ANUL XXXIX. No. 8. NOEMBRIE 1915

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTĂ PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

A

SFÂNTULUI SINOD AL SFINTEI BISERICI AUTOCEFALE ORTODOXE ROMÂNE

MĂRIMEA DE SUFLET.

Prea adeseori l-am văzut pre om în toată josnicia, dar nu l-am văzut niciodată în toată mărimea sufletească...

Prea adeseori l-am văzut dedat la o vieaţă cu totul materială şi simţuală, gândindu-se numai să-şi câştige traiul, să aibă mai multe averi decât vecinul său, să se îmbrace cu haine mai elegante; l-am văzut punându-şi toată plăcerea, sau într'o deşartă şi trufaşă părere ce aveà despre sine, s'au în mâncări alese şi haine luxoase, sau în petreceri nebune, sau în autoritatea ce o exercită asupra unora din semenii săi; l-am văzut neîncetat ocupat cu îmbunătăţirea stărei sale materiale, şi abià gândindu-se o clipă la perfecţionarea morală, ca şi cum aceasta ar fi cevà secundar; l-am văzut cultivându-şi spiritul, în scopul numai de a dobândì îndămânare spre a-şi face şi urma cu dibacie cariera sa în lume, ca şi cum Dumnezeu i-ar fi înzestrat sufletul cu atâtea nobile facultăţi numai spre a face din el cel mai priceput, cel mai iscusit, dar şi cel mai periculos dintre fiinţe; l-am văzut rob al gustului său, răbdând jugul pasiunilor sale fără să se ruşineze, ca şi cum ar fi cevà onorabil de a nu se biruì pe sine, ci a se lăsà stăpânit de inclinările şi capriciile sale, pogorându-se la nivelul brutelor, cari niciodată nu sunt călăuzite de raţiune; l-am văzut, este adevărat, profesând o religiune, nu însă din nevoea inimii, ci numai ca să se conformeze

obiceiului, înălţând către Dumnezeu rugăciuni fără simţire şi cu gânduri împrăştiate, ca şi cum ar fi deajuns a urmà numai ceremoniile în uz pentru a satisface ceeace se datoreşte Stăpânului lumii, Judecătorului suprem, Arbitrului destinelor; l-am văzut în fine făcând din religiunea lui Iisus Hristos o haină de onoare, pentru a-şi acoperì viciile, o perină de siguranţă pentru conştiinţă, odihnindu-se pe meritele Mântuitorului, şi socotind că sângeroasa jertfă de pe cruce ar fi de ajuns ca să-l cruţe de osândă.../. Cât este omul de plecat spre cădere! El poartă înlăuntrul său o dorinţă nesfârşită de fericire şi totuşi nu este niciodată fericit; fiindcă se aruncă de bunăvoe în prăpastie, aşà ca şi cum o putere nevăzută l-ar târi în ea. Fără îndoială el cedează unor puteri năprasnice, cedează pasiunilor sale, veşnice duşmane ale păcii şi ale fericirii sufletului...

Unde este dar omul care să se arate în toată mărirea sa, şi astfel precum a fost format după chipul lui Dumnezeu? De sigur noi datorim respect omului destul de înţelept, care nu cedează pasiunilor şi simţurilor, care nu se face atârnat de ambiţiune, de vanitate, de desfrânare, de mânie. Acela este ca un om liber în mijlocul sclavilor, ca un rege încunjurat de servitori cărora le impune demnitatea sa. El este respectabil, căci nici o putere dinafară nu-l poate plecà, prosperitatea nu-i schimbă caracterul, nenorocirea nu-l poate doborî, ci rămâne neclătit în mijlocul tuturor furtunilor. El supune tot, fiindcă îşi stăpâneşte emoţiunile şi inclinările inimii sale în aşà chip, că ele nu exercită nici o influenţă asupra hotărîrilor sale. Negreşit el este mai vrednic de a fi admirat decât cuceritorul, care, cu ajutorul naţiunilor supuse, subjugă popoare noui, dar care nu-şi poate biruì ambiţiunea sa; este mai vrednic de admirare decât cel mai mare dintre artişti ori dintre savanţi, ale căror opere sunt proclamate geniale, dar cari de multe ori nu sunt în stare să facă să

domnească înlăuntrul lor armonia atât de prețuită în capod'operile lor.

Dar oare, renunțarea, sau mai bine zis, lepădarea de sine este ultimul grad de perfecțiune la care omul poate să ajungă?

Dacă ar fi așà, Iisus Hristos, care a luminat lumea cu o lumină dumnezeească, nu ne-ar fi propoveduit o învățătură superioară învățăturilor înțelepților vechimei... Inainte ca Iisus, să apară în lume, oamenii cei mai virtuoși și mai instruiți, arătaseră că cunoștința de sine și stăpânirea pasiunilor erau adevăratele mijloace de a ajunge la cel mai înalt grad de vrednicie omenească. Mai mult încă, ei dăduseră în vieața lor cele mai mișcătoare pilde de această cunoștință și de această stăpânire de sine, dovedind că acesta nu erà un ideal pe care omul nu l-ar fi putut atinge. Vieața le erà în acord cu învățătura, și lumea întreagă până astăzi încă onorează numele acestor generoși muritori. Astfel le-a fost vieața și purtarea, ce ar face să roșească pe mulți dintre creștinii cari astăzi se dau de multe ori înapoi dela sfintele lor datorii. Și cu toate acestea Iisus nu li se arătase, și nu aveau decât o nădejde nesigură, o teamă vagă de acea judecată, de acea vecinicie, a căror certitudine stabilită prin descoperirea dumnezeească, ne deschide un viitor așà de încântător pe cât și de temut. Da, astfel le-a fost vieața, însă aceștia au fost dintre rarii reprezentanți ai culturii și filosofiei păgâne premergătoare creștinismului, și învățătura lor nu erà însăși perfecțiunea creștinească, ci numai un reflex al ei. Iisus Hristos s'a arătat în lume cu strălucirea înțelepciunii cerești. El a voit, a cerut mai mult.

Erau oameni și între păgâni, cari cruțau pre dușmanii lor, lucrau pentru binele prietinilor, desaprobau ambițiunea, neînfrânarea, risipa; desprețuiau trufia, nebunia lacomiei, poftele desfrâului, urmările nenorocite ale egois-

obiceiului, înălțând către Dumnezeu rugăciuni fără simțire și cu gânduri împrăștiate, ca și cum ar fi deajuns a urmă numai ceremoniile în uz pentru a satisface ceeace se datorește Stăpânului lumii, Judecătorului suprem, Arbitrului destinelor; l-am văzut în fine făcând din religiunea lui Iisus Hristos o haină de onoare, pentru a-și acoperi viciile, o perină de siguranță pentru conștiință, odihnindu-se pe meritele Mântuitorului, și socotind că sângeroasa jertfă de pe cruce ar fi de ajuns ca să-l cruțe de osândă.../. Cât este omul de plecat spre cădere! El poartă înlăuntrul său o dorință nesfârșită de fericire și totuși nu este niciodată fericit; fiindcă se aruncă de bunăvoe în prăpastie, așà ca și cum o putere nevăzută l ar târî în ea. Fără îndoială el cedează unor puteri năprasnice, cedează pasiunilor sale, veșnice dușmane ale păcii și ale fericirii sufletului...

Unde este dar omul care să se arate în toată mărirea sa, și astfel precum a fost format după chipul lui Dumnezeu? De sigur noi datorim respect omului destul de înțelept, care nu cedează pasiunilor și simțurilor, care nu se face atârnat de ambițiune, de vanitate, de desfrânare, de mânie. Acela este ca un om liber în mijlocul sclavilor, ca un rege încunjurat de servitori cărora le impune demnitatea sa. El este respectabil, căci nici o putere dinafară nu-l poate plecà, prosperitatea nu-i schimbă caracterul, nenorocirea nu-l poate doborî, ci rămâne neclătit în mijlocul tuturor furtunilor. El supune tot, fiindcă își stăpânește emoțiunile și inclinările inimii sale în așà chip, că ele nu exercită nici o influență asupra hotărîrilor sale. Negreșit el este mai vrednic de a fi admirat decât cuceritorul, care, cu ajutorul națiunilor supuse, subjugă popoare noui, dar care nu-și poate birui ambițiunea sa; este mai vrednic de admirare decât cel mai mare dintre artiști ori dintre savanți, ale căror opere sunt proclamate geniale, dar cari de multe ori nu sunt în stare să facă să

domnească înlăuntrul lor armonia atât de prețuită în capod'operile lor.

Dar oare, renunțarea, sau mai bine zis, lepădarea de sine este ultimul grad de perfecțiune la care omul poate să ajungă?

Dacă ar fi așà, Iisus Hristos, care a luminat lumea cu o lumină dumnezeească, nu ne-ar fi propoveduit o învățătură superioară invățăturilor înțelepților vechimei... Inainte ca Iisus, să apară în lume, oamenii cei mai virtuoși și mai instruiți, arătaseră că cunoștința de sine și stăpânirea pasiunilor erau adevăratele mijloace de a ajunge la cel mai înalt grad de vrednicie omenească. Mai mult încă, ei dăduseră în vieața lor cele mai mișcătoare pilde de această cunoștință și de această stăpânire de sine, dovedind că acesta nu erà un ideal pe care omul nu l-ar fi putut atinge. Vieața le erà în acord cu învațătura, și lumea întreagă până astăzi încă onorează numele acestor generoși muritori. Astfel le-a fost vieața și purtarea, ce ar face să roșească pe mulți dintre creștinii cari astăzi se dau de multe ori înapoi dela sfintele lor datorii. Și cu toate acestea Iisus nu li se arătase, și nu aveau decât o nădejde nesigură, o teamă vagă de acea judecata, de acea vecinicie, a căror certitudine stabilită prin descoperirea dumnezeească, ne deschide un viitor așà de încântător pe cât și de temut. Da, astfel le-a fost vieața, însă aceștia au fost dintre rarii reprezentanți ai culturii și filosofiei păgâne premergătoare creștinismului, și învățătura lor nu erà însăși perfecțiunea creștinească, ci numai un reflex al ei. Iisus Hristos s'a arătat în lume cu strălucirea înțelepciunii cerești. El a voit, a cerut mai mult.

Erau oameni și între păgâni, cari cruțau pre dușmanii lor, lucrau pentru binele prietinilor, desaprobau ambițiunea, neînfrânarea, risipa; desprețuiau trufia, nebunia lacomiei, poftele desfrâului, urmările nenorocite ale egois-

mului. Dar toate aceste virtuţi nu erau încă virtutea creştină. Iisus Hristos cere, pe lângă cercetarea şi cunoştinţa de sine, pe lângă biruinţa inclinărilor, cevà mai mult. El vreà ca oamenii să se facă asemănători dumnezeirii, cere o mărime de suflet care să se întindă, să cuprindă firea omenească în intregimea ei şi să o înalţe. In ochii săi nu e deajuns a iubi pe prietini, ci şi de a nu urî pre vrăjmaşi. *Iubiţi pre vrăjmaşii voştri,* zice El, *binecuvântaţi pre cei ce vă blesteamă, faceţi bine celor ce vă urăsc, şi vă rugaţi pentru cei ce vă asupresc şi vă prigonesc. Ca să fiţi fiii Tatălui vostru celui din ceruri; că răsare soarele său preste cei răi şi preste cei buni, şi plouă preste cei drepţi şi preste cei nedrepţi. Că de iubiţi pre cei ce vă iubesc, ce plată veţi aveà? Au nu şi vameşii aceeaşi fac? Şi de îmbrăţişaţi numai pre fraţii voştri, ce faceţi mai mult? Au nu şi păgânii fac aşa? Fiţi dar desăvârşiţi, precum şi Tatăl vostru cel din ceruri desăvârşit este»* (Mat. 5, 44—48). Astfel este mărimea de suflet pe care dumnezeescul Invăţător o cere dela noi. Nu e deajuns a ne stăpânì in aşà chip ca inclinările noastre să nu ne târască la nici o faptă rea, trebue încă ca, atât cât depinde de puterile noastre, *să răspândim binefaceri în jurul nostru.* Nu înseamnă a fi cinevà destul de virtuos, când nu neglijază sau nu calcă o datorie; virtutea cere ca, fără priviri dinafarice, fără motiv interesat, fără consideraţiuni de persoane, să lucreze pentru binele obştesc, şi chiar pentru binele duşmanilor săi.

Astfel este mărimea de suflet creştinească, acesta este cel mai înalt grad de perfecţiune omenească. Adevăratul înţelept după creştinism, este mai presus de orice ocoliri, de tertipuri, de intrigi şi pasiuni ale vieţii lumeşti. Pe când alţii caută să satisfacă egoismul lor, el nu aspiră decât să facă binele împrejurul lui. Nesimţitor la insultele şi duşmăniile oamenilor, nu încetează de a face bine acelor ce îl urăsc; răsbunarea sa este ertarea şi uitarea. Despreţu-

eşte ticăloasa ambițiune a muritorilor ordinari, cari se ostenesc în deşert căutând suprema fericire în plăcerile simţuale sau în deşărtăciune. Pentru dânsul supremul bine este de a fi una cu Dumnezeul său. Stăpânindu-se pre sine, ca să-şi păstreze inima curată şi fără pată, el nu urăşte pre păcătoşi, dar îi priveşte ca pe bolnavii al căror corp asupreşte şi stăpâneşte sufletul. In loc să-i urască, îi plânge, şi lucrează să lumineze pre muritorii orbiţi sau amăgiţi, mai scăzându-le din relele greşelelor şi ale ignoranţei lor. Inima sa este închisă afecţiunilor josnice ale egoismului şi interesului. Dacă caută a întrece pre alţi oameni în vrednicie, o face nu pentru a fi mai considerat. Vrea binele, dar nu în vederea unei răsplătiri; căci dacă ar cere să fie plătit, virtutea sa nu ar mai fi virtute, ci egoism şi calcul. Iubeşte virtutea, fiindcă este dumnezeească. Aspiră la perfecţiune, fiindcă Părintele ceresc este perfect. Doreşte a fi una cu Dumnezeu, fiindcă sufletul vine dela Dumnezeu şi năzueşte să se întoarcă la obârşia sa.

Iată adevărata mărire, cu care Iisus încununează pre cei ce îi urmează. Iubirea şi binefacerea sunt esenţa acestei virtuţi, care devine şi mai frumoasă sub haina smereniei. Năzuind la ce este mai înalt, această virtute despreţueşte tot ce trebue să se întoarcă în pulbere. Sălaşul nemuririi îi este patria. Ea nu vede în timp decât o pregătire a veşniciei. Ea respectă aşămintele omeneşti şi ordinea socială, ca mijloace de fericire; dar adevărul, dreptatea, binefacerea, sunt în ochii săi mai presus decât toate aşăzămintele. Prea adeseori oamenii orbiţi de strălucirea propriilor lor fapte ori lucrări, perd din vedere scopul real, obiectul acestei virtuţi. Dumnezeu este totul pentru ea în această lume. Ea iubeşte vieaţa, fiindcă vieaţa este o existenţă întru Dumnezeu; dar nu se teme de moarte, fiindcă moartea nu este decât o modificare a existenţei. Mărimea de suflet a creştinului nu consistă în a înăbuşi toate bucuriile vieţii.

Corpul este instrumentul ce Dumnezeu ni-l a dat spre a ne face activitatea noastră folositoare în lume. A nu'l îngrijì, ar fi să privăm sufletul de un mijloc important ce Dumnezeu ni l-a dat spre a ne perfecţionà. Dar de altă parte, nu trebue să vedem în el decât un simplu instrument. Dacă am îngrijit de sănătatea, de puterea, de sprintineala trupului, atunci am îndeplinit tot ce datorim acestei părţi a existenţii noastre pământeşti. Frumuseţa, podoaba, sunt de mai puţină însemnătate, de mai mică valoare morală, şi nu trebue a le jertfì totul, după cum face o mare parte a lumii. Acel ce se serveşte de un instrument are desigur mai multă valoare decât instrumentul însuşi. Sufletul cârmueşte corpul, întrebuinţându-l cu plăcere la nobilul scop al folosului obştesc. Nici o osteneală trupească nu împedecă mărimea de suflet a creştinului, când este vorba de a contribuì la binele omenirii, sau a apără şi a salvà bunurile cele mai preţioase: credinţa, inocenţa, adevărul, dreptatea.

Mărimea de suflet a creştinului apoi nu exclude cu desăvârşire toate plăcerile vieţii,—esceptându-se cazurile în cari unii oameni renunţă la ele în scopul unei vieţuiri mai înalte pre pământ,—dar aceste plăceri nu trebue să fie pentru dânsul decât un mijloc de a înviorà trupul, de a repară forţele necesare muncii. Sacrifică însă, dacă trebue, toate plăcerile sale pentru o binefacere; iubeşte chiar suferinţele şi privaţiunile, cu preţul cărora el îşi răscumpără fericirea de a face fericiţi!..

Averi, demnităţi, consideraţiune, măreţiile trecătoare, cărora omul prea lesne li se face idolatru, nu pot nici a adăoga la fericirea unui înţelept creştin, când îi cad în parte, nici să i-o scadă când acelea îi sunt râpite; pentrucă el nu vede într'însele decât auxiliare ale unor binefaceri mai mari. El ştie prea bine că demnităţile sunt nesigure, sunt nişte mărturii de consideraţiune echivocă,

și că *tot aurul din lume nu ar puteà să-i deà sufletului o fericire durabilă.* Creștinul este totdeauna gata a renunță la tot profitul personal pentru interesul concetățenilor săi și pentru bună starea obștească. El este gata, dacă trebue, a-și sacrificà toate averile pentru a ușurà relele omenirii. Ceeace este din pulbere, nu e pentru el decât pulbere, deșărtăciune. Să perdem câtevà zile, zice el, câțivà ani, să perdem obiectele *pe cari trebue să le perdem odată;* numai perderea aceasta să fie spre folosul obștesc, sau a unei cauze umanitare! El se silește a face ca să între în datorie pe calea blândeței, pe acela care, din răutate sau din eroare, încearcă să ne răpească aceste mijloace de a face binele. Noi numim de obicei dușman pe un astfel de om. *Creștinul însă nu are dușman.* El poate să se vadă expus la dispreţul, la ura, la prigonirea, la pizma oricui; dar apărându-și principiile și drepturile sale, el rămâne prietenul adversarului său. In loc de a-l ocoli din ură, el îl plânge; îl ajută când poate, și-i face binele când se prezintă ocaziunea. *Dacă trebue să aleagă între a suferì și a făptuì o nedreptate, alegerea nu-i pare grea, el sufere......*

In acest spirit de caritate neschimbată și universală, asămănătoare carităţii dumnezeești, se arată mărimea de suflet a creștinului cu cea mai mare strălucire. Adevăratul creștin nu se răcește de ingratitudine, binefacerile sale caută pe dușmani ca și pe prietini. In orice oră, în orice ocupaţiune ar fi, el se silește a fi folositor pre cât îi permit puterile și împrejurările. Cu toate că iubește mai mult în umbră să-și desfășoare virtutea, totuși nu fuge de privirile oamenilor, când crede că e folositor să deà o pildă de virtute. In orice situaţiune s'ar aflà el năzuește spre tot ce e mai nobil și mai curat. Dar nu se mărginește la demonstrări morale, ci își pune îndată voinţa în faptă. Ascunde cu smerenie binele ce-l face, fiindcă nu are în vedere slava deșartă, și fiindcă se teme să nu se laude

într'însul aceea ce de multe ori este o simplă datorie de creștin. O faptă bună ce are ca scop lauda, încetează de a fi vrednică de stimă. Fa e desaprobată și de sufletele virtuoase și de însuși Dumnezeu. Mărimea de suflet reală atinge perfecțiunea numai când face pentru binele omenirii toate jertfele, fără să aștepte cevà dela oameni. Adevărata virtute este mai presus de îngroziri și de blesteme, precum este mai presus de toate laudele. Să nu ne turburăm de ceeace se gândește despre noi, ci de aceea ce noi suntem!.. Interesele noastre sunt cu totul în fapte și nicidecum în părerile altora. Acelea depind de noi, acestea sunt jocul împrejurărilor. Numai acelea sunt în raport cu demnitatea, cu perfecțiunea, cu fericirea noastră, și fac adevărata mărire a sufletului, cari se arată mult mai presus de această vieață fugitivă, ce trebue să o părăsim așà de curând...... *Ce este oare vieața simțurilor când o ajunge sfârșitul? Un vis, ale cărui tablouri strălucitoare și variate se șterg cu deșteptarea!*.... Nu rămân atunci decât cu sufletul. Mâna morții îmi va rădicà totul, esceptând demnitatea și tăria sufletească, cari voiu fi putut să mi apropiez pe vremea activității mele pământești.

A năzuì la mărimea de suflet, este scopul ce trebue să-și propue adevărații fii ai lui Dumnezeu. A-l atinge nu este preste puterea omenească. Iisus Hristes a dat pilda celor mai mari virtuți, ca să arate, cum că o voință înaltă nu aspiră în deșert la perfecțiune. Inflăcărați prin exemplul său, un mare număr de creștini au mers pe urmele sale; avere, onoare, putere, afecțiuni, toate bunurile vieții, și chiar vieața, ei au jertfit tot virtuții, dreptății, omenirii. Ceeace au putut ei, nu am puteà noi? Dacă materialiștii din vremurile noastre, oameni ai egoismului și ai sensualității înjositoare, până la treapta unei animalități brutale, sunt incapabili de a jertfì plăceri de o zi, unei eternități de fericire, trebue oare să ne asămănăm lor?...

Iisus Hristos, modelul desăvârșit al adevăratei măriri,

tipul perfecţiunii spiritelor, ne-a dat pilda, care ca o făclie trebue să ne călăuzească pre toţi. Oamenii veacului cari îl încunjurau nu puteau recunoaşte într'insul o forţă prin care Dumnezeirea se manifestă, căci erau orbiţi de onoruri, de putere, de lux, de strălucirea deşărtăciunilor; dar El calcă în picioare această pulbere strălucitoare de o zi, alegându-şi şi ucenici dintre oamenii simpli şi săraci.

Să năzuim şi să luptăm spre a cucerì libertatea sufletului, ca să ne asămănăm lui Dumnezeu. Lupta contra înclinărilor simţuale va fi de sigur şi prea adeseori grea şi chiar dureroasă, dar să cerem dela Dumnezeu sprijin, întărire şi ajutor; să ne deà puterea, stăruinţa şi curajul de care avem nevoe, pentruca să dobândim acea mărime de suflet, care face pe adevăratul creştin.

Perfecţiunea ne deschide poarta, ne face intrarea în cer, şi ne asociază la imnurile ce se cântă Celui Prea Înalt. Pentruca să ne bucurăm însă într'o zi de această slavă cerească, ce ne este asigurată, trebue să răscumpărăm vremea, să ne purificăm şi să ne îmbrăcăm sufletele cu un caracter dumnezeesc, să ne facem adevăraţi următori ai lui Iisus Hristos pre pământ, dela care am învăţat şi mereu învăţăm, *(fără ca totuşi să fim desăvârşit învăţaţi vre-o dată)* că *mai mare dragoste nu are cineva decât ca să-şi pună sufletul pentru prietenul său*. Iar drept călăuză să ne fie sfintele şi în veci pomenitele sale cuvinte: «*Iubiţi pre vrăjmaşii voştri..... Faceţi bine..... Femee, iartă-ţi-se ţie păcatele tale...... Criminalule pocăit, astăzi vei fi cu mine în rai*... Aceasta-i perfecţiunea creştină, aceasta-i *mărimea de suflet*...

† Teofil M. Ploeşteanu

ȘTIRI NOI DESPRE MACARIE IEROMONAHUL, DASCĂLUL DE CÂNTĂRI ȘI DIRECTORUL TIPOGRAFIEI DIN MÂNĂSTIREA CĂLDĂRUȘANI

In anul 1908 am publicat un studiu despre «Viața și activitatea dascălului de cântări Macarie Ieromonahul.» In lucrarea aceasta, care mi-a slujit cu teză de licență în teologie, am căutat să arăt cum acest smerit călugăr s'a străduit să dea bisericii noastre muzică în limba românească, atunci când în toate domeniile vieții noastre începuse să sufle duhul unei vieți curat românești. Corespondența casei de comerț Hagi Pop din Sibiu publicată de d-l N. Iorga în Analele Academiei Române XXVIII, Memoriile secțiunei literare (1905—1906) și în Studii și Documente VIII (1906), îmi îngăduise să înfățișez petrecerea lui Macarie la Viena pentru tipărirea cărților sale de muzică (1822—1823) și chipul cum aceste cărți se desfăcuseră în țară; iar manuscriptele muzicale ale lui Macarie, dăruite Academiei Române de răposatul mitropolit Iosif Naniescu, îmi ajutaseră să completez știrile despre activitatea muzicală și profesorală a acestui înfocat «patriot râvnitoriu», care pe lângă bun muzicant erà și bun mânuitor al condeiului. Rezultatul activității lui Macarie în anul 1836 toamna, când trupul lui se coborà în mormântul dela mânăstirea Vifordta, unde sora sa erà stariță, se alcătuià din răspândirea gustului de cântat românește în bisericile noastre, din prefacerea pe cuvinte românești mai a tuturor cântărilor bisericești și din întemeerea de școli de muzică în cele mai multe orașe și

Acum de curând, în luna Septemvrie, punându-se rânduială de către Cassa Bisericii în rămășița bibliotecii răposatului mitropolit Iosif Naniescu, s'au găsit câtevà manuscrise de ale lui Macarie, necunoscute până acum. Domnul administrator Petru Gârboviceanu mi-a făcut deosebita cinste, pentru care îi aduc și pe această cale mulțumirile mele, de a mi le încredință câtăva vreme pentru studiere. De oarece aceste manuscrise cuprind știri noi, întregesc pe altele cunoscute și chiar înlătură o ipoteză propusă de mine în lucrarea din 1908, găsesc nemerit să le dau publicității, însoțindu-le de câtevà cuvinte lămuritoare.

In trecuta lună August cercetând în cancelaria mitropoliei Ungrovlahii dosarul No. 79 intitulat «Delă pentru tipografia dela Căldărușani, 1834, Septemvrie», în care se găsiau scrisori de ale Ieromonahului Macarie, am descoperit că Viețile Sfinților, ediția din 1835—1836, au fost tipărite în tipografia mitropoliei dela mânăstirea Căldărușani, și că directorul acestei tipografii a fost chiar Macarie Ieromonahul. Intru cât până acum eu nu cunosc nici o știre despre această tipografie, mi s'a părut interesantă publicarea actelor acestui dosar, care aruncă lumină nouă asupra activității lui Macarie și asupra încercărilor de a întemeià tipografii în mânăstiri. O întregire a dosarului păstrat la mitropolie este documentul-dosar No. 1, păstrat la Arhivele Statului în pachetul 329, Netrebnice, Mitropolia București; din acest document public acì scrisoarea lui Macarie, prin care cere dela mitropolie hârtie de tipărit.

Macarie încearcă să tipărească la Buda cântările sale.

Intre făgăduințele date țărei de noul mitropolit Dionisie Lupu (1 Maiu, 1819) erà și întemeerea unei «școale de muzică în limba țărei.»[1] Mitropolitul înființă această școală chiar în anul 1819 și numì profesor pe Macarie Ieromonahul.[2] Acesta erà un bun cunoscător al psaltichiei, atât al sistemei cei vechi, cât al noi sisteme, care se alcătuise la anul 1815 în Constantinopol și fusese adusă în București de Petru Efesiul în anul 1816. Noul mitropolit cunoștea bine pe Macarie, care îi ținuse la instalare un inimos discurs.[3] Pe lângă predarea lecțiilor Macarie fu însărcinat, împreună cu alți doi tovarăși, să prefacă în românește cântările bisericești, dintre care pe unele el le prefăcuse chiar din anul 1818.[4] Dar de vreme ce prescrierea cântărilor de către școlari îngreuià progresul școalei, Macarie cere voe dela mitropolit să-și tipărească lucrările. Tipografie de muzică bisericească existà în București. Ea fusese înființată cu multe chieltueli și după multă trudă de Petru Efesiu, care isprăvià de tipărit în luna Mai 1820 Noul Anastasimatar în grecește, iar către sfârșitul aceluiaș an Doxastarul prescurtat. Macarie nu se putù învoi cu Efesiu, care ca un «iubitor de neamul său» grecesc nu vroià să tipărească decât cântări grecești.[5]

---

[1] C. Erbiceanu, *Cronicarii greci* p. L. cf. Idem, *Bis. Ort. Rom.* 16 (1892—1893) p. 975.

[2] Nic. M. Popescu, *Macarie Ieromonahul* p. 31, n. 3; cf. Anexa I a lucrărei de față.

[3] Publicat *de două ori* de C. Erbiceanu în *Biserica Ortodoxă Română* 16 (1892—1893) p. 808—812 și 23 (1899—1900) p. 332—336.

[4] În biblioteca mitropolitului Naniescu se găsesc două coale manuscrise din Anastasimatar glasul I, cu următorul titlu: «Inceputul cu Dumnezeu cel sfânt al Anastasimatarului bisericesc alcătuit după sistima cea nouă de mine smeritul ieropsalt Macarie în anul 1818, Avgust 1.» Ms. 1693 Acad. Rom. este tot Anastasimatarul lui Macarie și este scris înainte de 1820 cf. Nic. M. Popescu *l. c.* p. 49, n. 2

[5] Nic. M. Popescu *l. c.* pp. 18—23, 36 cf. Anexa I.

Neizbutind în București, Macarie cu învoirea mitropolitului plecă să-și tipărească cântările la Buda, unde tipografia universității cu censorii ei români era bine cunoscută de cărturarii noștri. Până acum se știà acest lucru numai din informația lui Zaharia Carcalechi, care în Biblioteca sa românească din anul 1821 p. 169—170 anunță că mitropolitul Dionisie a trimis la Buda pe Macarie Ieromonahul și pe Nil Nicolae Poponea, dascăli de muzică, ca să tipărească cărțile de muzică românească alcătuite de ei după sistema cea nouă. Această informație a lui Carcalechi dobândește acum deplină încredere prin aflarea unui exemplar din *Inștiințarea* pe care Macarie și cu Poponea o tipăresc în Buda. Prin această inștiințare ei aduc la cunoștința întregului neam românesc hotărîrea lor de a tipări în Buda două cărți de cântări românești—Anastasimatarul și Irmologhionul — și îndeamnă la trimiterea de abonamente. Inștiințarea începe cu afirmația puternică că nimenea nu se mai îndoește azi de slăvita obârșie romană a întregului neam românesc și că «neamul nostru, pentru ca să poată venì iar în starea dintâiu», care erà slăvită, «are trebuință de multe științe și învățături, care în limba noastră cu totul lipsesc.» Dintre aceste învățături face parte și muzica bisericească în limba noastră, pentru care mitropolitul Dionisie a întemeiat școală și i-a însărcinat cu predarea și prefacerea cântărilor în românește. Pentru tipărirea acestor cântări ei au venit la Buda, unde le vor tipări «atât românește cât și grecește», cu negru și cu roșu, pe hârtie bună și cu legătură trainică și îndeamnă la ajutor aducând ca pildă neamul grecesc, care a ajutat cu două sute mii lei numai pentru prefacerea sistemei de muzică. Osteneala lor cu prefacerea cântărilor a fost mare căci nu erà vorba numai de transpunerea unei melodii din notația veche în cea nouă, cum erà cazul la Greci, ci a trebuit să mențină și melodia neschimbată și în acelaș timp să nu schimbe nici textul românesc al cân-

tărilor bisericești. Cu toate acestea ei nu fac altă supărare decât să roagă să fie ajutați la tipărirea acestor cărți prin trimiterea de abonamente. Dacă vor fi ascultați, râvna lor se va aprinde și pentru tipărirea altor cărți.[1]

Tot în Buda Macarie redactează interesanta sa *Inainte cuvântare către cântărețul român*,[2] pe care cu unele modificări mai ales în partea din urmă a publicat-o în Irmologhionul său tipărit la Viena în anul 1823. Din această cuvântare aflăm că Macarie venise la Buda ca să tipărească cărțile sale cu cheltuiala mitropolitului Dionisie. Aci avù de întâmpinat multe greutăți din partea Grecilor, carii erau protivnici atât noului metod muzical cât și tipăririi cântărilor în românește. Grecii—mai ales unul din ei, care se pretindeà mare filosof, adânc teolog și neîntrecut psalt—căutau pe toate căile să-i împiedice lucrul, batjocorind noua sistemă muzicală, sfătuind pe tipografi să nu lucreze și împiedecând pre cei ce vroiau să-i ajute la tipărire. Mai aflăm știrea foarte interesantă că Macarie începuse în Buda să prefacă Anastasimatarul său în slavonește și să-l predeà Sârbilor de aci, dar progresul, care începuse să se facă, fu împiedecat tot de Greci, carii nu vroiau ca Sârbii să ajungă «să nu mai aibă trebuință de dânșii.»

Macarie scrie că a învins toate aceste piedici cu ajutorul lui Atanasie Grabovschi. Acesta este cunoscutul Român macedonean din Pesta, unchiul mumei lui Andreiu Șaguna, care în casa lui și prin îngrijirea lui se formează pentru înalta misiune, pe care a îndeplinit-o. In casa lui

[1] *Anexa I.* In lucrarea mea citată p. 36—37 ne având la îndemână decât informația lui Carcalechi mă îndoiam de hotărîrea lui Macarie de a tipări cărțile sale în Buda. Mi se păreà că în Biblioteca sa (1821) p. 169—170 Carcalechi ar fi scris numai ceea ce ar fi auzit în București în anul 1820, unde fusese după abonamente.

Despre tovărășia mai departe dintre Macarie și Poponea nu mai avem nici o știre. In cântările sale Poponea se intitula chir Nicolae Poponea Săbăianul sau Sibianul v. lucrarea mea cit. p. 38, n 1. In Sibiiu și azi sânt Români, carii au numele de familie Poponea.

[2] *Anexa II.*

Atanasie Grabovschi se întâlniau toți literații români dela începutul veacului al XIX[1] și tot aci găsi sprijin și Macarie.

Cu toate acestea Macarie nu s'a putut tipări cărțile sale în Buda. Cum reese din Inștiințarea trimisă din Viena, el erà la Buda înainte de revoluția din 1821 și aproape sigur că plecase din țară în anul 1820. Chieltuiala tipăririi erà să o țină mitropotitul Dionisie, dar cum acesta din urmă prin fuga sa la Brașov după retragerea lui Tudor Vladimirescu din București[2] († 27 Maiu 1821) nu mai avù putința să mai susție chieltuiala tipăririi, Macarie fu silit să întrerupă lucrul, care trecuse dincolo de turnatul semnelor muzicale. Macarie nu se dădu învins de împrejurări. In toamna anului 1821 el erà la Sibiiu, unde reuși să convingă pe Hagi Constantin Pop ca împreună cu alți doi tovarăși—Ghiță Oprean și Voicu Periețeanu—să-i tipărească cărțile pe cheltuiala lor. Tipărirea aveà să se facă la Viena în tipografia Mehitariștilor. Macarie plecă din Sibiiu la 2 Noemvrie 1821 și ajunge la Viena prin Fevruarie 1822.[3] Aci face contract cu «popii armeni», își toarnă din nou semnele muzicale, pe care le adusese cu el, și în Martie isprăvià de redactat *Inștiințarea* pentru tipărirea a trei cărți de muzică numai românească. Anastasimatarul aveà să-l dedice mitropolitului Dionisie, al cărui portret, pe care, voià să-i imprime la începutul cărței, i-l trimeteà la 12/24 Octomvrie, 1822, Zaharia Carcalechi[4]. Această din urmă hotărîre nu a luat ființă căci în anul 1823, când se pu-

---

[1] Dr. I. Lupaș, *Mitropolitul Andreiu Șaguna* ed. II (1911) pp. 14, 16, 21; cf. Zaharia Carcalechi, *Biblioteca românească* Buda, 1821, p. 175—176. Soția lui Atanasie Grabovski, Elena, fu întâia prezidentă a societății femeilor române din Pesta, înființată în anul 1815 v. O. Lugoșianu in *Revista Nouă* an. VII pp. 278—284.

[2] N. Iorga, *Istoria bisericii rom.* II 238.

[3] Nic. M. Popescu, *Macàrie Ieromonahul* p. 38—40.

[4]. *Anexa III* și N. Iorga, *Contribuțiuni la istoria literaturei rom.* sec XVIII (Anal. Acad. Rom. to. XXVIII Mem. sect. lit. (1905—1906) p. 270.

neà supt tipar Anastasimatarul, mitropolit nou al Ungrovlahiei erà Grigorie și acestui nou stăpân închină Macarie cartea sa.

Știri despre mersul tipărirei și soarta cărților lui Macarie am adunat în scrierea mea citată.

Macarie egumen la Bârnova.

Printre manuscriptele dela Academia Română ale Ieromonahului Macarie se găsesc și Anixandariile în cinci exemplare. Pe unul din aceste exemplare găsim însemnarea «de smeritul Macarie Ieromonahul, igumănul sfintei monastiri Bârnova.[1]» Rostul acestei însemnări se lămurește acum prin aflarea unei scrisori, pe care Macarie o trimite din mânăstirea Neamțului la 8 Aprilie 1831 către mitropolitul Veniamin.[2] Din această scrisoare reese că Macarie a fost câtăva vreme igumen al mânăstirei Bârnova, fundația lui Miron Barnovski, cea închinată la Sfântul Mormânt.[3] Când a ajuns el igumen la această mânăstire nu putem preciză, dar în orice caz nu înainte de 1827, căci în acest an erà în București, unde tipărià Tomul al doilea al Antologhiei.[4] Poate că ducerea aceasta a lui Macarie în Moldova să steà în legătură cu scoaterea din scaun a mitropolitului Grigorie (10 Fevruarie, 1829).

La Bârnova n'a avut liniște. Din scrisoarea sa reese că aveà multe supărări mai ales din partea unui Negulici. «Supărat din suflet fiind» rugase pe vicarul mitropolitan Chesarie Sinadon să pue alt egumen, iar el venise fără învoirea mitropolitului la mânăstirea Neamțului prin postul Paștilor din anul 1831. Preoții dela Bârnova reclamaseră mitropolitului că nu ș'au primit leafa iar mitropolitul prin starețul Neamțului chiemă pe Macarie la Iași. Macarie se

[1] Nic. M. Popescu, ***Macarie Ieromonahul*** p. 64, n. 2.
[2] ***Anexa IV.***
[3] N. Iorga, ***Istoria bis. rom.*** I. 265, II. 89; cf. Idem, ***Inscripții*** II p. 213—215.
[4] Nic. M. Popescu *l. c.* p. 32.

roagă să i îngădue venirea după Paști, căci acum este bolnav de atâtea supărări și necazuri, n'are de cheltuială și dorește să petreacă în pace sărbătorile Paștilor. La judecată se va învederà că el n'a agonisit nici o para și că toate plățile le-a făcut din împrumuturi. Scrisoarea este scrisă de «un suflet obidit de atâtea valuri și ticăloșii.»

Avem știre că în anii 1832 și 1833 Macarie erà tot în mânăstirea Neamțului, unde compuneà cântări pentru părinții de acolo.[1] Cum vom vedeà mai departe el erà la Căldărușani în anul 1834.

Tipografia dela Căldărușani.

Mitropolitul Grigorie prețuind folosul, pe care citirea Vieților Sfinților îl poate aduce «patrioților celor de rând» hotărîse să scoată o nouă ediție a Vieților de Sfinți apărute la Neamț între anii 1807—1815. Când la 22 Iunie, 1834, vrednicul mitropolit părăsià această vremelnică viață, se isprăviseră de tipărit numai lunile Septemvrie, Octomvrie și aproape întreg Noemvrie, dar cuvântul, pe care îl lăsase către unul din episcopi cu trei ciasuri înainte de moarte ca «Viețile Sfinților să nu se smintească din tipărire» a fost urmat întocmai de episcopii ocârmuitori ai mitropoliei—Neofit al Râmnicului, Ilarion al Argeșului și Chesarie al Buzăului. Pe titlurile acestei noi ediții a Vieților de Sfinți s'a pus ca dată a tipăririi pe lunile Septemvrie până la Martie anul 1835, iar pe Aprilie până la August 1836; pe toate însă se citește că s'au tipărit «cu blagoslovenia și cu toată cheltuiala sfintei mitropolii, în tipografia sfintei mitropolii de Meletie Monahul tipograful.»

Această tipografie a mitropoliei nu a fost așezată în București, cum s'a crezut,[2] ci în mânăstirea Căldărușani.

[1] Nic. M. Popescu *l. c.* p. 64, 88.

[2] v. D. Iarcu, *Catalog* ed. I, p. 40, ed. II, p. 36 unde pune ca tipograf pe „starețul Mardarie", ceea ce este o greșală. Mardarie erà stareț la Neamț.

În peninsula Căldărușanilor, în partea dinspre apus, se află locul numit Cocioc după trestia cea înaltă, care crește pe marginea bălții în această parte. In acest Cocioc starețul Gheorghie († 3 Dechemvrie, 1806) tăiasc pădurea, sădise grădină și făcuse și o bisericuță cu câteva chilioare, unde se retrăgeau unii din părinți pentru liniște și pentru o cât mai desăvârșită înfrânare, și de unde nu veniau în mânăstire decât numai Sâmbăta.[1] Tot acì în Cocioc erau și casele lui Nicolae Bâțcoveanu, logofătul mitropoliei. In aceste case ale logofătului Nicolae așeză mitropolitul Grigorie tipografia mitropoliei pentru tipărirea noi ediții a Vieților de Sfinți.[2] Conducător al tipografiei fu numit cuviosul Inochentie din Moldova—poate dela Neamțul—care intrase în această slujbă la 15 Fevruarie 1834 și căruia mitropolitul pe lângă leafă îi făgăduise și stăreția unei mânăstiri.[3] Fără îndoială că prin această faptă mitropolitul Grigorie încercà să transforme mânăstirea Căldărușani, de unde plecase să urce scaunul mitropoliei, într'un centru de activitate cărturărească și tipografică pentru Țara Româneasca, cum erà mânăstirea Neamțului pentru Moldova, unde el își petrecuse tinerețea.

Se pare că alegerea conducătorului acestei tipografii în persoana cuviosului Inochentie nu fusese nimerită. Mitropolia erà nemulțumită de greșelile neertate, ce se strecurau la tipar și de aceia în Septemvrie chiar (1834) ea însărcinează pe Macarie Ieromonahul, dascălul de muzică trăitor acum la Căldărușani, să supravegheze corecturile

[1] Casian Cernicanul monah, *Istoriile sfintelor mânăstiri Cernica și Căldărușani*, 1870, p. 143, 181—182.

[2] *Anexa XIII*, cf. Arhiv. Stat. *Mitropolia București*, netrebnice, pach. 329. doc 1 fo 3, unde este jalba din a. 1836, Iunie, a logofătului Nicolae Bâțcoveanu către mitropolie, în care spune că „răposatu întru fericire părintele mitropolit Grigorie, când mi-au poruncit de am dat chiliile mele dela Cociocu Căldărușanilor ca să lucreze tipografia într'însele mi-au dat făgăduială că ori ce stricăciune să va face la chilii și împrejur, toate mi le va face la loc tocmai precum au fost."

[3] *Anexa X.*

şi tipărirea. Inochentie îi face greutăţi şi atunci Macarie scrise mitropoliei arătându-i dezordinea din tipografie, refuzul de a tipări condicile cerute de mitropolie şi nepriceperea lui Inochentie în meşteşugul tipograficesc.[1] Urmarea fu că mitropolia înlătură pe Inochentie[2] şi însărcină pe Macarie «cu direcţia tipografii.» Acesta se însărcină să «facă lucrul tipăritului curat şi fără câtuşi de puţină greşala[3]», şi mai departe el se oferia «să slujească cu toată osârdia fără a cere plată[4]» ca un «patriot râvvitoriu» ce este. După oare care împotrivire Inochentie se învoeşte să i se deà câte 4 galbeni pe fiecare lună slujită şi să plece deadreptul în Moldova. Macarie rămase conducătorul tipografiei şi îşi arătă şi cu acest prilej—deşi «bătrân şi neputincios cu picioarele» — calităţile ce-l distinseseră o viaţă întreagă: dorinţa de a folosi neamului său fără a aşteptà răsplătire, energie, care înfrânge orice piedică, stăruinţă, care duce până la capăt lucrul început, spirit practic trebuitor în orice întreprindere.

In luna Iunie a anului 1836, el isprăvise de tipărit cele 12 volume de Vieţi de Sfinţi şi chiar se legaseră o sumă din ele[5]. Părinţii tipografii «carii dela inceputul tipăririi şi până la sfârşit» lucraseră cu statornicie şi suferiseră toate greutăţile, erau numai trei: «probariul» Meletie monahul sfetagoreţ, cel trecut ca tipograf în titlul cărţei, şi jeţarii Gherontie din mânăstirea Neamţului şi Iona din Căldăruşani. Toţi ceilalţi se schimbaseră[6]. Macarie Ieromonahul—directorul tipografiei—nu se înşiră în numărul tipografilor şi în cele 12 volume el nu ş'a pus numele

[1] *Anexa V.*
[2] *Anexa VI.*
[3] *Anexa* VII.
[4] *Anexa* X.
[5] *Anexa XII.*
[6] *Vieţile Sfinţilor* 1836 luna August după indice. Pentru Gherontie cf. Gr. Creţu, *Tipografiile din România* (1910) p. 20 n. 1.

decât în josul *Inainte cuvântărei către cetitori* de pe luna Septemvrie[1].

La 27 Martie, 1837, Evghenie, iconomul mitropoliei, făceà «însemnare de câte bucăți cărți Viețile Sfinților din porunca răposatului mitropolit Grigorie s'au tipărit în tipografia sfintei mitropolii la Căldărușani.» Din însemnare se vede că se tipăriseră «600 bucăți», expresie, care trebue luată în înțelesul de 600 colecții, adică 7200 de volume, căci fiecare colecție se compuneà din 12 volume după numărul lunilor dintr'un an. Macarie luase pentru el și lucrători 10 colecții; legătorii luaseră 4 colecții. Mânăstirea Căldărușani luase 2 colecții «pentru o carte după care s'a tipărit acestea»; iar cele 10 colecții luate de Dositei, răposatul stareț al Căldărușanilor († 28 Ianuarie, 1837) împreună cu cele 2 luate de noul stareț Daniil rămâneau să se plătească de mânăstire. Mai rămăseseră 572 de colecții, care fuseseră așezate «în odăile, unde șădeà părintele Macarie» până se vor aduce cu porunca mitropoliei. Părintele Haralambie, pe care iconomul mitropoliei, la facerea acestei însemnări, îl desfăceà de condițiunile unui contract, trebue să fi fost legătorul cărților[2].

In această tipografie dela Căldărușani s'a mai tipărit în anul 1835 afară de Viețile Sfinților, și cunoscuta carte de morală *Oglinda omului celui din lăuntru.* Mitropolitul Veniamin găsind lucrarea aceasta în limba rusească tipărită la Petersburg în anul 1819, a pus de i-a tradus-o și, plăcându-i cuprinsul, a tipărit-o cu cheltuiala sa la mânăstirea Neamț, adăogându-i și traducerile din rusește a Patimilor Domnului de sf. Dimitrie al Rostovului, și a Cugetării dureroase pentru Patimile Domnului. Cartea s'a scos în șase sute de exemplare și s'a dat în dar.[3] Din cele trei exem-

[1] Cf. Nic. M. Popescu, *Macarie Ieromonahul* p. 67.

[2] Arhiv. Stat. *Mitropolia București*, netrebnice, pach. 329 doc. 1 fo 7 și 8.

[3] Vezi Prefața și [illegible]

plare trimise de mitropolitul Veniamin mitropolitului Grigorie al Ungrovlahiei, acesta din urmă a dăruit unul pitarului Ioniţă Bâţcoveanul, fratele mai mic al logofătului mitropoliei Nicolae Bâţcoveanul.

Fraţii Bâţcoveni văzând folosul cărţii au tipărit-o a doua oară «în tipografia sfintei mitropolii, anul 1835.» De oarece caracterele tipografice sânt aceleaşi ca în Vieţile Sfinţilor, tipograful este acelaş «Meletie monahul», iar alcătuitorul prefeţei este tot «Macarie Ieromonahul» nu poate fi nici o îndoială că această carte nu s'a tipărit la Căldăruşani, unde, cum am văzut mai sus, se află tipografia mitropoliei în această vreme.

In prefaţă Macarie, pelângă îndemnul la citirea cuprinsului, dă asupra cărţii mai multe amănunte decât mitropolitul Veniamin. Exemplarul rusesc se găsise între cărţile arhimandritului rus Sinesie mort la Iaşi în anul 1832. Cartea este fără autor, dar călugării ruşi spuneau că este alcătuită de un părinte făcător de minuni din mânăstirea sf. Alexandru Nevski din Petersburg, care trăia şi erà foarte cunoscut. Aceste lucruri Macarie puteà să le ştie din mânăstirea Neamţului, unde locuià în anul 1833,[1] când se tipărià ediţia lui Veniamin. Ediţia fraţilor Bâţcoveni, cari îi mai adaogă o rugăciune a sf. Efrem Sirul şi un cuvânt pentru aducerea aminte de moarte a sf. Dimitrie al Rostovului, s'a scos în o mie de exemplare date şi acestea în dar.[2]

Nu ştiu dacă tipografia aceasta din Căldăruşani a mai lucrat cevà afară de aceste două cărţi. Antologia muzicală, pe care prin Martie, 1836, o cereau dela Macarie episcopii ocârmuitori şi mitropolitul Veniamin, nu s'a putut pune în lucrare din pricina lipsei de semne muzicale. La 20 August, 1836, Macarie sfătuià mitropolia să cum-

[1] Vezi mai sus pag. 795.

[2] O a treia ediţie pentru Ţara-Românească şi Moldova «cât şi pentru de obşte a naţii româneşti iubitori» s'a tipărit în S(i)b(iu) la G(heorghe) d(e) K(lozius) în anul 1839, Ghenare 15.

pere notele sale de muzică turnate la Viena și aflate în posesiunea casei de comerț Hagi Pop din Sibiiu. La această dată el se află «nemișcat și bolnav de dambla», boală care îl coborî în toamna aceluiaș an în mormântul dela Viforâta, unde sora sa erà starița[1].

Prin funcționarea tipografiei se făcuseră stricăciuni la casele din Cocioc. Nicolae Bâțcoveanul, logofătul mitropoliei și proprietarul caselor, cere despăgubiri și în urma anchetei unui meșter anume Ivan Petcu Calfa și a unei însemnări a duhovnicului Ghenadie, iconomul mitropoliei este împuternicit să răspunză lui Nicolae Bâțcoveanu suma de bani indicată de anchetă.[2]

* * *

Incercarea mitropolitului Grigorie de a înzestrà mânăstirea Căldărușani cu o tipografie a găsit un urmaș. In Marte 1878 arhimandritul Teofilact Dinu instalează în mânăstirea Căldărușani o nouă tipografie. Dupa șase luni însă el cedează mașina lui Nae Miulescu din București[3]. Din activitatea acestei a doua tipografii a Căldărușanilor nu cunosc decât cartea intitulată *«Rugăciuni de suflet folositoare pentru evlavioșii creștini tipărită în zilele Prea înnălțatului și de Christos iubitor Alteța sa regală Domnul Românilor Carol I, cu binecuvântarea Inalt prea sânțitului mitropolit primat al României D. D. Calinic Miclescu. Căldărușani, typographia arhimandritului Teofilact Dinnu, 1878»*, o lucrare de 128 pagini.

ANEXE

I.

Inștiințare.[4]

Nimenea din neamurile, care au stătut vrednice de laudă, nu poate zice că Românii nu au fost odinioară cei

[1] Nic. M. Popescu, *l. c.* p. 33, 79—80.

[2] *Anexele XIII—XVI.* cf. n. 2 dela pag. 796 de mai sus.

[3] Gr. Crețu, *Tipografiile din România* (1910) p. 25—26, unde în loc de 1879 trebue citit 1878, și nota 1. cf. ibidem Anexa p. 23.

[4] Patru foi volante; pe cele 5 pagini dela început este tipărită această *Inștiințare*, iar pe ultimele 3 pagini este o parte din conceptul *Inainte cuvântărei către cântărețul român.*

mai slăviţi ai lumii, şi cum că noi Românii, carii sântem astăzi lăcuitori în Ţara Românească, în Moldova, în Ardeal, în Bănat, în Ţara Ungurească şi în Machidonia, nu sântem adevăraţi Romani şi strănepoţi ai acelor mai înainte slăviţi Romani. Odinioară şi noi slăviţi iar acum, prin schimbările timpurilor la rea stare veniţi, ba încă în patriile noastre de oarii carii streini[1] nedreptăţiţi! Neamul nostru, pentru ca să poată venì iar in starea cea dintâi, are trebuinţă de multe ştiinţe şi învăţături, care în limba noastră cu totul lipsesc, că fără de acestea, niciodată nu să va puteà smulge din întunerecul, întru carele acum zace. Tuturor de obşte prea bine ieste cunoscut că biserica noastră, pentru care cu smerenie vă şi punem inainte această înştiinţare, ieste cu totul lipsită de buna aşezare a cântărilor bisericeşti, pentru carea cântăreţii rumâni, carii ştiu meşteşugul psaltichiei, ne având cărţi alcătuite cu graiurile limbii noastre, sânt siliţi ca să cânte cele mai multe cântări greceşte, ne înţelegând ce cântă, nici ei, nici aceia, carii ascultă la dânşii.

Musichia grecească, carea să cântă în sfânta biserica cea mare, şi în celelalte sfinte biserici ale Răsăritului, cum că încă din începutul ei, au stătut cea mai aşezată, cea mai bisericească, cea mai umilinciască şi plină de toată duhovniceasca evlavie, carea poate aduce şi pe cele nesimţitoare suflete spre umilinţă, nici o îndoială nu ieste la nimenea, ca una ce alcătuitorii cei dintâi ai ei au fost sfinţii părinţi, de duhul sfânt mişcaţi, şi după aceia, următorii lor au păzit şi păzesc drumul aşezarii lor până în zioa de astăzi. Insă foarte grea şi nelesnicioasă, incât mulţi ani, şi cu multă osteneală petreceà iubitorii de învăţătură până să ajungă la săvârşirea ei. Cei mai întâi, carii au început a o privì pre aceasta cu filosoficesc ochiu, şi a face tot chipul de silinţă, ca să o aducă la cea mai potrivită stare şi inlesnire, şi cu cuvânt sa o pre-

[1] *Streini* şters şi scris d'asupra cu cerneală *strigări*.

pere notele sale de muzică turnate la Viena și aflate în posesiunea casei de comerț Hagi Pop din Sibiiu. La această dată el se află «nemișcat și bolnav de dambla», boală care îl cobori în toamna aceluiaș an în mormântul dela Viforâta, unde sora sa era stariță[1].

Prin funcționarea tipografiei se făcuseră stricăciuni la casele din Cocioc. Nicolae Bâțcoveanul, logofătul mitropoliei și proprietarul caselor, cere despăgubiri și în urma anchetei unui meșter anume Ivan Petcu Calfa și a unei însemnări a duhovnicului Ghenadie, iconomul mitropoliei este împuternicit să răspunză lui Nicolae Bâțcoveanu suma de bani indicată de anchetă.[2]

* * *

Incercarea mitropolitului Grigorie de a înzestrà mânăstirea Căldărușani cu o tipografie a găsit un urmaș. In Marte 1878 arhimandritul Teofilact Dinu instalează în mânăstirea Căldărușani o nouă tipografie. După șase luni însă el cedează mașina lui Nae Miulescu din București[3]. Din activitatea acestei a doua tipografii a Căldărușanilor nu cunosc decât cartea intitulată «*Rugăciuni de suflet folositoare pentru evlavioșii creștini tipărită în zilele Prea înnălțatului și de Christos iubitor Alteța sa regală Domnul Românilor Carol I, cu binecuvântarea Inalt prea sânțitului mitropolit primat al României D. D. Calinic Miclescu. Căldărușani, typographia arhimandritului Teofilact Dinnu, 1878*», o lucrare de 128 pagini.

ANEXE

I.

Inștiințare.[4]

Nimenea din neamurile, care au stătut vrednice de laudă, nu poate zice că Românii nu au fost odinioară cei

[1] Nic. M. Popescu, *l. c.* p. 33, 79—80.
[2] *Anexele XIII—XVI.* cf. n. 2 dela pag. 796 de mai sus.
[3] Gr. Crețu, *Tipografiile din România* (1910) p. 25—26, unde in loc de 1879 trebue citit 1878, și nota 1. cf. ibidem Anexa p. 23.
[4] Patru foi volante; pe cele 5 pagini dela început este tipărită această *Inștiințare*, iar pe ultimele 3 pagini este o parte din conceptul *Inainte cuvântărei către cântărețul român.*

mai slăviți ai lumii, și cum că noi Românii, carii săntem astăzi lăcuitori în Țara Românească, în Moldova, în Ardeal, în Banat, în Țara Ungurească și în Machidonia, nu săntem adevărați Romani și strănepoți ai acelor mai înainte slăviți Romani. Odinioară și noi slăviți iar acum, prin schimbările timpurilor la rea stare veniți, ba încă în patriile noastre de oarii carii streini[1] nedreptățiți! Neamul nostru, pentru ca să poată veni iar în starea cea dintâi, are trebuință de multe științe și învățături, care în limba noastră cu totul lipsesc, că fără de acestea, niciodată nu să va puteà smulge din întunerecul, întru carele acum zace. Tuturor de obște prea bine ieste cunoscut că biserica noastră, pentru care cu smerenie vă și punem înainte această inștiințare, ieste cu totul lipsită de buna așezare a cântărilor bisericești, pentru carea cântăreții rumâni, carii știu meșteșugul psaltichiei, ne având cărți alcătuite cu graiurile limbii noastre, sânt siliți ca să cânte cele mai multe cântări grecește, ne înțelegând ce cântă, nici ei, nici aceia, carii ascultă la dânșii.

Musichia grecească, carea să cântă în sfânta biserică cea mare, și în celelalte sfinte biserici ale Răsăritului, cum că încă din începutul ei, au stătut cea mai așezată, cea mai bisericească, cea mai umilinciască și plină de toată duhovniceasca evlavie, carea poate aduce și pe cele nesimțitoare suflete spre umilință, nici o îndoială nu ieste la nimenea, ca una ce alcătuitorii cei dintâi ai ei au fost sfinții părinți, de duhul sfânt mișcați, și dupa aceia, următorii lor au păzit și păzesc drumul așezarii lor până în zioa de astăzi. Însă foarte grea și nelesnicioasă, încât mulți ani, și cu multă osteneală petreceà iubitorii de învățătură până să ajungă la săvârșirea ei. Cei mai întâi, carii au început a o privì pre aceasta cu filosoficesc ochiu, și a face tot chipul de silință, ca să o aducă la cea mai potrivită stare și inlesnire, și cu cuvânt sa o pre-

[1] *Streini* șters și scris d'asupra cu cerneală *strigări*.

facă în ființa ei, făr de cea mai puțină scădere, și filosoficește să-i pue statornice și nestrămutate canoane, au stătut cei din cetatea lui Constandin trei dascăli mari ai psaltichiei, Hrisant Arhiereul, Grigorie Protopsaltul și Gheorghie Hurmuzi, hartofilaca bisericii cei mari; carii, aducându-o la cea mai cuviincioasă potrivire, înlesnire și desăvârșire, au și prefăcut toate cărțile psaltichiei, dela cei dintâi începători poetici sfinți părinți, până la cei de acum ai vremii noastre dascăli; și nu numai aceasta ci și mulți ucenici desăvârșit făcând, i au trimis prin multe locuri, să paradosască această sistimă, dintre carii unii viind și în cinstit orașul Bucureștilor au făcut mult sporiu, pe care sporiu cu ascuțit ochiu privindu-l Preaosfinția sa prea milostivul nostru stăpân și mitropolit a toată Ungrovlahia chirio chirio Dionisie, și cu iubire de neam și de patrie înfocat fiind pornit, lângă celelalte școale, care de toate științele filosofiei au așezat să se paradosască rumânește, au binevoit de au sistisit și școală de musichie rumânească, în carea să poată învăță ucenicii patrioți această sistimă a psaltichiei pre graiul patrioticesc, rânduindu-ne pre noi, ca să prefacem și să alcătuim cu cuvinte românești toată sistima aceasta și să o și paradosim; însă văzând noi nelesnirea, carea au ucenicii spre a scrie, am cerut voe dela prea milostivul nostru stăpân, ca să o și tipărim, pre carea dându-ni-o ne-am și apucat cu tot dinadinsul, dar însă toate chipurile câte am făcut au rămas zadarnice, căci multele înpiedicări și neaflarea meșterilor pentru a săvârși noi acest lucru folositoriu acolea în București, ne-au silit a luà voe de a venì, ca să le tipărim aici în crăiasca cetate a Budei, unde viind, cu ajutoriul lui Dumnezeu și cu blagoslovenia milostivului nostru stăpân, am și început a pune toate în lucrare de a tipărì, atât rumânește cât și grecește, cu toată desăvârșita buna întocmire, carea să poate săvârșì prin iscusința meșterilor înpărătești, carii să află aici, tipărind glasurile, care să cu-

vin a fi cu negru, cu negru, iar ftoralele, gorgoanele şi mărturiile, ce să cade a fi cu roşu, cu roşu, căci şi pentru acest sfârşit ne-am îndemnat mai mult a veni aici. Deci, după căzuta datorie, facem înştiinţare la tot neamul nostru, rugându-l mai întâi, ca să privească cum neamul grecesc au ajutat cu doao sute mii de lei numai pentru ca să să prefacă această sistimă, şi cum toate neamurile cu covârşitoare plată ajută pre folositorii patriei lor, şi prin acest chip s'au luminat, să luminează, şi să vor lumină; iar noi Rumânii, carii ne tragem dintru cel mai slăvit neam al lumii, rămânem deapururea într'această ticăloasă stare. Noi, carii cu ajutoriul lui Dumnezeu ne-am ostenit de am prefăcut vre o câtevà din cărţi, şi pentru celelalte cu necruţare de trup şi cu mare punere, sântem întinşi de a le isprăvi, nu prost şi cum s'ar întâmplà, ci cu toată desăvârşita alcătuire, fiinţasca potrivire şi meşteşugeasca însuşire, incât nici odată Românii, să nu aibă trebuinţă a cântà cu alte graiuri streine.

Şi măcar că ostencala noastră ieste mult mai mare de cât a mai sus numiţilor dascali—căci aceia o cântare învăţată, un melos cu totul obişnuit, întorcea de pre meşteşugul cel vechiu pre acest nou, ne mai adăogând sau ne mai scăzând ceva, iar noi sântem siliţi ca şi melosul să-l păzim nesmintit, şi unde vor fi silave mai multe sau mai puţine, şi tonurile nepotrivite, cu mare luare aminte să le întocmim — nu facem supărare neamului nostru cu altceva, fără numai fiind că am ajuns la pontul tipăririi, rugăm pre toţi de obşte, ca să ne ajute la tiparirea acestor cărţi, fieşte care cu cât va puteà, scriindu-şi cinstitul nume într'această înştiinţare, şi cu câţi bani ajută, şi noi pentru această a neamului nostru facere de bine, să-i trimitem cărţi pentru câţi bani ne va ajutà. Cărţile avem să le tipărim pe cea mai întâi şi mai bună hârtie, după cum să vede aceasta, pe care sânt tiparite înştiin-

țările, măcar că ieste mai scumpă cu două prețuri decât leonul, că ajungă de când înoată neamul nostru, tot în lucruri groase, nepotrivite și necioplite, râs și batjocură fiind celorlalte neamuri. Glasurile, care să cuvin să fie cu negru, cu negru, iar celelalte semne, după cum ftoralele, mărturiile și gorgoanele, care să cad cu roșu, cu roșu, măcar că ieste întreită chieltuială. Și fiindcă aceste cărți de psaltichie nu sânt ca alte cărți, care din an în an să schimbă, ci rămân deapururea într'această așezare, face trebuință, ca să le legăm cu legătură bună, căci intrând a doua oară în mâinile legătorilor de acolo, cu neputință ieste să rămâe nestricate, fiind legătura într'acest chip: la călcâiu și la colțuri cu piele, fiind înpodobit călcâiul cu flori de aur, iar celelalte fețe ale macavalelor *(sic)* vor fi acoperite cu niste hârtie tocmai asemenea pielii, atât la grosime, la față, cât și la traiu; pre care cărți de le-am fi tipărit în București, nu cu roșu sau cu acest feliu de legătură, și pe acest feliu de hârtie, ci numai cu negru, pe hârtie proastă și nelegate, tot nu le-am fi putut da mai jos decât 15 lei, care înțelepțește socotind cinevà, poate vedeà cât de mare osibire ieste la mijloc. Insă noi ca cu totul să se astupe gurile cele rele, măcar cu paguba noastră de s'ar săvârși acest lucru, privind la folosul neamului nostru, am hotărît să punem Anastasimatariul cu 15 lei și Irmologhiul Catavasiilor iar cu 15, rugând pre toți de obște, parte bisericească și politicească ca să arate cuviincioasa osârdie spre cumpărare a acestor dintâiu cărți, care amândouă odată vor eșì din tipariu, ca cu aceastea aprinzându-ne spre mai multă râvnă, să ne silim fără de preget și spre darea celorlalte următoare cărți.

Cei din Țara Românească și din Moldova veți priimì cărțile dela Preaosfinția sa părintele mitropolitul a toată Ungrovlahia chirio chirio Dionisie, unde veți răspunde și

banii. Cei din Ardeal în Sibiiu dela domnul Mosi Fulea, directorul naționalelor școale neunite.[1] Iar cei din Bănat, în Caransebeș, dela prea cinstitul protopop Ioan Tomici.[2]

Ai pravosloviei voastre prea plecate slugi:

Macarie Ieromonah	*Nil Nicolae Popònea*
Portarie al sfintei mitropolii din București, dascăl de psaltichia grecească și rumânească.	Dascăl de sistima cea noao a psaltichiei grecești și rumânești.

(Va urma).

Diac. Nic. M. Popescu.

Comparațiune între învățătura Mântuitorului și a sf. apostol Pavel.

Noul Testament constă din două părți bine distincte: deoparte Evangheliile, de alta Faptele și epistolele sfinților apostoli. Cele dintâi coprind vieața, minunile și învățătura Mântuitorului, atât cea profesată de El în public, cât și cea împărtășită în particular sfinților săi ucenici. Cele de al doilea expun parte din activitatea desfășurată de câțivă dintre sfinții apostoli pentru răspândirea ideilor mântuitoare ale dumnezeescului lor Invățător și multe din scrierile pe cari ei le-au compus, pentru a rezumă și pune în mâna credincioșilor ceeace propoveduiau prin viu graiu. Evangheliile —cum se știe—n'au fost scrise de Mântuitorul însuș, ci de doi din ucenicii săi și de doi ucenici ai sfinților apostoli. Ele nu coprind absolut totce a făcut și a învățat Domnul

[1]. Despre Moise Fulea († 14 Noemvrie, 1863), protoprezbiterul Sibiiului și ultimul director al școalelor naționale gr. or. române v. *Enciclopedia română* II 480; Dr. I. Lupaș, *Mitropolitul Andreiu Șaguna* (1911) pp. 48, 50, 51, 67, 81, 121—122, 125, 126, 127; Carcalechi, *Bibliot. românească* (1821) printre prenumeranți; N. Iorga în *Anal. Acad. Rom.* XXVIII, secți. lit. 238

[2]. Este printre prenumeranții lui Carcalechi, *l. c.*

Christos (Ioan XX, 30), dar totce se relatează în ele este adevărul pur. Dumnezeu a învestit pe sfinţiţii scriitori cu darul inspiraţiunii Sfântului Duh, care i-a ferit de a săvârşi greşeli, iar personalitatea puternică, extraordinară, dumnezeească a Mântuitorului a exercitat pe dealtă parte o influenţă hotăritoare în acelaş sens, aşà că veracitatea istorisirii evanghelice este pedeplin asigurată şi maipresus de orice bănuială. Faptele Apostolilor au fost scrise de sfântul evanghelist Luca cu aceeaş scrupulositate de concepţie şi redactare, de cari s'a condus şi la compunerea evangheliei ce-i poartă numele (I, 1—4), iar epistolele apostolice sunt opera personală şi imediată a sfinţilor apostoli, aşà că nici de autenticitatea lor nu ne este permis şi n'avem dreptul să ne îndoim.

Oricine citeşte cu luare aminte Noul Testament, nu se poate să nu observe deosebirea ce este între Evanghelii deoparte şi scrierile sfinţilor apostoli de altăparte, sau mai exact între învăţătura Mântuitorului şi a apostolilor, deosebire sau deosebiri, cari privesc nu numai forma, ci adeseaori şi fondul. Deosebirile nu sunt în toate privinţele, asupra tuturor punctelor şi la toţi apostolii deopotrivă de mari. Ele sunt mai mari în privinţa dogmatică şi mai caracteristice, mai pronunţaţe la sfântul apostol Pavel. Existenţa lor a fost observată şi semnalată din cele dintâi veacuri ale creştinătăţii şi pentru a le puteà explicà, s'au emis diferite păreri, dintre cari mai importante sunt aceste trei:

1. Invăţătura dogmatică a apostolilor este nu numai o desvoltare şi continuare a învăţăturii Mântuitorului, ci constitue o treaptă mai înaltă în istoria revelaţiunii Noului Testament. Treapta întâi ar fi învăţătura sfântului Ioan Botezătorul, a doua a Domnului Christos, a treia a apostolilor şi a patra a părinţilor apostolici. De această părere au fost numeroşi teologi protestanţi pela începutul

veacului trecut. In fond, această părere este nu numai falsă, ci şi impioasă. *Falsă*, pentrucă învăţătura dogmatică a sfinţilor apostoli este numai mai desvoltată, mai amănunţită, am puteà zice, mai sistemizată, dar nu mai înaltă, mai sublimă decât învăţătura Mântuitorului, aşà încât să-i poată fi socotită superioară, iar învăţătura părinţilor apostolici mai întâi n'are decât prea puţin caracterul dogmatic şi nici într'un caz nu poate fi socotită cu un grad superioară învăţăturii apostolilor şi cu două învăţăturii Mântuitorului. *Impioasă*, pentrucă presupune că Mântuitorul Christos nu este Dumnezeu, ci numai o personalitate religioasă, un profet sau învăţător, care s'a împărtăşit din revelaţiunea dumnezeească într'o măsură restrânsă şi faţă de care apostolii şi părinţii apostolici au fost inspiraţi în mai mare măsură şi au pătruns mai adânc în tainele Dumnezeirii.

2. Apostolii, şi îndeosebi Pavel, au admis în învăţătura lor o mulţime de idei din păgânism şi mai ales din judaism, aşà încât au schimbat cu totul fizionomia religiunii propoveduită de Iisus, au introdus în ea un alt spirit şi au denaturat-o în aşà fel şi într'un asemenea grad, că nu mai e de recunoscut.— Această părere a fost susţinută în vechime de gnostici, în decursul veacurilor de diferite alte secte, iar în timpul modern şi în zilele noastre de raţionalişti îngenere şi mai ales de acei dintre ei cari poartă numele special de sincretişti şi evoluţionişti.

Falsitatea acestei afirmaţiuni se va dovedì înparte din celece urmează, căci pentru răsturnarea ei e de trebuinţă un studiu aparte, care iese din cadrul celui de faţă.

3. Invăţătura sfinţilor apostoli nu este altcevà decât continuarea, desvoltarea, explicarea şi până la un punct sistemizarea învăţăturii Mântuitorului coprinsă în Evanghelii şi păstrată prin Tradiţiune. Totce este sau pare că este nou, isvorăşte din aceeaş sorginte, răsare din aceeaş

sămânţă, e construit pe acelaş fundament. Aceasta a fost parerea pe care au avut-o toţi părinţii şi scriitorii bisericeşti, cari nu s'au abătut dela dreapta credinţă; înjurul ei s'au grupat toţi teologii, conştiincioşi de misiunea lor, din sânul tuturor confesiunilor creştine, pentrucă ea singură corespunde adevărului istoric şi doctrinal.

Scopul acestui studiu fiind de a face o comparaţiune între învăţătura Mântuitorului şi a sfântului apostol Pavel, urmează ca pentru a fi metodici — trebue să dăm mai întâi un tablou, succint dar fidel, al ambelor învăţături; dupăaceea să examinăm câtevà din cele mai deseamă diferenţe, reale sau imaginare, ce s'au găsit, sau s'a pretins că s'au găsit între amândouă învăţăturile; să arătăm apoi analogiile dintre ele; şi in fine să tragem concluziunile la cari ne vor îndreptăţi constatările făcute.

1. *Invăţătura Mântuitorului*. Domnul nostru Iisus Christos n'a expus învăţătura sa într'o anume sistemă, cum au făcut cei mai mulţi dintre înţelepţii de demult şi cum face in zilele noastre aproape oricine are pretenţia de a aduce la cunoştinţa publică idei nouă sau originale, ori puţin cunoscute. Sistema logică, urmărirea unui plan de mai nainte tras şi pecât mai mult posibil acelaş în toate ramurile ştiinţei omeneşti, e cevà indispensabil în vremea noastră, pentru orice expunere, fie cât de simplă. In ochii celor mai mulţi dintre contimporanii noştri, ideile mediocre, puse în sistemă, câştigă mult, reprezintă o valoare, pecând cele mai originale şi mai geniale gândiri, exprimate în chip aforistic, liber, nelegate între ele prin înlănţuirea ce dă sistema logică, pot trece neluate în seamă. Sistema nu e de lepădat, ea îşi are părţile ei bune şi de folos, dar importanţa ei nu trebue exagerată şi aplicarea ei nu trebue socotită ca cevà indispensabil. Forma simplă, necăutată, pe care ţi-o inspiră momentul şi împrejurările, forma anecdotică şi parabolică, e cu mult mai firească şi

ca atare în cele mai multe cazuri şi îndeosebi faţă de copii şi de oamenii cu puţină cultură, e de preferat şi se întrebuinţează cu mai mult folos. De această formă s'a servit Mântuitorul pentru răspândirea învăţăturii sale. Această formă erà cea mai potrivită atât cu gradul de pricepere al auditorului său, compusă în cea mai mare parte din oameni din popor, femei şi copii, cât şi cu felul învăţăturii sale, care deschideà orizonturi noui, pline de nădejde, de bunătate, de dreptate, de încredere, de dragoste. Servindu-se de această formă, El a putut convinge şi câştigà sufletele. Forma aceasta escelentă şi pedeplin eficace pentru atingerea scopului urmărit de Mântuitorul, prezintă mare greutate, când se pune chestiunea de a se precizà ideile fundamentale ale învăţăturii dogmatice a Domnului. Din această pricină orice schiţare sau expunere a ideilor fundamentale ale învăţăturii Mântuitorului poartă în sine caracterul subiectivităţii în cel mai înalt grad şi poate să difere foarte mult dela teolog la teolog.

1. Ideea sau punctul fundamental al învăţăturii evanghelice pare a fi, că *Dumnezeu şi religiunea exercită o înrâurire nespus de binefăcătoare asupra sufletului omenesc.*

Această idee nu e o dogmă, ci numai un punct de vedere care domină pe toate celelalte. Ea e ţinta finală, inima, vieaţa învăţăturilor Domnului. E o tendinţă care se resimte mai mult sau mai puţin în fiecare cuvânt al său. Este pecetia lor dumnezeească şi neperitoare. Raportul intim, legătura strânsă şi indisolubilă dintre religiune şi morală în doctrina lui Christos—ceeace formează caracterul ei distinctiv şi superioritatea-i indiscutabilă faţă de orice altă religiune şi morală—este consecinţa imediată a acestei idei pe care am numit-o fundamentală. Apropiindu-ne de Dumnezeu, înălţându-ne până la el, punându-ni-l drept pildă înaintea ochilor sufletului, Iisus apropie în acelaş timp pe Dumnezeu de noi, îl face să inter-

vină în toate actele vieții noastre, îl desbracă de fiorii cu cari-l îmbrăcase superstiția păgână și iudaică și se înfățișează pe sine ca mijlocitorul acestei apropieri, legături, uniri nouă între Dumnezeu și om.

Pentru a înțelege după cuviință importanța acestei gândiri nouă, necunoscută oamenilor înainte de Iisus Christos, trebue să ne dăm bine seama, care erà starea religioasă și morală a omenirii în momentul aparațiunii ei. Sofismele filosofice alungaseră pe Dumnezeu din lume și-l închiseseră în cer, unde-l lăsau să ducă o vieață la fel cu omul. Superstiția născocise sute și mii de duhuri neatârnate de Dumnezeu, cari populau văzduhul, pământul, apa și aveau sau o locuință comună pe vârful vreunui munte, sau chipuri de lut, de lemn, de piatră, ori de metal, așezate prin capiști și la răspântii. Fiecare din aceste duhuri își exercita stăpânirea-i tiranică asupra unei părți sau laturi a sufletului omenesc și servià în nenumărate feluri ca model de corupțiune și imoralitate adâncă.

Unii dintre înțelepții antichității ne-au lăsat frumoase tratate despre Dumnezeu, dar niciunul din ei n'a isbutit să descopere pe Dumnezeu care trebuià sufletului omenesc și să-l apropie de el, ci toți s'au pierdut în discuții înalte, abstracte, metafizice, despre esența ființii dumnezeești și despre însușirile sale. Nicăiri nu întâlnim pe Dumnezeul parabolelor Mântuitorului, pe acel Dumnezeu care pătrunde în sufletul omului și se înfățișează ochilor inimii lui ca un părinte bun, ca un protector binevoitor, ca un prieten și îndrumător blând și milos, ca un doctor iscusit și plin de milă fața de cei cari vin la el osteniți și împovărați.

Iudeii nu stau mai bine decât păgânii. Religiunea lor, curată și sfântă, fusese denaturată și redusă la o imensă mulțime de formule și reguli lipsite de orice spirit. Cărțile lor sfinte vorbiau în chip foarte demn despre Dum-

nezeu, li-l descriau că ia parte la acţiunile lor şi că conduce destinele lumii în aşă fel ca ei să formeze punctul central al istoriei. Dar cărţile sfinte erau în mare parte exilate din vieaţa lor. Numai puţini le mai puteau citi şi nu pentru a le înţelege şi explică celorlalţi, ci pentru a le răstălmăci, a pune înlocui învăţăturilor lor sănătoase părerile lor mincinoase, viclene şi rătăcitoare, pentru a puteà face din ele o unealtă de stăpânire şi exploatare. De vederea lui Dumnezeu se temeau; când îl supărau, îi aduceau jertfe de expiere, iar sufletele rămâneau mai departe pradă corupţiunii şi răutăţii. Rugăciunea făcută la colţurile stradelor şi pe pieţile publice şi milostenia dată în sunet de trompetă, se credeà că nunumai şterg orice păcat, dar că duc deadreptul în sânul lui Avraam. Pricina tuturor acestor rătăciri erà că religiunea rămăsese scrisă în cartea Legii şi pe lespezile de piatră, cari coprindeau Decalogul, dar nu pătrunsese în inimi; că preceptele ei fuseseră falsificate de mintea perversă, înloc de a fi primite de inima curată şi plină de dragoste.

In toate operile religioase, scrise înainte de Creştinism, se constată această mare lacună, acest mare gol: lipsa totală a înrâuririi în bine a ideei de Dumnezeu şi de religiune asupra sufletului omenesc şi însăş concepţiunea despre Dumnezeu şi religiune cu desăvârşire falsificată. Noi creştinii, mai ales cei de azi, cari suntem crescuţi din leagăn în această idee dulce şi mângâetoare despre Dumnezeu, Tatăl tuturor oamenilor, cari nu mai avem sub ochi rătăcirea grosolană a păgânilor şi iudeilor de altădată, nu ne putem da îndeajuns seama cât de preţioasă şi de bogată în urmări binefăcătoare a fost această idee pentru omenire.

Ar fi greu de citat anume pasagiile din Evanghelii în cari se exprimă această idee, pentrucă este peste tot presupusă şi nicăeri expres accentuată. In Evanghelia lui Ma-

teiu o găsim sub forma de demonstrațiune continuă a influenței religiunii asupra sentimentelor și a sentimentelor asupra conduitei morale, precum și ca normă a educațiunii inimii, bazată pe învățătura religioasă și îndreptată spre practicarea virtuții. Cuvântarea de pe munte, depildă, atacă vițiul la rădăcină, pentru a-l puteà distruge, infiltrează în suflet idei și sentimente pioase și morale și recomandă rugăciunea, încrederea, dragostea, milostenia, ca mijloace de înălțare religioasă-morală (Matei V, 45, 48; VI, 12, 13, 18, 30, 33; VII, 11.) In alte locuri, Iisus impută omului, că stă cu inima departe de Dumnezeu și că nu-l cinstește decât cu buzele (Matei XV, 8.) El se servește de parabolele și asemănările cele mai nimerite pentru a atrage și convinge; caută să deștepte și să evoace în inima păcătosului toate sentimentele pe cari cuvântul tată le poate trezì în sufletul fiului (Matei XVIII, 14; Luca XV, 11) și se silește să apropie pe om de Dumnezeu, să simtă nevoia de el, să-l caute, să-l implore în toate împrejurările vieții sale, când cade ca și când se înalță, când se teme ca și când nădăjduește, când e în nenorocire ca și în fericire, etc.

In Evanghelie sfântului Ioan această idee suferă o modificare din cauza înfățișării foarte pronunțate a Mântuitorului ca mijlocitor al legăturii dintre Dumnezeu și om. Evanghelia a patra vorbește mai mult și mai adesea decât celelalte trei despre raportul dintre Mântuitorul Christos și Dumnezeu-Tatăl și ne descrie la fiecare pas raportul în care noi trebue să stăm cu Fiul și prin el cu Tatăl: *«Dacă m'ați fi cunoscut pe mine, ați cunoaște și pe Tatăl meu»* (Ioan VIII, 19; XIV, 7); *«Cine mă vede pe mine, vede pe Tatăl»* (XIV, 9); *«Cine are poruncile mele și le păzește, acela mă iubește; și pe cel care mă iubește pe mine, îl va iubì și Tatăl meu»* (XIV, 21). Iisus roagă pe Tatăl ca cei cari cred în El să fie una cu El, precum El este una cu Tatăl (XVII, 20, 21).

2. Al doilea punct principal din învăţătura dogmatică a Mântuitorului este *unitatea şi perfecţiunea absolută a Fiinţei dumnezeeşti*. Aceasta nu mai e, ca cea dintâi, numai un fel nou de a privi lucrurile, ci o dogmă, dogma fundamentală a Creştinismului şi acea prin care se deosebeşte de toate celelalte religiuni.

Ce învaţă Iisus despre unitatea şi perfecţiunea absolută a Fiinţei dumnezeeşti, se poate uşor deduce din raportul în care el înfăţişează pe om faţă de Dumnezeu şi de religiune. Deoarece Vechiul Testament cunoşteà această dogmă, El nu caută s'o demonstreze dinnou şi în mod direct, ci o presupune la fiecare pas şi-i dă o nouă formă. «Dumnezeu e unul» însemnează că el e Tatăl tuturor oamenilor, de unde urmează că toate popoarele şi neamurile formează o singură familie, că nu există naţiuni sau rasse privilegiate, că toţi oamenii sunt deopotrivă înaintea lui Dumnezeu, că toţi sunt în aceeaş măsură fiii săi.

Iisus Christos lărgeşte dar la infinit monoteismul iudaic, rupe barierile naţionale in cari il închisese Moisì şi învăţătorii de Lege din epoca de după exil şi face din el o religiune universală, religiunea omenirii întregi, aşà cum preziseseră, în culmea inspiraţiei, marii profeţi ai lui Israel.

Adevăratul Dumnezeu, Dumnezeul atotbun, atotdrept şi atotsfânt, nu poate fi Dumnezeul unui singur popor, cum pretindeau iudeii. El nu poate favorizà un singur neam şi a uità, a lăsà în voia soartei, a părăsì pe toate celelalte neamuri. Dacă pentru câtvà timp—căci ce sunt veacurile înaintea Celui Veşnic?—el a descoperit voia sa în chip special poporului evreu, iar pe celelalte neamuri le a lăsat să se conducă mai mult de propriile lor instincte, aceasta nu însemnà că el a încetat de a fi Dumnezeul tuturor şi că ar fi deci numai al iudeilor, ci că el a voit să educe în chip deosebit pe acest popor şi prin el să facă apoi educaţiunea lumii întregi. Un privi-

legiu neprețuit de mare, pe care iudeii nu-l au înțeles și de care n'au știut să se folosească.

In predicatul de «tată», pe care Iisus îl dă lui Dumnezeu, El împreună ideile de bunătate și dreptate, cari conduc la marea idee de universalitate a religiunii sale și îi dă atâta importanță, că o întâlnim, într'o formă sau alta, aproape pe fiecare pagină a Evangheliilor. Astfel, El zice că *mulți*— popoare întregi— *dela răsărit și dela apus vor venì și se vor bucurà cu Avraam, cu Isac, și cu Iacov, în împărăția cerurilor»* (Matei VIII, 11); vestește că va venì *vremea în care Dumnezeu nu va fi adorat nici pe Garizim nici în Ierusalim, ci în tot locul* (Ioan IV, 21); previne pe iudei— cari s'au purtat ca niște vieri necredincioși— *că via va fi luată de la ei și dată altora, cari vor da rodul la vreme* (Matei XXI, 41 și 44); invită *la ospățul de nuntă pe toți câți se găsesc la răspântii* (Matei XXII, 9, 10; Luca XIV 21, 23); *socotește de datoria sa de a aduce la staul oile cele rătăcite* (Ioan X, 16) etc. etc.

In ce privește perfecțiunea absolută a Ființei dumnezeești, El nu înșiră toate perfecțiunile, nici nu tratează despre ele în chip abstract, ci amintește numai de acelea cari pot fi de un interes practic pentru noi, de cele cari ating coardele inimii omenești și deșteaptă în ea recunoștința, credința, nădejdea, dragostea, umilința și orice virtute. Astfel, El vorbește despre ubiquitate sau prezența lui Dumnezeu întot locul, pentru a ne ferì de ipocrizie și de săvârșirea de păcate în ascuns (Luca XII, 2, 3; Matei VI, 18); despre spiritualitate, pentru a învăță că trebue să ne închinăm lui cu duhul și cu adevărul (Ioan IV, 20-24); despre atotputernicie, pentru a ne însufla încredere deplină în dobândirea mântuirii și fericirii ce El făgăduește (Matei XIX, 26; Luca I, 37; XVIII, 27; Ioan

faptele, gândurile şi dorinţele noastre, pentru a ne hotărî să nu păcătuim, să ne pocăim de greşelile făcute, să priveghem şi să ne rugăm, ca să nu ne surprindă nepregătiţi ceasul morţii şi al judecăţii (Matei XXIV, 42; XXV, 13; Marcu XIII, 33; Luca XII, 40; XXI, 34,36); că e perfect, pentru ca să-l imităm (Matei V, 48; Luca VI, 36). Iubirea de oameni a lui Dumnezeu este tot aşa de mare ca iubirea pentru Fiul său cel unul născut (Ioan XVII, 23); bunătatea sa se întinde asupra tuturor oamenilor fără deosebire (Matei XIX 7; Lucà VI, 36; Matei V, 45). El doreşte înainte de toate mântuirea oamenilor şi iartă pe cei cari greşesc, dar se pocăesc, (Mat. VI, 12-14; XVIII, 28-35, Marcu XI, 26). Păcătoşilor cari se pocăesc le arată el în chip deosebit dragostea şi milostivirea sa (Luca XV, 3-7; 8-10; 11-32). Voinţa sa e ca nici un om să nu piară, ci toţi să se mântuească şi să moştenească veaţa de veci, (Ioan VI. 39) Mat. XVIII 14; III, 16-17: XII, 50).

3. *Grija ce Dumnezeu poartă de făpturi prin acţiunea continuă a proniei sale.* Nicăiri nu se găseşte expusă mai limpede şi mai sublim această învăţătură, ca în cuvântările şi parabolele Mântuitorului. Dumnezeu face să crească iarba câmpului care astăzi este şi mâine se aruncă în foc şi împodobeşte cu măreţie regească crinii ţarinii cari nu torc nici se ostenesc; el hrăneşte pasările văzduhului, cari nu seamănă şi nu seceră, nici n'adună în hambare proviziuni pentru iarnă; iar de om, care preţueşte infinit mai mult decât pasările văzduhului, pentrucă are suflet care nu se poate răscumpără cu toate comorile lumii—poartă atâta grijă că şi perii capului său sunt număraţi, (Mat. VI, 25-34; X, 29-31; Luca XII, 6-7; 22-32).—Tatălui ceresc să ne adresăm dar în nevoile noastre. Ori cât de multe şi mari ar fi greutăţile ce ne ar stà în cale, nenorocirile ce ar venì preste noi, nedomiririle ce ne ar coprinde, tre-

bue să nu ne lăsăm niciodată învinşi de nevoi, copleşiţi de descurajare, ci să păstrăm neclintită în suflete credinţa în el, şi ajutorul său nu va întârzià să sosească, pentrucă el ştie de ce avem noi trebuinţă. Să cerem numai şi ni se va da, să batem şi ni se va deschide, căci dacă oamenii, cari sunt răi, nu dau copiilor lor piatră, când le cer pâine şi şarpe, când le cer peşte, cu atât mai vârtos Tatăl ceresc va da cele bune celor ce cer dela dânsul, (Mat. VII, 7-11).— O legătură mai intimă între Dumnezeu şi făptura sa raţională de pe pământ, o învăţătură mai sublimă, mai dulce, mai mângâetoare pentru om, mai bogată în urmări ca aceasta, care ne înfăţişează pe Dumnezeu ca cel mai bun tată care îngrijeşte cu dragoste de tot ce a creat şi îndeosebi de om, ca de un fiu al său favorit, nu se poate.

4. *Invăţătura lui Iisus Christos despre sine însuş* nu e mai puţin limpede şi mai puţin conformă cu spiritul de dragoste, blândeţe şi bunătate care caracterizează religiunea sa. Ce ar puteà mişcà mai adânc inima noastră decât ideea, că el—care după trup a fost asemeni cu noi—a adus învăţătura sa din cer, dela Dumnezeu, pentrucă el însuş este Dumnezeu? Coborît din cer, unde el s'a bucurat de slava dumnezeească înainte de Avraam, înainte chiar de facerea lumii, el se află şi pe pământ în unire neîntreruptă cu Tatăl, unire pe care n'o lămureşte în fiinţa ei, dar căreea-i dă o mare importanţă, (Ioan III, 13; VI, 62; XVI, 28-29; XVII, 5). Fiind venit de sus, El e mai mai mare decât toţi proorocii, decât David şi Solomon, e doctor de suflete, păstor, învăţător şi stăpân al oamenilor, având toată puterea în cer şi pe pământ, (Mat. XXII, 41-46; XXIII, 8-10; XXVIII, 18) Lucà IV, 25-27; XI, 31-32; Ioan VIII, 23; XIII, 13).— El dispune de îngerii lui Dumnezeu, cari se sue şi se coboară peste sine, (Mat. XXVI, 53; Ioan I, 51); e una cu Tatăl său, aşà că

nimeni nu cunoaşte pe Tatăl, dacă nu-l cunoaşte pe El, (Ioan X, 30; XIV, 7-11). Dumnezeu l-a pus judecător peste oameni, pentru ca oricine să cinstească pe Fiul, cum cinsteşte pre Tatăl, (Ioan V, 19-23). Indeosebi sfântul evanghelist Ioan atinge această idee aproape pe fiecare pagină şi ea pare ideia fundamentală a Mântuitorului în toate cuvântările sale redate de acest sfânt evanghelist.

In acelaş timp, Mântuitorul reduce la Dumnezeu-Tatăl toată puterea şi ştiinţa sa, pe cari le deţine dela el, în numele căruia vorbeşte şi fără de care nu face nimic, (Ioan V, 30; X 33, 38; XII, 44, 50; XIV, 28; Mat. XX, 23; Marcu XIII, 32).

5. *Faţă de oameni,* el se înfăţişează mai întâi iudeilor şi apoi tuturor neamurilor ca Mesia, ca Fiul lui David sau Fiul lui Dumnezeu, care a venit ca să împlinească tot ce s'a prezis de El în Vechiul Testament şi care adevereşte misiunea sa mesianică prin profeţiile cari se înîmplinesc în persoana sa şi prin minunile ce săvârşeşte, (Mat. XVI; 13, 23; XXVI, 54, 63, 64; XXIV, 15; Luca IV, 21; XXII, 37; Ioan IV, 25, 26; X, 24, 25; XI, 41-42).

6. *Scopul venirii sale* nu este de a întemeià o împărăţie pământească şi trecătoare, ci o împărăţie cerească, împărăţie a adevărului, a mântuirii, a milei şi a dragostei, (Ioan XVIII, 33, 37; Mat. IX, 6). El se aseamănă pe sine cu un izvor de apă care curge în viaţa de veci, cu pâinea din care cel ce va mâncà va trăi în veac, cu uşa prin care oile intră în staul, cu păstorul cel bun, care-şi pune sufletul pentru oi, se numeşte mântuitorul celor pierduţi din pricina păcatului, lumina care luminează în întunerec, adevărul, viaţa şi învierea, (Ioan IV, 14; V, 40; X, 27-28; VI, 27, 40, 47, 51, etc). Prin el se aduce la îndeplinire planul din veci conceput al economiei divine şi moartea sa de cruce pecetlueşte cuvântul şi faptele sale minunate, iar învierea-i glorioasă nu e numai cea mai strălucită

minune, ci face şi începutul minunii care se va perpetuà în lume până la sfârşitul veacurilor, de a aduce din moarte la vieaţă, din întunericul păcatului la lumina adevăratei vieţi spirituale, pe toţi câţi cred din inimă în învăţătura şi minunile sale şi se străduesc să le urmeze.

Acestea sunt marile adevăruri pe cari le descoperă El lumii în sfânta sa Evanghelie. Deaceea aseamănă el învăţătura sa cu un mărgăritar de mult preţ, cu o comoară ascunsă, cu aluatul care dospeşte, cu sământa de muştar din care se desvoltă un arbore mare, în care se adăpostesc pasările, etc.

7. *Mântuirea* adusă de Domnul Christos nu este cevà pasiv, ea nu se câştigă prin neactivitate. Nu cel ce-i zice lui «Doamne, Doamne» va intrà în împărăţia cerurilor, ci celce va face voia Tatălui ceresc, descoperită lumii de Fiul său, cel ce se va îmbrăcà în haine de nuntă şi-şi va deschide inima primirii cuvântului lui Dumnezeu, cel ce se va pocăì şi se va naşte a doua oară, cel ce va iubì pe Dumnezeu din toată inima, din tot sufletul şi din tot cugetul său, iar pe aproapele ca pe sine însuş, (Mat. VII, 15—27; IX, 12—13; XII, 33—35; 46—49; XVIII, 3—4; XIX, 13—15; Ioan III, 3—8; XIV, 8; etc.). La acestea trebue adăogată atitudinea ce trebue luată faţă de Mântuitorul însuş. Celce voeşte să se mântuească, trebue să creadă în el fără clintire, să nu ţină seamă de nici o jertfă, fie chiar a vieţii, când este vorba de a-l mărturisì pe El sau învăţătura sa, (Ioan III, 18; XV, 5; Mat. X, 32-40, etc.).

8, *Nemurirea sufletului* este cel dinurmă stimulent pe care Mântuitorul îl întrebuinţează pentru a influenţà asupra inimii şi a determinà voinţa să urmeze pe calea ce duce la mântuire, (Ioan XI, 25—26.) El vorbeşte de judecata lui Dumnezeu, care aşteaptă deopotrivă trupul şi sufletul şi pentru care trebue neîntreruptă pregătire, fiindcă nimeni—nici îngerii lui Dumnezeu din cer—nu ştie ceasul când va fi. Pregătirea are să se facă în fapte, în vorbe

şi în gânduri, pentrucă chiar şi cele mai ascunse gândiri şi simţiri vor face obiectul judecăţii, (Mat. XXIV, 1—30; 36—51; XII, 36—37; XXVI, 17; X, 26.) Atunci vor răsună trâmbiţele arhanghelilor la cele patru colţuri ale pământului, vestind învierea tuturor celor morţi, spre a fi judecaţi, (Mat. XXIV, 31; XXII, 22—23; Ioan V, 28—29). Judecătorul suprem va despărţi pe cei buni de cei răi, cum desparte păstorul oile de capre, sau cum se desparte pleava de grâu şi va trimite pe cei răi în focul Gheenei, iar pe cei buni îi va face părtaşi ai împărăţiei cerurilor, care e gătită lor dela facerea lumii, (Mat. XIII, 24—30; 35-49; 47—50; X, 28; XI, 20—24; XXV, 31—46.) Acolo—în împărăţia cerurilor—vor încetă suferinţele, necazurile şi neajunsurile îndurate de cei drepţi în această lume; nu va mai fi durere, nici întristare, nici suspinare, ci drepţii vor vieţui împreună cu Christos, cu acei cari l-au iubit, cu Dumnezeu, în fericire negrăită şi nesfârşită.

I. Mihălcescu.

SEMINARIILE DIN ŢARA ROMÂNEASCĂ.

I.

Prin Regulamentul organic pentru Muntenia sau Ţara românească, s'a dispus, să se întemeieze Seminarii pe lângă sf. Mitropolie şi pe lângă fiecare Episcopie.

Un proect de lege s'a prezentat Obşteştei adunări de către Marele logofăt al bisericeştilor pentru organizarea acestor seminarii, şi pentru întocmirea învăţaturilor. In 27 Mai 1835 legea votată de adunare a fost întărită de Domnitor şi învestită cu putere de pravilă în viitorime. Barbu Ştirbey, (mai în urmă domn) marele logofăt al bisericeştilor, înaintase proiectul de lege obşteştei adunări cu un raport, din care reproducem următoarele spre a se vedea marea importanţă, pe care o da el Seminariilor.

«Atribuțiile Departamentului Logofeției fiind Clirosul, mânăstirile și toate așezările publice, voiu descrie fieștecare dintre aceste ramuri pe rând una după alta, arătând înaintările ce au primit și starea întru care acum se află.

Iubitorii de patrie, râvnitorii binelui obștesc se nevoiesc a închipuì neîncetat legiuiri folositoare; așijderea și Dumnevoastră în cursul de cinci serii ale acestei cinstite adunări v'ați străduit cu înväpăiată osârdie a regulărisì toate ramurile administrației. Dar înbunătățirea părții materiale a unei societăți nu poate niciodată isbutì fără înbunățirea moralicească a mădulărilor ei. Și așezământurile cele mai mântuitore rămân zadarnice de nu ar fi întemeiate pe bune moravuri și pe un sănătos moral. Moralul însă al norodului este sfânta Evanghelie și fireștii săi dascăli sunt duhovniceștii păstori, cari urmează a fi propovăduitorii Evangheliei și povățuitorii întru cunoștința și îndeplinirea datoriilor omului chiemat a viețuì întru Societate. Dumneavoastră, pătrunși de acest adevăr, ați adus tămăduire întru aceasta, atât prin întocmirile legiuite asupra Seminariilor, protopopilor și preoților, cât și prin proiecturile ce vi s'au înfățișat acum asupra întocmirii învățăturilor în Seminariile preparande și asupra organizației Seminarului Central pentru învățături mai înalte.[1])

Prin legiuirile așezate, preotul ce până acum erà supus la feluri de răspunderi este apărat de orice împovărare și se hotărăsc folosuri potrivit cu treapta cinstii darului ce s'au învrednicit. . . . .

. . . .

Iar prin întocmirile atingătoare de organizația Seminariilor, îndrăznesc a zice, că ridicăm ***monumentul credinței întru această țară.***

Dintre aceste Seminarii au a ieșì în puțină vreme pă-

---

[1]) E vorba de clasele V—VII la Sem. Central din Bucureștı.

stori vrednici, cari vor propovădui cuvântul lui Dumnezeu în tot satul, în tot cătunul, vor povăţui moralul prin pilda faptelor lor; vor fi ajutor omenirii atât la neputinţele cele trupeşti, cât şi la cele sufleteşti şi printrânşii iarăşi se va dobândi rezultatul cel mai nepreţuit de a se înfiinţa şcoale începătoare în toată întinderea Principatului. Din Seminarul Central vor ieşi obraze bisericeşti împodobite cu ştiinţe mai înalte şi din care orânduindu-se egumeni, se poate numai nădăjdui a se aduce mânăstirile la acea înfloritoare stare, asemănată cu cugetul ziditorilor ctitori pe care o dorim toţi şi care au fost statornicul obiect al chibzuirilor dumneavoastră şi al legiuirilor ce au urmat întru aceasta. Dintre aceste obraze ce vor arătà altele vrednice de a împlinì la trebuinţă locuri mai înalte în clirosul bisericesc. . . . .

*

Ce frumose şi înţelepte cuvinte! Cât de bine ne arată B. Ştirbey, care e menirea şi importanţa Seminariilor, şi ce aşteaptă Ţara şi Biserica dela seminarişti. Membrilor obşteştei adunări le spune hotărît, că legiuirea asupra Seminariilor înseamnă ridicarea *monumentului credinţei* în ţara românească!

Marele Logofăt al treburilor bisericeşti a văzut drept şi sănătos, însă moravurile şi împrejurările neprielnice au împiedicat realizarea dorinţelor sale. Progresul se înfăptueşte totdeauna cu mare anevoinţă!

II.

Pe temeiul legiuirii nouă, în 1836 se înfiinţează Seminariile din Bucureşti, Buzău şi Curtea de Argeş, iar în 1837 cel din Râmnicul Vâlcea. Trei din ele s'au inaugurat cu deosebită solemnitate, şi cu discursuri festive, afară de cel din Curtea de Argeş despre care nu ne-a rămas nicio ştiinţă.

Am la îndemână cele trei din urmă, și le public aici pentru deosebita lor importanță.

Seminarul Central din București s'a inaugurat în ziua de 2 Februarie 1836 în localul bisericii Antim. Erà de față Domnitorul Alexandru Dimitrie Ghica, P.P. S.S. Episcopi (scaunul mitropolitan erà vacant, căci murise mitropolitul Grigorie) și toată boerimea țării. Cuvântarea festivă a ți-nut-o d-l Nicolae Bălășescu, profesor de teologie și director, și e următoarea:

Prea Inălțate Doamne!

Astăzi ne întâmpină pre noi un lucru cu totul neobicinuit, dar însă de mult dorit. Această zi de astăzi ne silește, ca după putință să ne arătăm nemărginita mângâere, căci ne este nouă, nu numai Sfințitului Cler Bisericesc, ce întregului neam românesc de mare bucurie, și fericire; pre care strămoșii noștri cu suspinuri o au dorit, dar următori totdeauna cu mulțumire o vor cinsti.

Astăzi ne întâmpină pre noi norocirea aceia de a puteà vedeà față în mijlocul nostru pre Măria Ta, ca pre un restaurator al fericirii neamului românesc, și al cinstei Maici Biserici lui Hristos.

Astăzi din darul lui Dumnezeu, prin sirguința Măriei Tale să pune în lucrare așezământul acel sfânt și Dumnezeesc, se organizează Seminarul Teologicesc, școală pentru creșterea și deplina cultură a Clerului bisericesc; ce începe binele acela, care singur lipseà ca mijloc, din carele are de a urmà fericirea acestui neam.

Câtă dreptate dară are, și totdeauna va aveà clerul din această arhidiețeză, ca pre această însemnată zi de astăzi, ca pre o osebită sărbătoare a reînnoirii sale cu toată cuviința să o prăznuiască?

Câtă cuviință este, ca și noi Măriei Tale cu inima săltând, să-ți eșim înainte spre întâmpinare? nu cu pompă mare și falnică, ci cu fiiască umilință, ca niște fii adevărați; cu adâncă plecăciune și mulțămire, ca niște supuși cucernici, și să arătăm mai 1. Lipsa și neapărata trebuință, ce este în Patria noastră ca să se întemeeze astfel de școală pentru creșterea clerului bisericesc. Iar

2. Să numărăm ştiinţele, cari prin Măria Ta astázi se statornicesc în acest Seminar central; din al cărora rod au de a se hrănì minţile cele agere ale credincioşilor supuşi ai Măriei Tale.

A. Dacă este adevărat, că părinţii mai mare vistierie şi mai multă bogăţie nu pot lăsă fiilor săi, decât dându-le o creştere bună; şi aceasta este adevărat, că acestora mai mare pagubă nu li să poate pricinuì, decât lăsându-se părăsiţi şi necrescuţi.

De ar lăsà un părinte fiului său bogăţiile lumei, iar acestuia îi va lipsi creşterea cea bună şi morală; pe acesta cu mult mai ticălos şi nefericit l'a făcut, decât lăsându-i o educaţie bună, şi nimic alta.

Dar cine poate numărà pagubele şi răutăţile, cari din creşterea cea rea se nasc în societate? Fiind societatea asemenea unui trup, ale căruià mădulări dacă sunt bolnave şi rănite, trupul întreg pătimeşte neplăcere, stricăciune, ba adese ori şi moarte.

Aşa dar creşterea cea rea este pricina nenumăratelor ticăloşii, dureri şi nenorociri, cari din zi în zi cresc, se măresc, şi năcăjesc societatea omenească.

Acum cine va zice, că preotul nu este un fiu adevărat al Patriei, şi al Maicii Biserici? cine va tăgăduì, că el nu totdeauna au fost, şi este un mădular din cele mai de frunte ale societăţii? Deci iată paguba şi nedreptatea ce să pricinueşte preotului de cătră Patrie, de către Biserică şi de către Soţietate, de cumvà acesta rămâne necrescut şi neprocopsit; din a căruia creştere sau necreştere cuviincioasă statului său, foarte mult atârnă fericirea sau nefericirea unui neam; iată dar şi lipsa cât este de învederată, ca să se statornicească în Patriene şcoli clericale pentru buna creştere şi procopsirea acelora, cari doresc să se învrednicească de această Sf. Taină.

Drept aceia, de au arătat cinevà vre o facere de bine cătră Patrie, cătră Biserică şi cătră neamul său? Măria Ta prin aşezarea acestii şcoli cu adevărat ai arătat. De a fost cinevà vestit pentru vreo bunătate? Măria Ta prin aceasta cu adevărat în toată lumea vei fi. Dar de sunt Patria, Biserica şi tot neamul românesc cuiva datoare cu vreo mulţămire? Măriei Tale fără toată îndoiala sunt; pentrucă sub

mulți dintre Principi Domnitori ai acestii țări multe, mari și vestite lucruri sau făcut, a cărora pomenire în veci va trăi, și pe care noi dacă nu le vom vesti, pietrile vor strigă; totuș lăsând noi pre alții, nu putem să trecem cu tăcerea pre Prea înălțatul Domn nu de mult răposatul, fostul Princip al aceștii țări Grigorie Ghica, fratele Măriei Tale; sub a căruia înțeleaptă oblăduire au început a se revărsa razele științelor în limba patriei, a înflorì drepturile patrioților; și alte lucruri folositoare au rămas după dânsul publicului, pentru cari bunătăți numai Măriei Sale avem de a mulțumì. Măria Sa a restatornicit prea bine organizata școală națională, dela Sf. Sava, înzestrând-o cu bărbați vrednici, al cărora spor și înaintare să poate vedeà în tinerimea românească, care acolo învață.

Dar însă părinteasca purtare de grije a Măriei tale ce ai cătră acest norod șie încredințat, fiește cine deosebit poate vedeà, căci nu ai zis: că le este destul această școală, ci bine știind, că până acum nici într'un neam nu s'a aflat mai bun, și mai activ mijloc de a goni neștiința, și a dobândì adevărata cultură și spor în moralitate, decât dând mai întâi destulă învățătură, și cuviincioasă creștere clerului bisericesc, ca celce este în popul cel mai întâi povățuitor întru toate, în societate cel mai de frunte mădulariu, și după cuvântul Apostolului: Mijlocitor între Dumnezeu și oameni, zic: Măria Ta nu ne-ai lăsat, ca să ne fie destul mai sus lăudatul colegiu, ci ai adaos în tot chipul, a silì, ca cât mai în grabă să se pue în lucrare și învățăturile din acest Seminar. Drept aceia

B. Intr'acest Seminar central al Sf. Mitropolii au de a se primì acum mai dintâi 40 de tineri, cari până vor săvârșì prescrisele științe Teologicești, vor aveà lăcaș odihnit, cuviincioasă mâncare, îmbrăcăminte curată, cărțile cerute, și toate alte trebuințe; care număr se va suì în următorii ani până la 60.

Intr'acest Seminar, afară de învățăturile pregătitoare, precum sunt: scrisoarea bună, gramatica românească și latinească; geografia politică și biblică, Istoria sfântă și generală; Catihismul și aritmetica, afară de acestea zic, se vor învăță:

Teologia Dogmatică, adică: Știința de a puteà cunoaște

pre ziditoriul nostru Dumnezeu, întru atâta, încât mintea omenească poate ajunge, și încât descoperirea ne arată.

Teologia Morală; adică arătarea datoriilor, ce avem către Dumnezeu, ca către cel dintâi pricinuitor al nostru; a datoriilor către aproapele, și a celor către noi înșine; a datoriilor către Stăpânitor, către Patrie, către stăpânirea bisericească și politicească, și către toată societatea omenească.

Teologia Pastorală, adecă deosebitele datorii, ce are fieștecare preot de a înplinì în treapta preoțească.

Istoria Bisericească, adică întâmplările Bisericii cei înainte de Hristos și acei creștinești până la vremele noastre.

Ritorica Bisericească, adică Măestria cuvântărilor bisericești la orice întâmplare, care e una din cele mai de frunte datorințe ale preotului.

O veac aurit! în carele noi ne-am învrednicit a trăì! O Soare luminos al științelor, care îți ascunseseși razele de asupra românilor, iar acuma ai început a străluci și peste dânșii, ca peste alte neamuri!

O prea fericite al nostru Principe! pre carele strămoșii Patriei te-au dorit, dar nu s'au învrednicit a te vedeà! carele aprinzi luminoase făclie în mijlocul nostru, înpodobind Biserica lui Hristos și neamul Românesc cu bărbați vrednici și luminați! Care scrii cu litere de aur măririle ziditorului în cartea minții omenești!—Scrie dar și tu o cerule Dumnezeiască plată, scrie! scrie și tu cu auritele tale stele în cartea vieții de veci numele acestui adevărat Părinte, care se sârguește a umplea prea sfânta ta cetate cu cetățeni aleși!!

Iar tu pământule, lăcașul neamului românesc, adună și tu florile tale cele mai frumoase, și împletește cununi ne vestezitoare acestui bărbat mare, care pre locuitorii tăi îi încununează cu flori, ce în veac nu se vor usca!

Vino și tu o fericite Cler bisericesc! și adu laudă împreună cu mulțămire acestui păstor adevărat, care pre tine, ca și pre oaia cea rătăcită, pre umerile sale te ià, și te scoate dintre munții cei râpoși, la pășunea cea adevărată!

Nu putem tăceà laudele și mulțămirile, ce în toată vremea suntem datori a aduce și prea sfinții voastre Pă-

rinților Episcopi[1]) cari ca niște păstori buni ai turmei cei cuvântătoare a lui Hristos toate mijloacele înlesniți pentru fericirea fiilor celor duhovnicești! Cari toată grija purtați pentru buna întocmire a acestor școale sfinte; cari alegeți bărbații cei mai vrednici pentru învățarea dumnezeeștilor științe, cari prețuiți învățăturile, ce tinerii într'aceste Seminarii cu cinste și laudă le vor săvârși, și pre aceia cu treapta sf. Preoții dăruindu-i, în locurile celor mai bune pentru traiul vieții îi veți orândui.

Deosebit mulțămim Preasfinției Tale părinte Episcope al Argeșului, carele sfântul Așezământ al prea fericitului și prea sfințitului Mitropolit, părintele Anthim spre o întrebuințare mai folositoare neamului al îndreptà bine ai voit, primind cu bucurie a se așezà în sf. acest lăcaș școală, din care'și va luà tot clerul bisericesc înbunătățirea sa.

Cine va puteà destul lăudà râvna cea sfântă, și ostenelile cele necruțate, ce domniata C. Boeriule, ca Logofăt mare al pricinilor bisericești [2]) în toate ramurile ce privesc spre obștescul folos, dar mai vârtos întru întemeerea acestor școli duhovnicești fără preget întrebuințezi? cât cu adevărat putem zice, că domniata de când ai primit această sfântă dregătorie asupră-ți, numai acele lucruri bune le-ai lăsat nefăcute, care nu le-ai putut face. Pentru toate acestea primești, și totdeauna vei primì dela noi nespuse mulțămiri; dar domniata să te bucuri și tare să te veselești, că plată multă te așteaptă în ceruri!

Prea străluciților Miniștri și nobililor boeri, cinstea și podoaba neamului și nădejdea noastră cea tare! Cari îm-

---

[1]) Toți trei Prea Sfințiți Părinți diețezanii Episcopi ai Țării Româneşti, cari sunt: Prea Sf. Păr. Neofit, Episcopul Râmnicului, Presidentul obşteştii adunări, şi cavaler al Ordinului S. Ani I. clasă.— Prea Sf. Păr. Ilarion al Argeşului şi cavaler al Ordinului S. Ani cu coronă. Prea Sf. Păr. Chesarie al Buzăului şi cavaler al Ordinului S. Ani cu coronă; sunt tot deodată şi administratori ai vacantului Scaun Mitropolicesc din Bucureşti.

[2]) Marele Logofăt şi Ministru Pricinilor Bisericeşti este acum Prea cinstitul şi de nobil neam născutul Boeriu Scarlat Mihălescu, în vârstă de 75 de ani, carele precum se vede că au grijit pentru îndelunga sa viaţă, în asemenea chip grijeşte şi de cinstea şi folosul Maicii Bisericii, acăruia pomenire şi nume va rămânea în veci neuitat.

preună cu noi sărbați această însemnată zi, și vă arătați adevărate semne de bucurie, din norocirea, care astăzi pre noi ne întâmpină, pentru aceasta noi din adâncul inimii vă mulțămim, și vă rugăm, ca totdeauna să ne patroniți!

Iar voi iubiților tineri? cari din deosebite părți ale acești țări v'ați adunat aici spre învățarea Dumnezeeștilor științe! Bine simțiți voi acum părinteasca inimă și milă, ce are prea înălțatul nostru Domn, precum cătră toți supușii săi cei credincioși [1]), așa și cătră voi; scrieți dar cu litere neștearse nemuritoarea laudă și mulțămire a Măriei Sale, și a tuturor acelor bărbați, cari sau sârguit spre întemeerea acestor școale; răspândiți vestea bunătăților lor în toate părțile, ca și pruncii și cei sugători auzind faptele acestor patroni ai neamului nostru, să laude pre Dumnezeu, bucurându-se. Dar voi rugațivă lui Dumnezeu, și vă sârguiți îndoinduvă silința, și înpodobinduvă sufletul cu virtute, iar mintea cu învățătură; că iată mijloacele nu vă lipsesc, și numai acestea vă vor aduce toată tot binele cel trupesc și sufletesc; și numai așa vom puteà ajunge cu toți înbunătățirile sorții noastre cei dorite!

Prea Inălțate Doamne! Tinerimea acești școli răsplătește cu fiască mulțămire neprețuita osteneală a Măriei Tale, care astăzi ai jertfit pentru dânsa, și nădăjduește rugânduse, ca totdeauna să fie sub cea mai aproape părintească purtare de grijă a Măriei Tale.

A tot puternicul Dumnezeu să ți dăruiască din mila sa cea dumnezeiască putere îndestulată, viață întreagă, pacinică și îndelungată, Măriei Tale și la toată prea luminata sa familie; ca până la adânci bătrânețe deplin să te bucuri că ești Domnul țării românești, iară noi să ne bucurăm, că suntem supușii Măriei Tale.

G...

---

[1]) Cu mare mângăere trebue tot omul simțitor de bine să privească la tinerimea din institutul cel nou, abea de 2 luni de Măria sa prea înălțatul nostru Princip cu toată cheltuiala dela sine așezat; carele cuprinde 40 copii de văduve sărace, având-și acestea mâncare cuviincioasă, înbrăcăminte întru toate uniformă, lăcuință potrivită, învățătură bună, și toate alte trebuințe. Fapte de Stăpânitor; de adevărat Părinte al Patriei!!

SPIRITUL EVANGHELIC AL MILEI.

(Vezi Biserica Ortodoxă Română anul XXXIX No. 7).

Câtevà cuvinte asupra Elocinței.

Elocința este, negreșit, un dar al naturii și deci, ca ori și care alt talent, ea e condiționată de anumite însușiri înăscute omului. Prin urmare nu poți face din fiecare om orator, după voință, de oarece acele însușiri, pe cari i le-a negat natura, nu i se pot dà pe cale artificială niciodată în acea calitate, pe care numai singură firea este în stare s'o deà. Zicem că nu i le poate dà în aceeași calitate superioară, pentrucă toate însușirile, câte i se cer unui bun orator; se pot câștigà pe cale artificială, însă într'o măsură inferioară. Chiar și vocea clară și corectă, care este fără îndoială cea mai de căpetenie însușire și fără de care nu-ți poți închipuì un orator, chiar și vocea aceasta se poate câstigà prin mijloace artificiale, și ca exemplu bine cunoscut pentru acest lucru este însuși Demostene, care din naștere erà gângav și rupea cuvintele bâlbâindu-le, dar prin voință statornică a ajuns să'și perfecționeze atât de mult vocea, în cât erà o minune de frumusețe ca sunet și corectitate de expresiune. Știm cum și-a îndreptat vocea, prin aceea că vorbià ore întregi, zi cu zi, cu glas tare și având pietricele în gură.

Dar pe lângă însușirile naturale, dintre cari cea dintâi este vocea, apoi celelalte de natură intelectuală și spirituală, precum este o memorie bună, presență de spi-

rit, fantasie şi oarecare simţ poetic în construirea frazelor şi aranjamentul ideilor, oratoria mai este condiţionată şi de alte însuşiri, pe cari nu natura ni le poate dà, ci numai arta, sau mai bine zis ştiinţa, iar acestea, ca ori şi care ştiinţă, se pot învăţà.

Este de mult folos ori şi cui, să cunoască unele dintre aceste multe lucruri, cari toate la un loc formează ştiinţa oratoriei; şi într'adevăr pentru cel ce vreà să le cunoască, se găsesc destule învăţături prin cărţile, ce se ocupă cu acest scop, şi chiar în şcoală se dau multe cunoştinţe despre oratorie. Dar si în şcoală şi în cărţile ce se ocupă cu oratoria, se dau mai ales cunoştinţele trebuincioase pentru oratoria profană, pentru discursuri academice, vorbiri parlamentare, pledoarii juridice şi multe de felul acestora, de care are nevoe societatea omenească în alcătuirea ei multiplă. Pentru acest fel de vorbiri, arta oratoriei dispune de legi înalte, de rafinamente şi de subtilităţi adânci, pentrucă aceste vorbiri tind tot spre artificiu şi înaltă paradă de vorbe şi de idei.

Noi însă ne gândim aici la altă oratorie, una simplă şi fără de înalte artificii; oratorie de care se ocupă foarte puţin, sau de loc, ştiinţa aceasta a noastră modernă. Inţelegem oratoria bisericească şi în special predica.

Oratoria profană îşi are proprii săi maeştri, pe Demostene, pe Cicero şi alţii; dar predica învăţăturilor creştine are un maestru al său, începătura tuturor începăturilor, pe Hristos, cel dintâi şi cel mai mare al nostru predicator. Iar oratoria lui Hristos e simplă şi lipsită de întorsături meşteşugite, pentrucă el vorbià mulţimii de oameni săraci, de pescari şi de muncitori, şi pentrucă el n'aveà nici o nevoe de figuri oratorice şi de artificii ale persuasiunii, ca să convinga ascultătorii săi de adevărurile ce le spuneà şi de divinitatea învăţăturilor sale.

Aici e baza întregii predici creştine, în aceste două vorbe:

adevăr și *simplitate*. Cine spune adevărul, nu are nevoe de multe meșteșuguri ale vorbei; de astfel de cărări artificiale are nevoe numai acela care ar vrea să'ți deà falsitatea drept adevăr și, cu acest scop, el te poartă pe atâtea cărări întortochiate, încât te face să vezi ca adevăr ceeace este falsitate, sau cel puțin să te îndoești dacă adevărul este adevăr. Simplu a fost și al doilea mare predicator al creștinătății, cel mai apropiat și în timp și în gândiri de dumnezeescul său Învățător, nepotolitul apostol Pavel. Tot aceeași simplitate este și în vorbirile lui, și chiar și în scrisori, cu toate că acestea par scrise într'un stil cu mult mai înalt și mai artificial; însă numai întru atât par mai artificiale, întru cât Pavel în scrisori a intrat în filosofia ideilor creștine și a căutat să sistemiseze ceea ce Mântuitorul a învățat într'un mod liber, și la anumite ocaziuni date, fără un plan stabilit, afară de vecinicul plan al Sfatului divin, care a fost conceput înainte de toți vecii. Deci întru cât Pavel a vorbit Romanilor și Corintenilor rafinați în filosofie, el a căutat să ridice felul de a vorbì pânăla pretențiunile de cărturari ale acestor oameni, și întru cât voià să închege într'un sistem dumnezeeștile învățături, pe cari Domnul nostru Iisus Hristos le-a predat împrăștiat, după vreme și loc, natural lucru este ca Pavel să fie mai filosof. Zicem însă că Pavel ca filosof—pe cât îi îngăduia însăși admirabila simplitate a învățăturii creștine să fie filosof—a fost de aceeași simplitate în stil și în concepție ca și acel Maestru, care pentru noi toți este *Calea, Adevărul* și *Viața*.

Simpli au fost toți predicatorii vremurilor dela început ai creștinătății, în vorbirile lor, cari n'aveau scopul de a fi teologice, ci propovăduitoare ale cuvântului. Cât de simple sunt omiliile sf. Ioan Gură de aur, și ale altora, ale tuturor din acea fericită epocă a creștinătății, de vr'o câtevà sute de ani, până când s'a lăsat acea negură peste tote,

a barbariei, și peste viața politică și peste cea religioasă, în evul mediu.

Credința noastră vine din auzite, a zis apostol Pavel. Adecă din ascultarea cuvântului, din explicarea lui, din predică. Pentrucă adevărul e scris limpede în sfintele noastre cărți, dar nu ori cine poate să'l citească, și chiar cetindu-l nu ori cine poate să'l înțeleagă. Ca să'l înțelegi, trebue multă răbdare și multă dragoste. Dar nu toți au răbdarea și nu toți au dragostea, dragostea creștinească pentru Hristos, care este singura cheie a deslegării înțelegerii. Apoi cuvântul scris vorbește mult în pilde, și nu ori cine are putința de a găsi ădevărul pildelor. Deci trebue să avem oameni, cari să tâlcuiască cuvântul.

Predica poate să fie ori improvizată, ori studiată, ori cetită. Înțelegem predică improvizată orice predică spusă pe nepregătite, motivată de împrejurările momentului si de starea sufletească a vorbitorului. Predica studiată este aceea pe care vorbitorul o compune mai dinainte, ori în întregime ori numai în părțile ei principale, ș'apoi, ori o învață pe dinafară, ori dacă își schițează numai părțile principale, se ține de această schiță, rezervându-și toată libertatea de a vorbì liber ca unul care improvizează. În sfârșit se poate ca vorbitorul să-și compue predica acasă, însă nu ca s'o învețe pe dinafară, ci ca s'o citească de pe amvon. Aceasta e predica scrisă și formulată de mai înainte în toate amănuntele ei; dacă autorul ei este însuși vorbitorul care o citește, predica este o auto-cazanie.

Adevărata cazanie este cetirea de predici scrise de alții și adunate în serii anume, întocmite pentru duminicile și sărbătorile anului.

A improvizà o vorbire, de orice natură ar fi, este lucru greu, și un neprețuit dar al lui Dumnezeu, pentrucă o vorbire ocazională și improvizată cere, pe lângă talentul oratoric, și inteligență multă, o mare putere de intuițiune

a lucrurilor, spre a puteà aveà mereu în vedere câmpul pe care te misci, ca să nu te pomeneşti eşit depe acest câmp şi intrat întraltul cu totul strein. Pentru improvizatori este foarte lesne să alunece dintr'un subiect într'altul şi să cadă în marea eroare pe care foarte bine o caracterizează expresiunea noastră poporală cu proverbialul: «a bate câmpii». Improvizatorii îşi pierd lesne firul conducător şi se pomenesc vorbind pe la mijloc despre alte lucruri, decât cele dela început, şi mai totdeauna termină vorbirea cu idei absolut streine acelora, despre care aveà de gând să vorbească.

Această rătăcire depe un câmp pe altul este o inevitabilă urmare a avântului oratoric, întrucât ideile vin în mintea vorbitorului una după alta, repezi impetuoase, îngrămădindu-se toate şi cerând «haina vorbelor». Insă aceste idei nu vin într'o ordine logică, urmând un şir limpede, ci toate într'o deavalma, din toate direcţiunile, astfel că împing sufletul vorbitorului, când într'o parte când într'alta, aşà că omul se pomeneşte vorbind de câte toate «şi dela răsărit şi dela apus», şi de multe ori chiar despre lucruri, cari n'au nimic a face cu subiectul vorbirii şi despre cari te miri cum au putut ajunge la orizontul spiritual al vorbitorului.

Aceasta e partea rea a improvisărilor, şi de aceea am zis că pentru acest fel de vorbiri sau de predici, se cere multă intuiţiune a câmpului pe care se mişcă armatele de idei ale vorbitorului, ca să nu i se piardă pe teren străin şi de aceea marii vorbitori şi oratorii iluştri ai timpurilor s'au ferit totdeauna de a vorbi ocazional şi improvizat, spre a nu-şi pierde faima şi bunul nume, căci într'adevăr în improvizaţiuni foarte uşor lucru este, să dai în partea ridicolă.

Dar partea bună a improvizaţilor este întra'devăr o minune dumnezeească, şi fericit e vorbitorul căruia Duhul

Sfânt îi dă dreapta măsură, de a puteà vorbi în felul acesta. Cu toate că un atare improvizator nu știe nici de unde începe, nici unde are să termine; cu toate că aleargă pretutindeni cu gândul și nu știe unde are să-și facă popasurile, cu toate acestea puterea lui e de nespus. Ochii lui sunt numai scântei și flăcări; din clipă în clipă avântul său crește, și vorbele lui ies din gură ca un torent. Trebue să'l vezi pe omul acesta, să'l vezi de aproape, să'l asculți ochi în ochi și cu neîntreruptă atențiune, ca să-i înțelegi puterea vorbirii sale. El acum dojănește, acum îndeamnă, acum laudă, acum ocolește pământul în fuga ideilor sale, acum dă asalt cerului, acum aprinde fantasia auditorului, acum îi deprimă sufletul cu plângere și tânguire. El aprinde și însuflețește, te răpește cu el și te poartă prin nori și prin văzduhuri, te mână, te împinge și te rotește în vârtejul avântului său și îți aprinde cu totul și mintea și imaginația. Multe cazuri au fost, de cari ne vorbește istoria, când unii vorbitori improvizând, fie depe tribună, fie depe amvon, au făcut publicul să plângă cu hohote, ori să'l înflăcăreze într'atâta măsură, încât să'l urmeze fanatizat și să comită chiar crime. In improvizație e arma cea mai periculoasă a demagogilor, și istoria politică a popoarelor știe să spue multe despre efectele oratorilor improvizatori.

M. P.

ORIGINILE POEZIEI CREȘTINE.

Din amestecarea anticității profane cu creștinismul, fapt pe care l-am studiat în parte în alte articole, s'a născut literatura creștină. Inălțimile, pe care le-au ajuns scriitorii și părinții bisericești în această direcțiune, sunt cunoscute, cu toate că n'au lipsit vremuri și n'au lipsit oameni cari să afirme că literatura creștină întreagă a fost de calitate «mediocră», mai ales când aceasta este comparată cu marele secole literare ale Greciei și ale Romei, și că în ceea ce privește finețea gustului și eleganța formei, literatura creștină n'a produs nimic care să stea măcar alături de capetele de operă clasice. Cât este lipsită de temeiu această afirmațiune se vede din faptul că toate talentele și geniile literare de mai târziu nu și-au găsit îndestulul, astâmpărul și întreaga satisfacțiune decât în studiul aprofundat al literaturii creștine. Toate geniile literare, din secolul al patrulea mai ales, ne slujesc de puternică dovadă întru aceasta.

Această literatură, ca și toate celelalte, se compune din proză și versuri; în acest articol, însă, nu ne vom ocupă decât de poezie. Fără îndoială că prozatorii creștini au tot meritul lor, mai mare decât al poeților; dar ei au în munca și talentele lor numai aceeace este al omului de acțiune: ei apără creștinismul, comentează cărțile sfinte, atacă cu vehemență pe eretici, instruesc și predică. In sfârșit ei se luptă din toate puterile, ca să susție și să a-

pere o cauză, dar nu se ocupă de loc de partea artistică, de acceace însemnează a amuză publicul. La dânşii arta este cu totul secundară. Noi găsim că şi această afirmaţiune este exagerată, dar se vede că spiritele acelor vremuri cugetaú cu totul altfel. Pentru a se convinge adversarii că creştinismul nu erà o religiune de barbari, cu totul incompatibilă de orice gust literar, trebuià să li se arate opere de valoare, lucrări care să dovedească că arta este păstrată în deajuns şi că fineţele gustului literar sunt pricepute pe deantregul şi mânuite cu multă dibăcie. Acest fapt este care a dat poeziei creştine o importanţă particulară: ea a slujit mai mult decât proza să învingă ultimile rezistenţe ale filosofiei păgâne şi să întroneze studiul ideilor creştine în societatea înaltă a celor ce-şi făcuseră un cult din studiul literaturii clasicilor. Iată motivul pentru care, în special, poezia merită să fie studiată a parte.

In adevăratul înţeles al cuvântului, poezia nu începe de cât către sfârşitul secolului al treilea. In adevăr, este curios faptul că cele dintâiu două secole sunt lipsite de asemenea producţiuni de artă, afară, bine înţeles de rari cazuri. Şi este curios cu atât mai mult cu cât se ştie că celor dintâiu două secole nu le-a lipsit absolut nimic din ceeace mişcă şi îndeamnă sufletul la poezie. In aceste două secole a existat momentul, când s'a săvârşit unul din cele mai mari evenimente ale istoriei, care a atins cele mai profunde cute sufleteşti. Se puteà găsì subiect de dramă mai în fiecare sat şi chiar aproape în fiecare familie. Câte turburări şi câte sentimente nedeslușite la aceia cari se sileau să se despartă de vechea credinţă, pentru a îmbrăţişă pe cea nouă. Câtă nelinişte şi câtă luptă pentru cei ce trebuiau să se despartă de amintirile tinereţii şi de mulţi pe care până acì îi iubise atât de mult! Ce bucurie nemărginită pentru cei ce, în sfârşit, se hotărau pentru

noua religie, şi cât de mult se simţiau reînoiţi şi întineriţi! Cât farmec în această stăpânire a adevărului, în întrunirile secrete, în focul necunoscut al dragostei pentru fraţi şi al dărniciei şi carităţii pentru toată lumea! Câte griji şi tristeţi în timpul persecuţiunilor! Ce triumfuri, ce isbânzi, amestecate cu dureroase întristări şi cu adânci păreri de rău, când se istoriseau suferinţile, care fuseseră suportate cu atât de mare curaj de victime! Ce patimă pentru martiriu, şi, când timpurile mai reintrau în liniştea lor obişnuită, ce mândrie legitimă a acestei victorii câştigată prin resemnare şi credinţă, contra brutalităţii şi violenţii! Aceste sentimente, care trebue să fi fost atunci atât de comune şi răspândite, sunt cele mai indicate, cele mai nemerite şi cele mai proprii, pentru ca să mişce şi să nutrească în inimi inspiraţiunea poetică; şi mai ales în acest timp de eroism al creştinismului, când credinţa erà atât de vie şi de puternică, când sufletele erau atât de mişcate şi de înălţate, n'au fost poeţi, ori cel puţin aducerea aminte de acestea n'a fost păstrată şi nu i-a fost dat să ajungă până la noi.

Dar din toate acestea putem conchide că cele dintâiu două secole au fost lipsite de spiritul poetic? De sigur că nu. Imaginaţiunea creştină niciodată n'a fost mai vie, mai lucrătoare şi mai productivă ca atunci. Dacă această imaginaţie n'a produs şi n'a lăsat opere complecte şi terminate atunci; ea, însă, a găsit ceeace trebuià să formeze materia şi substanţa acestor opere pentru viitor: ea a creeat cu mult belşug ideile, imaginile, tipurile şi legendele, din care arta creştină a profitat şi să foloseşte până azi chiar. Ceeace ne preocupă mai mult aci este faptul de a indicà ceeace a contribuit mai mult să pregătească materialul care să inspire imaginile şi ideile poeţilor din secolul al IV-lea. Să ştie că acest secol este şi începutul constituirei sinoadelor, care au în gând şi scop să împace

diferitele divergenţe şi certuri religioase. Şi fiindcă luptele au fost foarte înverşunate, să înţelege uşor că şi alegerea armelor nu erà de loc menajată şi mijloacele cele mai lesnicioase pentru reuşită eràu cele mai bune, indiferent dacă ele cuprindeau într'însele chiar cevà imoral.

* * *

Intre mijloacele intelectuale de luptă, care fură întrebuinţate atunci într'o largă măsură, fură şi aşà numitele evanghelii apocrife. Ele se pot despărţì în două clase. Unele dintr'însele au fost opera sau producţiunea ereticilor care, îmbrăcându-se sau acoperindu-se cu numele apostolilor sau a vre unuia din părinţii apostolici, le compuseseră şi le răspândisera, pentru susţinerea şi acreditarea părerilor lor. Mai toate acestea sunt astăzi pierdute, fiindcă Biserica adevărată, după ce a fost învingătoare în toate luptele, le-a proscris, pentru a sfărâmà şi a şterge orice aducere aminte de greşelile pe care le cuprindeau aceste scrieri. Nu ne-a mai rămas din ele decât scurte citaţiuni, păstrate în lucrările de controversă. Altele nu cuprindeau discuţiuni dogmatice; ele istoriseau numai, cu toată puterea celei mai vii imaginaţiuni, fapte estraordinare şi miraculoase din viaţa Mântuitorului Hristos și a familiei Sale. Cum în general acestea eràu foarte respectoase şi conforme cu doctrina Bisericii, se inţelege uşor că nu s'a găsit nici un motiv ca ele să fie proscrise şi distruse. Biserica s'a mulţumit cu faptul de a nu le trece în numărul scrierilor canonice, care cuprind regulele şi normele adevăratei credinţe, dar ca lucrări de imaginaţie şi de edificare le-a lăsat să trăiască şi să-şi deschidă drum larg şi lung in masa credincioşilor, al căror suflet erà aşà de satisfăcut cu cetirea acestora. Tradiţia păstrează şi cunoaşte azi un număr mic din aceste scrieri, dar este foarte probabil că el ar creşte, dacă savanţii ar aprofundà studiul lor în această direcţie, în Orientul creştin. Scriitorul şi cercetătorul critic îşi poate

da uşor socoteala de necesitatea unor asemenea producţiuni. In adevăr, evangheliile canonice, care nu se ocupă decât de apostolatul Mântuitorului şi sunt foarte sobre în ceeace privesc deşluşirile pe care ni le dau cu privire la familia lui Hristos şi a copilăriei sale, nu puteau să mulţumească înflăcărata curiozitate a noilor creştini. Ei doreàu să ştie şi să cunoască cât se poate mai mult din imaginatele legende, care abundàu în evangheliile apocrife. Şi aceasta se puteà da, fiindcă mai toţi evangheliştii apocrifi din a doua clasă declară că ei n'au nici o intenţie de a schimbà sau a raface cevà la cele existente şi care erau recunoscute că cuprind adevărata învăţătură, ci numai voesc să complecteze. Şi este bine înţeles, că întru cât nu atingeau doctrina, ele puteau fi lăsate să dăinuiască. Niciodată n'a fost vorba în aceste producţiuni de predica Mântuitorului, începând dela botez, până la moartea Sa; în schimb, însă, ele istorisesc cu amănunţimi nesfârşite viaţa părinţilor săi, împrejurarile miraculoase ale naşterii lui Hristos, a primilor săi ani, precem şi fuga în Egipt. Una singură din toate aceste lucrări şi după părerea criticilor cea mai frumoasă poate ca product al imaginaţiunei, îndrăzneşte să reeà admirabila istorisire a patimilor Mântuitorului şi să insiste asupra acelei părţi, despre care evangheliştii canonici nu ne spun aproape nimic, anume asupra pogorîrii Mântuitorului in infern. Nu este greu de a ghicì de uude vin legendele care hrănesc cu multă bogăţie cuprinsul evangheliilor apocrife. Ele au luat naştere din straturile populare; au fost mai mult ignoranţii care le-au imaginat, din această cauză şi sunt pline de cele mai mari greşeli. Adevărata istorie este aci cu totul necunoscută: aşà să istoriseşte şi să bănueşte că sub domnia lui Tiberiu mai erau încă regi în Egipt. Geografia de asemenea nu este mai bine cunoscută decât istoria: aşà, în această privinţă, poate slujì ca exemplu faptul că se istoriseşte de un tânăr, care este

vindecat de o boală de sfânta fecioară, și care se hotărăște să se ducă călare dela Ierusalim la Roma, pentru ca să istorisească această minune creștinilor de acolo. Dar aceste legende trebue observat că dacă ele își au origina în popor, nu trebue trecut cu vederea că nu dela toate popoarele de pretutindeni, ci mai ales dela popoarele din Orient. De altfel se știe că Orientul este patria naturală a acestor producțiuni și ele erău atât de plăcute și răspândite aci în cât Mahomet fu nevoit să introducă câtevà dintr'însele în Coran. De obiceiu fiecare din aceste legende poartă vestmântul țării în care s'au născut și de unde au plecat. Se pot cunoaște cu ușurință cele care au plecat din Iudeea, precum și cele care au plecat din Egipt. Și cu cât popoarele sunt mai înapoiate, cu atât istorisirile sunt mai copilărești. Se povestește între altele că Hristos a schimbat copiii în capre, că peștii fripți înviau și săreau în apă, etc. In ceeace privește copilăria lui Iisus îi atribue fel de fel de fapte rele. Face dintr'însul un școlar pedant și supărător pentru profesor, răutăcios și crud pentru camarazii săi. Unul din aceștia, pe când mergeau împreună, îl atinge și Iisus necăjit îi spune: «Nu-ți vei isprăvì drumul», și îndată copilul cade și moare. Un altul, permițându-și să-i strice cu un bețișor șănțulețele pe care le făcuse ca să se scurgă apa, cu care el se jucà, îi spuse: «Să ți-se usuce corpul», și îndată faptul s'a împlinit. Pentru aceste fapte toată lumea îl urăște și părinții nenorocitelor victime vin la Iosif și îi spun: «Tu ai un fiu, care nu poate să locuiască această țară. Invață-l să binecuvinteze, nu să omoare, căci el face să ne piară copiii». Din aceste puține exemple se poate vedeà îndestul cât de înapoiați erău plăsmuitorii unor asemenea legende. Conduși de ideea că Fiul lui Dumnezeu nu-și poate dovedì origina decât prin minuni, ei uitau că Dânsul nu erà capabil de a săvârșì răul. Dar alături de aceste istorisiri

vulgare și chiar supărătoare, se găsesc legende pline de farmec, care sunt îndestulătoare, pentru a explică origina lor dintr'un popor mai ridicat, mai cu gust și cu mai mult bun simț literar. Vom insistă în deosebi asupra acelora, care au slujit de isvor pentru poezia creștină. De altfel acesta e și scopul pe care ni l-am propus dela început. Cele mai multe din acestea au fost repetate în evul mediu și cu deosebire cu privire la sfânta fecioară. Evangheliile canonice ne spun puțin de tot asupra copilăriei lui Iisus; apocrifele se însărcinează prin urmare să ne deâ deslușirile cerute. Dar evangheliile apocrife ne dau detalii și asupra copilăriei sfintei Fecioare, arătându-ne cu bogăție de amănunte chiar programul de lucru zilnic al acesteea. Ne istorisesc că dela etatea de trei ani dânsa a fost dusă în templu, pentru a i-se da acì creșterea necesară, deprinzându-se și desvoltându-se numai în fapte pline de pietate. Stăteà la rugăciune de dimineață până la a treea oră din zi, și după aceasta săvârșià lucru manual până la ora nouă; după care dată iarăși își începea rugăciunea, care continuà până ce un înger al Domnului îi aduceà cele necesare pentru hrană. Dintre toate fecioarele, cu care sfânta își duceà copilăria și'și îndeplineà obligațiunile religioase, dânsa erà cea mai destoinică și cea mai pricepută în interpretarea și pătrunderea adâncului legii, cea mai plină de umilință, cea mai desăvârșită în cântarea imnurilor lui David, cea mai caritabilă, cea mai casta și cea mai perfectă în virtuți. Toate cuvântările sale erau pline de grație, și adevărul întotdeauna străluceà pe buzele sale. Dânsa luà în fiecare zi hrana din mâinile îngerilor și împărțià săracilor alimentele, pe care le primeà din mâna preoților. Adesea se vedeau îngerii în jurul său, întreținându-se în discuții pioase, supuindu-i-se cu cea mai desăvârșită deferență. Și dacă o atingeà vre-o persoană suferindă de orice boală cât de gravă, pe dată se și însă-

nătoşă. Iată câtevà caracterizări principale ale acestei figuri ideale, pe care devotamentul înflăcărat şi pasionat al evului mediu n'a încetat să o îmfrumuseţeze continuu. Tabloul acestei copilării pioase nici odată nu s'a şters din memoria credincioşilor. Măritişul Mariei şi minunile care îl însoţesc sau care urmează după aceea, de asemenea s'au răspândit foarte repede în toată creştinătatea, prin mijlocirea evangheliilor apocrife, şi au slujit mult artei şi poeziei creştine. Iosef face şi dânsul obiectul acestor srieri şi o întreagă evanghelie apocrifă se ocupă numai de dânsul, istorisind vieaţa sa şi mai ales ultimile sale momente. Mai târziu, aceste istorisiri n'au fost păstrate decât într'o versiune arabă, dar se poate cunoaşte după multe semne caracteristice şi sigure că a fost tradusă dintr'o versiune coptică. Prin urmare a fost compusă în acel vechiu Egipt, care erà atât de neliniştit în ceeace priveşte vieaţa viitoare, în acel Egipt şi în acel timp, când preoţii egipteni înşirău şi istoriseău credincioşilor fel de fel de lupte, pe care sufletul aveà să le întâmpine în regiunile eterice, înainte de a ajunge la fericirea de a trăi alături de Osiris. Aceste impresii de spaimă se regăsesc în istoria dulgherului Iosef. Când se simţi pe moarte, la etatea de o sută unsprezece ani, fu apucat de o groaznică spaimă. Simţì trebuinţa de a se spovedi şi'şi mărturiseşte toate greşelile vieţii sale cu o vigoare fără milă. In acest moment, mortea se apropie de dânsul, cu întreg cortegiul demonilor, ale căror îmbrăcăminte, guri şi feţe varsă foc; aceştia se încearcă să ia sufletul muribundului şi să'l ducă cu dânşii în infern, dar Iisus veghiază şi ştrejueşte şi chiamă în ajutorul său puterile cerului. Şefii îngerilor, arhanghelii Mihail şi Gavril, eroul luminei, învingând şi sfâşiind moartea, acopere sufletul într'un vestmânt strălucitor şi alungă cortegiul demonilor. Ei însoţesc sufletul în calea pe care are s'o parcurgă, îl apără în contra atacurilor pe care le întâmpină în această cale, şi

după o luptă violentă cu demonii îl aduce în corturile drepților. Toate aceste povestiri minunate, cu tot ce poate da puterea unei imaginațiuni înflăcărate, fac podoaba artei și poeziei creștine de mai târziu. Dar evangheliile apocrife au născocit o mulțime de legende, pe care le-a grupat în jurul faptelor autentice, care s'au petrecut la anume date ale nașterii și ale copilăriei lui Iisus. Așà, călătoria sfintei Fecioare la Betleem, chipul cum a fost primită, sosirea femeilor care'i deteră ajutorul necesar, lumina neașteptată, care umplù deodată peștera, locuirea în staul alături de bou și asin, vizita păstorilor și închinarea celor trei magi, despre care evangheliile canonice vorbesc așà de puțin, sunt istorisite de evangheliile apocrife cu cele mai multe amănunțimi și sunt îmbrăcate în legende imaginative. Fuga în Egipt, care nu este menționată de cât în mod incidental de evanghelistul Mateiu, face obiectul unei întregi evanghelii apocrife. In Occident, luând motiv din reprezentările liturgice și din obiceiurile introduse în unele biserici de acì, s'a dat naștere artei dramatice, și în timp de mai multe secole s'au inspirat de acì sculptorii, pictorii și chiar poeții. Și tot acì în Occident, la sărbătorile Crăciunului, se istorisește mult din evangheliile apocrife, cari istorisiri entusiasmează pe copii și reîntruesc pe bătrâni, cari și'aduc aminte cu dor de timpurile copilăriei și cugetă apoi la vieața care va să fie.

Printre aceste lucrări, aceea care s'a bucurat de multă popularitate în Occident, în mai tot timpul evului mediu, și care își are locul său în memorie chiar și azi, este evanghelia lui Nicodim. Mai ales partea a doua, în care se descrie pogorârea lui Iisus în infern, este răspândită mult de tot. Istorisirea e făcută de către cei doui fii ai bătrânului Simion, pe care Hristos l-ar fi chemat din mormânt, ca să'l aibă drept martor, pentru minunile săvârșite. Povestesc că dânșii se aflău închiși în întunericul mormân-

-tului, împreună cu toate personajele celebre din Vechiul Testament, când se văzură deodată cuprinși și împresurați de o mare lumină, care eră mai strălucitoare decât lumina soarelui. Acest semn eră vestitorul liberării a acestor ilustre personaje din cătușele mormântului. Deodată sosește Ioan Botezătorul, înainte mergătorul, și povestește că a văzut pe Hristos, că l-a botezat și că nu va întârzià mult sosirea Lui. La anunțarea acestor noutăți, Adam, patriarchii și profeții tresaltă de bucurie. Ei vorbesc între dânșii de marele promisiuni, ce s'au făcut omenirei și de apropiata venire a Mântuitorului, care urmează să'i scoată din întunerecul mormântului. De cealaltă parte, Satan, care se teme că singur nu poate să învingă pe Christos, se duce să caute pe Hades, șeful infernului. El vrea să-l înduplece, ca să păzească momentul când Iisus se va prezentà și să-l zdrobească. Dar Hades ezită, fiindcă dânsul găsește întreprinderea hazardată. El a văzut pe Lazăr când a fost chemat din mormânt de Mântuitorul și când a eșit fiind viu și a plecat cu iuțeala vulturului. Și dacă n'a putut reține pe Lazăr, se întreabă dânsul cum va puteà să păzească și să reție pe Acela care a înviat pe Lazăr?

In timpul când vorbeau între dânșii, o voce puternică, mai detunătoare decât trăznetul și uraganul, se aude zicând: «Deschideți porțile, prinților, sculați-vă, căci vine împăratul măririi». Hades înspăimântat renunță la ori ce împotrivire. El alungă pe Satan, acoperindu-l cu fel de fel de insulte, iar în vremea asta Christos, care a străbătut locuințele morților, chiamă pe toți cei ce se află închiși în morminte. «Veniți la mine, zice Dânsul, voi cari sunteți chipul și asemănarea mea», și luând pe Adam de mână sboară cu dânsul spre paradis, urmat de patriarhi și profeți care recitează pasage din vechile lor cântece, consacrate spre lauda Mântuitorului. Aceste admirabile tablouri au

să să întâlnească deseori în multe părți ale Occidentului și foarte mult întrebuințate în graiul poporului. Epopeea creștină a trăit și din acestea. Triumful lui Christos asupra morții, unirea legei vechi cu legea nouă, prin introducerea vechilor profeți în paradis, rezistențele zadarnice ale lui Satan, discuțiunile cu îngerii căzuți, luptele cu dânșii și căderea lui Satan, au rămas inspirațiunea obișnuită a poeților epici creștini ai Occidentului dela Avit și Dracontius până la Dante și Milton.

Când am scris despre Clementine, am avut ocazia să vorbesc de romanul *Recunoașterile*, și am spus atunci cuprinsul lui, semnalând lupta teologică, dusă de Petru contra lui Simon Magul, luptă care însuflețea opiniunile și atrăgeà mulțimea. Dacă îl amintim aci din nou este pentru a se ști că și acest roman imaginativ a slujit poeziei în Occident, în secolul al IV-lea și al V-lea, cu toate că romanul datează din secolul al doilea. Este destul să amintim lucrările în această direcțiune ale lui Prudențiu întitulate: *Hamartigenia* și *Apotheosis*, pentru a ne face o idee mai mult sau mai puțin apropiată de adevăr, de felul cum acest poet a fost influențat de romanul în chestiune.

* * *

Păstorul lui Herma formează un contrast cu totul deosebit de romanul precedent și el a trebuit să fie pentru poezia creștină un izvor de inspirațiuni cu totul diferite. Este drept că Creștinismul a avut mai întotdeauna curente distincte, dar care n'au putut dăinuì singure aparte, ci s'au pierdut în marea și larga sa unitate. Pe când Recunoașterile au fost compuse pentru oameni cari iubesc luptele și chiar violențele, Păstorul lui Herma a fost alcătuit pentru sufletele mult mai liniștite, am puteà zice pentru sufletele mistice și visătoare. Mai întâiu că aci este

foarte puţin vorba de dogme; aproape întreaga învăţatură priveşte numai morala. Cinevà nu poate găsì acì ceeace i-ar trebuì pentru clarificarea credinţei; va găsì, însă, mult şi aproape tot care să-l îndrumeze pe calea datoriilor. Unii critici susţin că însuşi Herma n'a fost cu totul sfânt; el reprezintă în adevăr onestitatea şi bunul, dar cu oarecare scăzăminte pe ici pe colea.

I se impută că chiar ar fi fost neglijent şi chiar slab faţă de conducerea femeei sale şi educaţiunea copiilor. Ba chiar dânsul n'ar fi putut desrădăcinà cu desăvârşire din inima sa vechile afecţiuni. Aşà se istoriseşte că într'o zi a fost atât de atins la vederea unei tinere, pe care o avusese sclavă şi pe care întâmplarea i-o scosese înainte, în timpul când aceasta se scăldà în Tibru. «Văzând-o, ne spune dânsul, încercai s'o regăsesc în inima mea şi pe dată îmi şi zisei: Cât aş fi de fericit, dacă aş puteà să am o soţie atât de frumoasă şi atât de înţeleaptă. Atâta a fost, şi gândul meu n'a mers mai departe. Dar a fost destul ca să mi se zică: Herma e vinovat, fiindcă a adus laude acestei creaturi a lui Dumnezeu, spuindu-i cât e de frumoasă. A păcătuit, trebue să fie pedepsit». Dar la ce pedeapsă trebue să se aştepte şi ce trebue să facă, pentru ca greşala să i se poată iertà? Acest gând îl întristà în fiecare zi şi-l înspăimântà. Din momentul ce se convinsese de o vieaţă viitoare, mâhnirile luàu proporţii tot mai mari şi toată grija se concentrà asupra gândului dacă va fi iertat de fapta sa. Acestea eràu cerinţele moralei riguroase. Dar morala lui Herma este mai indulgentă, mai puţin severă. El ne istoriseşte că în timpul când se credeà disperat, îi apăreà un înger care îl îmbărbătà şi îi ziceà: «Dumnezeu, care cunoaşte slăbiciunea omenească şi răutatea deavolului, mi-a dat dreptul de a acordà penitenţă, dar numai una singură. Acel care după ce a fost iertat va cădeà din nou în păcat, nu mai are ce sperà şi nu se mai poate aşteptà de acì înainte la o împăcare cu Dum-

să să întâlnească deseori în multe părți ale Occidentului și foarte mult întrebuințate în graiul poporului. Epopeea creștină a trăit și din acestea. Triumful lui Christos asupra morții, unirea legei vechi cu legea nouă, prin introducerea vechilor profeți în paradis, rezistențele zadarnice ale lui Satan, discuțiunile cu îngerii căzuți, luptele cu dânșii și căderea lui Satan, au rămas inspirațiunea obișnuită a poeților epici creștini ai Occidentului dela Avit și Dracontius până la Dante și Milton.

Când am scris despre Clementine, am avut ocazia să vorbesc de romanul *Recunoașterile*, și am spus atunci cuprinsul lui, semnalând lupta teologică, dusă de Petru contra lui Simon Magul, luptă care însuflețeà opiniunile și atrăgeà mulțimea. Dacă îl amintim acì din nou este pentru a se ști că și acest roman imaginativ a slujit poeziei în Occident, în secolul al IV-lea și al V-lea, cu toate că romanul datează din secolul al doilea. Este destul să amintim lucrările în această direcțiune ale lui Prudențiu intitulate: *Hamartigenia* și *Apotheosis*, pentru a ne face o idee mai mult sau mai puțin apropiată de adevăr, de felul cum acest poet a fost influențat de romanul în chestiune.

***

Păstorul lui Herma formează un contrast cu totul deosebit de romanul precedent și el a trebuit să fie pentru poezia creștină un izvor de inspirațiuni cu totul diferite. Este drept că Creștinismul a avut mai întotdeauna curente distincte, dar care n'au putut dăinuì singure aparte, ci s'au pierdut în marea și larga sa unitate. Pe când Recunoașterile au fost compuse pentru oameni cari iubesc luptele și chiar violențele, Păstorul lui Herma a fost alcătuit pentru sufletele mult mai liniștite, am puteà zice

foarte puțin vorba de dogme; aproape întreaga învățătură privește numai morala. Cinevà nu poate găsi aci ceeace i-ar trebuì pentru clarificarea credinței; va găsi, însă, mult și aproape tot care să-l îndrumeze pe calea datoriilor. Unii critici susțin că însuși Herma n'a fost cu totul sfânt; el reprezintă în adevăr onestitatea și bunul, dar cu oarecare scăzăminte pe ici pe colea.

I se impută că chiar ar fi fost neglijent și chiar slab față de conducerea femeei sale și educațiunea copiilor. Ba chiar dânsul n'ar fi putut desrădăcinà cu desăvârșire din inima sa vechile afecțiuni. Așà se istorisește că într'o zi a fost atât de atins la vederea unei tinere, pe care o avusese sclavă și pe care întâmplarea i-o scosese înainte, în timpul când aceasta se scălda în Tibru. «Văzând-o, ne spune dânsul, încercai s'o regăsesc în inima meą și pe dată îmi și zisei: Cât aș fi de fericit, dacă aș puteà să am o soție atât de frumoasă și atât de înțeleaptă. Atâta a fost, și gândul meu n'a mers mai departe. Dar a fost destul ca să mi se zică: Herma e vinovat, fiindcă a adus laude acestei creaturi a lui Dumnezeu, spuindu-i cât e de frumoasă. A păcătuit, trebue să fie pedepsit». Dar la ce pedeapsă trebue să se aștepte și ce trebue să facă, pentru ca greșala să i se poată iertà? Acest gând îl întristà în fiecare zi și-l înspăimântà. Din momentul ce se convinsese de o vieață viitoare, mâhnirile luàu proporții tot mai mari și toată grija se concentrà asupra gândului dacă va fi iertat de fapta sa. Acestea eràu cerințele moralei riguroase. Dar morala lui Herma este mai indulgentă, mai puțin severă. El ne istorisește că în timpul când se credeà disperat, îi apăreà un înger care îl îmbărbătà și îi zicea: «Dumnezeu, care cunoaște slăbiciunea omenească și răutatea deavolului, mi-a dat dreptul de a acordà penitență, dar numai una singură. Acel care după ce a fost iertat

nezeu.» Dar o singură iertare nu erà îndestulătoare; există ertarea de șaptezeci de ori câte șapte, dar atunci sufletele erau pline de spaimă, foarte neliniștite de viitor, așà că priveà ca o mare fericire siguranța că greșelile vor fi odată iertate și că toată lumea puteà zice ca Herma: «Doamne, mi-am schimbat gândul în bine, ascultând sfaturile tale».

Această moderațiune și dulceață se întâmpină mai în toată lucrarea lui Herma. Chestiunile importante, care preocupàu atunci Biserica, eràu ca să se acorde o cât mai largă indulgență, fiindcă se știe că extremităților se răspunde mai în totdeauna cu celelalte extremități. Iată câtevà din chestiunile, ce eràu puse pe acea vreme în circulațiune: ce trebue să facă bărbatul când a surprins pe soția sa în adulter? Să se despartă de dânsa, ziceau unii, și să considere căsătoria ca definitiv întreruptă. Herma nu admite această teorie, deși Sfânta Scriptură nu îngădue divorțul decât numai în cazul de adulter; ci socotește că, decà femeea se căește în mod vădit, să fie păstrată mai departe ca soție. Dar chiar dacă se desparte de dânsa, trebue să'i interzică de a se remărità; aceasta cu scopul de a'i lăsà timp pentru pocăință, iar bărbatului dreptul de a o iertà. A doua căsătorie este oare îngăduită? Nu, răspund montaniștii și mulți chiar ortodoxi riguroși: acela care se recăsătorește, după ce printr'o nenorocită întâmplare și-a perdut prima sa soție, săvârșește un adulter. Dar nu aceasta este și părerea lui Herma; el gândește că văduvul este bine să rămână singur, dar că, recăsătorindu-se, nu comite nici o crimă. Ingăduințele acestea supără și revoltă pe Tertulian, care, se știe că, în anul 202, a trecut la montanism; dar iarăș este știut că Biserica a admis părerea lui Herma.

Toate sfaturile pe care le dă *Păstorul*, în ceeace privește conducerea în vieață, sunt inspirate de acelaș spirit de umanitate și înțelepciune. E bine să postești, ne spune

dânsul, dar singur postul nu este îndestulător. «Mântuitorul nu dorește abstinențe fără de nici un folos, cari nu satisfac nici pe aceia care 'și le impun. Trăește în inocență, păstrează'ți inima curată, urmează poruncile lui Dumnezeu, aibi credință puternică că, dacă tu nu vei avea nici un cuget rău, dacă te vei abține de la ori ce faptă rea, ai viețuit conform legii dumnezeești: iată adevăratul post, care place Mântuitorului»:

Virtutea, pe care Herma o pune deasupra tuturor celorlalte, este caritatea; el o propovăduește și îndeamna spre aceasta prin parabole, scurte și adesea chiar naive, făcute pentru săraci și pentru aceia cărora odată ce le-a pătruns în spirit nu mai dispar. Intr'o zi Herma admiră o viță care se sprijineà pe un arac și în chipul acesta se suià tot mai sus; îngerul îi apare și îi spune ce lecțiune, ce învăț s'ar puteà trage din acest frumos spectacol. Acel sterp arac, care ajută vița să producă fructe frumoase, împrumutându-i sprijinul trunchiului său, este imaginea sau icoana bogatului și a săracului. «Bogatul posedă bunătățile pământești, dar este sărac în ceea ce privește bunurile dumnezeești, fiindcă dânsul nu se îngrijește de acestea din cauza ocupațiunei pe care o are pentru cele pământești; din această pricină rugăciunea sa se bucură de puțină trecere în fața Mântuitorului. Și în timp ce dânsul va acordà sprijinul și ajutorul său din cele pământești săracului, acesta se va rugà pentru cel bogat lui Dumnezeu și va obține pentu dânsul bogățiile spirituale, căci săracul este bogat în rugăciuni și Dumnezeu îl ascultă cu multă ușurință. In acest chip unul pe altul se îmbogățesc și împreună făptuesc binele».

Trebue semnalat că și femeile au un loc în inspirațiunea autorului Păstorului lui Herma. Ori de câte ori vorbește de dânsele, tonul său devine mlădios și din ce în ce mai poetic. In tot cazul nu se potrivește cu sobrietatea expresiunilor apostolului Paul în această privință. Herma

ne istorisește că îngerul, care se însărcinase cu conducerea lui, îl părăsește într'o seară lângă douăsprezece fecioare, poruncindu-i să-l aștepte. Dar cum dânsul se simțià slab ezità să asculte porunca și voià să se depărteze; dar fecioarele îl opriră și-l rugară cu insistență să rămână cu dânsele. «Tu ești al nostru, îi spuneau dânsele, tu nu poți să ne mai părăsești. —Unde voiu rămâne așa dar? —Tu te vei odihnì împreună cu noi ca și un frate, nu ca un bărbat, căci tu ești fratele nostru, și vrem cu tot dinadinsul ca să locuim cu tine: te iubim». Și eu, adaogă Herma, mă rușinam, când mă gândeam măcar că trebue să rămân cu dânsele. Și iată că deodată una dintre dânsele, care păreà a fi superioara lor, mă cuprinde în brațele sale și mă sărută. După aceea toate celelalte îi urmară exemplul; dar mă îmbrățișară, cum se îmbrățișază un frate, fapt ce mă făcu să iau parte numai decât la jocul lor. Unele cântau cântece, iar altele conduceau un lanț de dans. Mă preumblam cu dânsele în tăcere și mă simțiam reîntinerit. Sosì noaptea, voii să plec; dar ele mă opriră. Rămăsei în mijlocul lor. Dânsele întinseră hainele lor pe pământ, mă așezară în mijlocul lor și începură să se roage. Mă rugai și eu cu dânsele, cu atâta tărie și cu foarte multă căldură, și, văzându-mă în rugăciune, își manifestară o foarte mare bucurie. Rămăsei astfel până a doua zi».

In acest fermecător tablou, de o finețe cu totul antică, unde pare a reînvià geniul râzător al Greciei, autorul prinde și descrie sentimente, pe care antichitatea nu le-a cunoscut. Erà oarecum un nou izvor de poezie delicată și grațioasă și nu e locul de a arătà acì profitul pe care l-a tras arta modernă din acest izvor.

Rămâne să vorbim și de cântecile sibiline, pentru a puteà fi mai stăpâni pe concluziunile ce le vom stabilì, în materia care ne preocupă.

B. Mangâru.

VIEAȚA SFÂNTULUI ANTONIE CEL MARE.

Scrisă de Sf. Athanasie cel Mare, Patriarhul Alexandriei.

(Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul XXXIX No. 6.)

31. *In ce chip diavolii prezic lucruri viitoare.*

Așà dar, chiar dacă ei și-ar luà rolul de prezicători, nimenea să nu-i bage în seamă! Adică ei prevestesc adesea cu câtevà zile mai înainte, că după trecerea acestora se vor întâlnì frații; și acestia vin într'adevăr. Dar diavolii fac aceasta nu din vre-o grijă pe care ar avea-o pentru aceia cari îi ascultă, ci numai să-i amăgească ca să și creadă într'înșii și apoi la urmă să-i piardă, îndată ce au căpătat stăpânire asupra lor. Pentru aceea nimenea să nu-i bage în seamă, ci mai mult să le arate ușa când ei vin cu înștiințările lor; căci, la drept vorbind, noi n'avem trebuință de ei. Și de fapt, ce lucru minunat este oare acesta, când ei, cărora le stau la îndămână trupuri mai subțiri decât ale oamenilor, îndată ce au văzut lucruri care sunt chiar pe cale de a se întâmplà, aleargă înaintea lor și le înștiințează? Aceasta o poate prevesti și cel mai bun călăreț, de oarece el pe calul său ajunge mai de vreme decât celce merge pe picioare. Deci nu trebue să se mire cinevà de ei nici în privința aceasta. Căci ei n'au nici o cunoștință, cu puțin mai înainte, despre ceeace nu s'a petrecut încă, ci numai Dumnezeu este acela care știe totul înainte de a se fi petrecut. Aceștia

însă, când văd cevà, aleargă mai înainte și vestesc, ca și cum le-ar fi furat. Și câte nu vestesc ei poate tocmai acum, despre ceeace ni se întâmplă nouă, și că ne am adunat, și am vorbit între noi despre dânșii, înainte de a se duce și a povestì acestea unul din noi! Dar aceasta este în stare s'o facă orice băeat care este iute de picioare, căci el va ajunge mai înainte decât unul care merge mai încet. Și asfel stau lucrurile în privința celor arătate de mine aici. Dacă unul din Tebaida sau din altă localitate, are de gând să facă o călătorie, apoi cu nici un chip nu vor ștì aceia, înainte de a plecà, dacă el va face într'adevăr călătoria; după ce însă l'au văzut la drum, atunci aleargă în grabă și vestesc mai înainte sosirea lui; și astfel se întâmplă, ca acesta să sosească după câtevà zile. Cu toate acestea adeseori cei ce călătoresc, întorcându-se îndarât, aceia (diavolii) devin niște mincinoși.

32. *Urmare.*

Tot așà prevestesc ei câte odată, în gura mare, și revărsarea rîului (Nil); adică, dacă au văzut că a plouat mult în ținurile din Etiopia și observă că prin aceasta se va produce revărsarea rîului, atunci ei aleargă mai înainte de a ajunge apa în Egipt și vestesc. Dar aceasta ar fi în stare și oamenii s'o prevestească, dacă ei ar puteà fugì așà de repede ca și aceia. Și după cum spionul lui David care se suise pe o înălțime, a văzut mai ușor și mai întâi decât cei rămași jos, pe cei cari veniau de departe; și după cum tocmai el care alergase înainte, a putut vestì mai de vreme ca ceilalți, nu ceeace nu erà încă aproape, ci ceeace erà pe drum și trebuià să se întâmple; tot așà și diavolii nu pregetă a se ostenì să facă aceste înștiințări, numai ca să poată înșelà cu ele. Și dacă acum, între acestea, prevederea cu privire la apa Nilului și la călători, se împlinește altfel de cum li s'a parut lor, atunci duhurile rele rămân de minciună, iar aceia cari au crezut într'înșii, rămân înșelați.

33. *Inceputul oracolelor păgânismului.*

Astfel au luat naştere oracolele păgânilor şi aşà au fost duşi oamenii din timpurile vechi în rătăcire de către duhurile rele; dar tot aşà s'a sfârşit acum în urmă şi înşelăciunea. Adică a venit Domnul care a făcut neputincioşi chiar pe diavoli împreună cu viclenia lor. Căci dela dânşii ei nu ştiu nimic, ci numai ceeace au văzut la alţii, pe acelea le dau pe faţă, hoţeşte, ca şi cum ar fi dela ei; deci ei sunt mai mult nişte înşelători decât înainte ştiutori. De aceea nimenea să nu se mire de dânşii, chiar dacă s'ar adeverì câteodată asemenea lucruri. Şi doctorii, cari au iscusinţă în boale, când văd la alţii aceeaşi boală, ghicesc adeseori din obicinuinţă adevărata boală şi după această hotărase diagnosticul. Şi cârmacii şi lucrătorii de pământ, din observaţiunile lor obicinuite privitoare la întocmirea aerului, spun mai dinainte dacă va fi furtună sau vreme frumoasă; şi totuşi din pricina aceasta nimenea nu va susţine, că aceştia au prezis în urma unei insuflări dumnezeeşti, ci din experienţă şi deprindere. Aşa dar, dacă şi duhrile rele, ghicind sau făcând încheiere, spun cevà la fel, apoi din pricina aceasta nimenea nu trebue să se mire de ei şi nici să-i bage în seamă. Căci ce folos ar puteà să aibă din aceasta, acei cari îi ascultă, dacă vor aflà dela ei cu câtevà zile mai înainte, ce are să se întâmple? Sau de ce atâta sirguinţă, de a şti aşà cevà, chiar dacă ar aflà lucruri adevărate? Căci acest lucru nu este potrivit pentru împlinirea faptei bune şi nici nu este cumvà vreun semn de o bună stare lăuntrică. Şi apoi nimenea din noi nu va da socoteală, pentru ce n'a ştiut aceasta; şi nimenea nu va fi fericit, fiindcă a învăţat şi a ştiut aceasta; ci fiecare va fi judecat pentru aceasta, dacă a păstrat credinţa şi a păzit cu sfinţenie poruncile!

34. *Urmare.*

De aceea nu trebue a se luà aceste întâmplări prea

muit în seamă și nici din pricina aceasta să ne dedăm pustniciei și unei vieți aspre, ca astfel să căpătăm darul de a ști mai înainte viitorul, ci să plăcem lui Dumnezeu printr'o purtare bună. De asemenea să ne rugăm, nu ca să aflăm mai din nainte viitorul, nici să ne sârguim a cere aceasta ca o plată a nevoinței noastre; ci ca Domnul să ne ajute să biruim pe diavolul. Iar dacă cumvà este neapărată nevoie ca să cunoaștem și viitorul, atunci se cade să fim cu inima curată; căci eu sunt încredințat, că sufletul cu totul curat și care stărueşte în acea stare de nestricăciune în care a fost făcut, dobândește putința de a privi cu mult mai departe, decât duhurile rele, fiindcă el are pe Domnul care îl descopere. Astfel de suflet erà al lui Eliseu care a văzut ce făcuse Ghiezi[1]) și care a privit puterile îngerești care stăteau lângă dânsul.[2])

35. *Intrebuințarea și puterea semnului sf. Cruci. Arătarea duhurilor bune.*

Așà dar, dacă ei vin noaptea la voi și voiesc să vă descopere viitorul sau să zică: «Noi suntem îngeri,» să nu luați în seamă acestea, căci ei mint. Și iarăși, dacă ei laudă chiar vieața noastră pustnicească și vă fericesc, în nici un caz să nu le dați ascultare și să nu vă întoarceți nici de cum către ei, ci întrarmați-vă, mai mult pe voi și locuințele voastre, cu semnul sf. Cruci și rugați-vă, și veți vedeà cum se vor face nevăzuți; căci ei sunt fricoși și se tem foarte mult de semnul Crucei Domnului nostru, fiindcă tocmai prin acesta Mântuitorul i-a *«biruit și i-a dat pe față.»*[3]) Și chiar dacă ar fi, și mai obraznici și s'ar ține dârji ca să-și facă săriturile lor, schimonosindu-se în tot chipul, voi să nu vă îngrijorați, nici să vă spăimântați; deasemenea să nu-i băgați în seamă nici când vi s'ar păreà

---

[1]) IV. Impar. V, 26.
[2]) IV Impăr. VI, 17.
[3]) Colos. II, 15.

că sunt duhuri bune. Și apoi, cu ajutorul lui Dumnezeu, se poate deosebì ușor dacă duhurile ce se arată sunt bune sau rele. Adică arătarea duhurilor bune nu este însoțită de turburare; căci *«el nu va strigà, nu va îngrozi și nici se va auzì afară glasul lui,»*[1]) ci se face atât de liniștită și plăcută, că îndată se naște bucurie, veselie și curaj în suflet; căci cu ei este Domnul, care este bucuria noastră și puterea lui Dumnezeu Tatăl. Și sufletul rămâne în lucrarea lui neturburat și liniștit, ca o mare lină, așà că el însuși fiind luminat, privește la lumina celor ce se arată. Pe lângă aceasta îl atrage (pe suflet) și dorința fierbinte după cele cerești și după bunurile viitoare, și deci el ar puteà să se alipească de acelea (de duhurile bune) și să plece cu ele de aicea. Iar dacă unii, ca niște oameni ce suntem, ne-am sperià de arătarea îngerilor buni, apoi aceștia ne risipesc numai de cât frica prin ființa lor plină de dragoste, după cum a făcut Gavriil lui Zaharia și îngerul care s'a arătat la dumnezeescul mormânt, femeilor mironosițe și acela care în Evanghelie a strigat păstorilor: *«nu vă temeți»*! Teama de ei, adică, nu vine dela o știută împuținare de suflet, ci dela cunoștința despre starea de față a unei ființe înalte, deci, așà se petrece arătarea bunelor duhuri.

36. *Semnele de deosebire între duhurile bune și cele rele.*

Iar năvălirea și arătarea înșelătoare a duhurilor rele, din potrivă, se petrece cu turburare și sgomot, cu vuet și țipăt mult, așà după cum se întâmplă când tineri neînfrânați și hoți, pornesc la pradă. Urmarea acelei arătări se arată îndată: o spaimă a sufletului, turburare și neorânduială în gândire, zăpăceală a simțurilor, descurajare, ură către cei cuvioși, lene și întristare, aducere aminte de ai săi de acasă și frică de moarte, în sfârșit poftă spre

---

[1]) Isaiia, 42, 2.

cele rele, puțină prețuire a virtuței și vieață fără rânduială. Deci, dacă ați văzut cevà și v'ați temut; dacă totuși frica trece repede și în locu-i vine o bucurie nespusă, curaj vesel, încredere, putere nouă, gând liniștit și celelalte pe care le-am amintit mai sus, precum și tărie și dragoste către Dumnezeu, atunci îndrăsniți și vă rugați. Căci această bucurie și această stare a sufletului este un semn, că cei ce se arată, sunt ființe bune și sfinte. Așà a văzut Avraam pe Domnul și s'a bucurat; și Ioan (Botezătorul) a săltat de bucurie când a auzit glasul Născătoarei de Dumnezeu, al Fecioarei Maria. Dacă, din potrivă, la venirea altora, ia loc turburarea și feluritele priveliști și prefăcătorii, amenințarea cu moarte și ceeace v'am spus mai sus, atunci să știți că această arătare este ceva drăcesc.

37. *Urmare.*

De asemenea să vă fie și acesta ca semn de cunoaștere! dacă spaima ține mult în suflet, atunci este o arătare de duhuri rele; căci duhurile rele nu depărtează dela oameni frica, cum a făcut marele Arhanghel Gavriil când s'a arătat Feciorei Mariei și preotului Zaharia și femeilor mironosițe la mormânt. Din potrivă, când ei văd că oamenii se sperie, atunci măresc și mai mult nălucirile de spaimă, spre a cuprinde pe aceștia și mai mare frică, și apoi la sfârșit să-i stăpânească și să-i batjocurească, zicându-le: «aruncați-vă jos și închinați-vă nouă!» In acest chip au înșelat ei pe păgâni, și așà, cu nume mincinoase, au fost socotiți de dânșii ca zei. Pe noi însă nu ne-a lăsat Domnul, ca diavolul să ne ducă în aceeași rătăcire; căci El însuș, când acesta a vrut să-l amăgească cu asemenea năluciri, l-a certat și i-a zis: «*Mergi înapoia mea satano; căci scris este: Domnului Dumnezeului tău să te închini și lui unuia să-i slujești.*»[1]) Așà dar, în puterea

[1]) Mat. IV, 10.

acestei respingeri și îndepărtări, noi trebue să arătăm celui viclean din ce în ce mai mult dispreţul nostru; căci dacă Domnul a zis acestea, pentru noi a făcut așa, ca astfel diavolii auzind şi dela noi asemenea cuvinte, să fie biruiţi cu puterea Domnului care cu aceleaşi (cuvinte) i-a isgonit.

38. *Să nu se mândrească nimenea cu darul ceresc, căci el nu asigură fericirea.*

De altfel, nimenea să nu se mândrească pentru isgonirea diavolului, nici să se înalțe pentru aceia cari isgonesc diavolii, ori să defăimeze pe aceia carii nu fac acest lucru; ci mai bine să învețe dela fiecare virtutea, eviavia deosebită şi chipul său propriu, spre a le deprinde, a le cunoaşte şi a le râvni, sau să le urmeze întocmai, sau să le înbunătăţească şi mai mult în vieaţa sa. Căci facerea semnelor şi a minunilor, nu este dela noi, ci este lucrul Mântuitorului. Intr'adevar El a zis către ucenicii săi: «*Nu vă bucurați că duhurile rele (diavolii) se pleacă nouă, ci vă bucurați mai vârtos că numele voastre s'au scris în ceruri.*»[1]) Căci scrierea în ceruri a numelui nostru, este o mărturie a virtuţei noastre şi a purtărei noastre bune. Isgonirea dracilor, însă, este darul Mântuitorului care l-a oferit celor aleşi. De aceea şi răspunsul Său către cei ce caută lauda lor, nu în fapte bune, ci în semne şi minuni, şi zic: «*Doamne, au nu în numele tău am scos dracii, au nu în numele tău multe minuni am făcut?*» astfel sună: «*Adevăr zic vouă: nu vă știu pre voi!*»[2]) Adică, Domnul nu cunoaşte căile necredincioşilor. Deci, în scurt, cum am zis, trebue să ne rugăm, spre a primi darul deosebirei între duhuri, ca astfel, cum este scris, «*să nu credem oricărui duh*».[3])

[1]) Luca X, 20.
[2]) Mat. VII, 22, 23.
[3]) I Ioan IV, 1.

39. *Urmare.*

Eu acum aș puteà să tac și să nu mai povestesc nimic despre mine, ci să mă mulțumesc numai cu cele spuse. Dar ca să nu socotiți că cele de până aici sunt spuse de mine într'o simplitate lesne de crezut și fără temeiu, ci ca să credeți că sunt arătate potrivit iscusinței și adevărului, de aceea voiesc să mai adaog și ceeace am mai aflat despre duhurile rele, chiar dacă aș păreà prost; dar Domnul care m'aude, știe curățenia cugetului meu și că nu pentru mine, ci pentru voi și binele vostru, din dragoste fac aceasta. De câte ori m'au fericit ei (diavolii), pe când eu, în numele Domnului, i-am blestemat! De câte ori mi-au prezis ei despre apropiata revărăsare a râului (Nil), iar eu le-am zis scurt: «și ce vă pasă vouă de aceasta?» Odată au venit amenințându-mă și împresurându-mă ca cu niște ostași pe deplin înarmați; altă dată iarăși, mi-au umplut casa cu cai, cu fiare sălbatice și cu târîtoare, iar eu cântam din psalmi: «*Aceștia în căruțe și aceștia pe cai* (își cântă mărirea), *iar noi în numele Domnului Dumnezeului nostru ne vom mări*» [1]). Și cu astfel de rugăciuni, ei au fost puși pe fugă de către Domnul. Odată ei au venit noaptea pe 'ntunerec cu lumină orbitoare și au zis: «Am venit să-ți luminăm, Antonie!» Dar eu am închis ochii și m'am rugat și îndată s'a stins lumina nelegiuiților. Puține luni după aceasta, ei au venit iarăși, ca și cum cântau psalmi și grăiàu din Sf. Scriptură; «*iar eu ca un surd, nu auziam*» [2]). Odată au clătinat monastirea mea, iar eu m'am rugat și am rămas nemișcat în sufletul meu. Atunci au venit iarăși cu muzică sgomotoasă, fluerând și jucând; cum eu însă steteam liniștit, mă rugam și cântam psalmi pentru mine, atunci ei au început numaidecât a se văetà și a plânge, ca și când ar fi devenit

---

[1]) Psalm XIX, 8.
[2]) Psalm XXXVII, 14.

cu totul slabi. Eu însă lăudam și slăveam pe Domnul, că El a sdrobit indrăsneala și pornirea lor nebunească și i-a făcut să fugă rușinați.

40. *Urmare.*

Odată mi s'a arătat în chip inveselitor un diavol într'o mărime uriașă și a cutezat să-mi zică: «Eu sunt puterea lui Dumnezeu» și «eu sunt pronia; ce voești să-ți dăruesc?» Eu am suflat cam tare către el, rostind numele lui Christos, și am căutat cu aceasta să-l bat; și am socotit că l-am și nimerit, căci cât erà de uriaș, auzind numele lui Christos, a pierit într'o clipă împreună cu toți dracii lui. Odată pe când eu posteam, a venit vicleanul în chipul unui monah cu pâini părute și a vorbit către mine, zicând: «Mănâncă și lasă-te de multele tale nevoințe aspre; și tu ești om și ai să slăbești grozav!» Eu însă am cunoscut viclenia lui și m'am sculat îndată să mă rog. Aceasta n'a suferit acela, ci a ieșit pe ușă ca un fum și a pierit. De câte ori mi-a arătat el în pustie aur închipuit, numai ca să-l ating și să-l văd! Eu însă am cântat împotriva lui psalmi și el a pierit de necaz. De câte ori m'a rănit el cu bătăile! Eu însă ziceam: «*Nimic nu mă va despărți de dragostea lui Christos!*»[1]) și atunci loviturile se întorceau împotriva lor. Cu toate acestea, nu eu eram acela care îi opream și împedecam puterea lor, ci Domnul care zice: «*Văzut-am pe satana ca un fulger căzând din cer*»[2]). Iar eu fiii mei, aducându-mi aminte de acele cuvinte ale Apostolului (I Cor. IV, 6), le-am înfățișat ca pildă pentru mine[3]), ca și voi să învățați dela mine, să nu deveniți fără curaj, să nu vă leneviți în ostenelile pustnicești și să nu vă temeți de amăgirile diavolului și ale slugilor lui.

---

[1]) Rom. VIII, 39.
[2]) Luca X, 18.
[3]) Comp. II Cor. XII, 11.

41. *Un cuvânt adevărat chiar din gura diavolului.*

Și fiindcă acum m'am făcut fără de minte, povestindu-vă toate acestea, ascultați și cele ce urmează, spre mai deplină încredințare și depărtare a fricei, și să mă credeți, că eu nu mint cu acestea. Odată a bătut cineva în monastire la ușa mea; eu am ieșit afară și am văzut un chip foarte lung și înalt. Când l-am întrebat: «cine ești tu?» el mi-a răspuns: «eu sunt satana». Și când l-am întrebat mai departe: «pentru ce ai venit aici?» el mi-a răspuns: «pentru ce mă învinovățesc pe nedrept toți monahii și ceilalți creștini? Pentru ce mă blesteamă în fiecare ceas?» Când însă i-am zis: «pentru ce îi superi pe dânșii?» el mi-a răspuns: «nu eu sunt cel ce îi supără, ci ei înșiși se neliniștesc; eu am devenit fără putere. Oare n'ai citit?: *«Săbiile vrăjmașului au devenit neputincioase pentru totdeauna și cetățile lui le-ai sfărâmat; perit-a pomenirea lui cu sunet»* [1]). Eu nu mai am nici un loc, nici o armă și nici o cetate. Pretutindeni sunt creștini, în cele din urmă până și pustia s'a umplut cu monahi. Ar trebui ca ei să aibă grijă de dânșii și să nu mă blesteme pe nedrept», Atunci m'am minunat de harul Domnului și am zis către satana: «Tu ești întotdeauna mincinos si niciodată nu spui adevărul; totuși de data aceasta ai spus și tu adevărul, chiar împotriva voinței tale; căci Christos, prin venirea sa te-a făcut neputincios, te-a gonit și te-a dat pe față». Cum acela a auzit de numele Mântuitorului, n'a mai putut suferi arsura (ca de foc) care venea dela acesta și s'a făcut nevăzut.

42. *Incă ceva despre deosebirea între duhurile bune și cele rele.*

Deci dar, dacă însuși diavolul mărturisește, că nimic nu este în stare să facă, apoi noi trebue să-l disprețuim împreună cu slujitorii lui. Vrăjmașul cu câinii săi are, de altfel mari

[1]) Psalm IX, 6.

și multe vicleșuguri; noi însă, după ce am cunoscut slăbiciunea lui, suntem in stare să ne batem joc de ele. Prin urmare să nu scadă curajul nostru, să nu se strecoare în sufletul nostru vre un gând fricos și nici să născocim vreun lucru de temut și să zicem: «Nu cum-vă să vie diavolul și să mă doboare! Nu cum-vă să mă apuce și să mă arunce într'un adânc, ori să vie fără veste și să mă înfricoșeze!». La asemenea lucruri să nu ne gândim niciodată, și nici să ne întristăm ca și cum ne-am ști pierduți, ci mai mult să fim cu inimă bună și să ne bucurăm în totdeauna, fiindcă suntem mântuiți pentru vecinicie. Pe lângă aceasta trebue să ne gândim, că cu noi este Domnul, care a pus pe fugă pe aceia și le-a luat puterea. Să ne aducem aminte dar și mereu să punem la inimă, că dacă Domnul este cu noi, vrăjmașii nu ne vor face nimic. Căci dacă vin, ei ni se arată așa cum ne găsesc; și după cum sunt stările sufletești pe care ei le întâlnesc la noi, așa își potrivesc și ei amăgirile respective. Dacă ne găsesc fricoși și turburați, atunci ne apucă numai decât, ca și hoții, locurile pe care le află neapărate; și ceeace noi am născocit, ei zugrăvesc mai departe cu adaosuri. Deci după cum am zis, când ei ne văd cuprinși de frică și de groază, atunci măresc și mai mult această spaimă a noastră cu îngrozirile și amenințările lor și astfel nefericitul suflet va fi încătușat prin acestea și va fi împiedecat de către ei să-și caute scăpare. Dacă află însă, că ne bucurăm în Domnul și că avem gândul la bunătățile viitoare, că facem ce este plăcut Domnului și pe lângă aceasta ne mai gândim că totul se află în mâna Domnului și că diavolul nu poate să facă nimic împotriva vr'unui creștin, ba chiar n'are nici o putere asupra nimănui; dacă ei—vă spun—văd sufletul asigurat prin asemenea gânduri, atunci se întorc îndărăt rușinați. In acest chip a văzut vrăjmașul pe Iov îngrădit si așa s'a depărtat dela el; pe Iuda, însă, fiindcă l-a văzut

lipsit de acestea, l-a făcut rob al său. Deci, dacă voim să disprețuim pe vrășmașul, să cugetăm neîncetat acele lucruri care au de scop pe Domnul și duhul nostru să se bucure întotdeauna cu nădejdea [1]); atunci vom face să piară ca fumul măestriile duhurilor rele, și vom vedeà că diavolii mai mult vor fugì de noi, decât ei să prigonească pe alții. Căci cum s'a zis, mai ales ei sunt mereu cuprinși de frică și spaimă, fiindcă lor s'a făgăduit focul cel nestins care li s'a pregătit.

43. *Incă ceva despre chipul cum se poate deosebì o arătare bună de una rea.*

Pentru ca voi, iarăși, să nu aveți nici o frică de dânșii, de aceea este bine să țineți și acest semn de cunoaștere: Dacă vi se face vre-o arătare, să nu vă pierdeți curajul, de frică, ci ori de ce fel ar fi ea, să întrebați mai întâiu fără teamă: «Cine ești tu și de unde vii?» Și dacă va fi o arătare a sfinților, atunci ei îți vor da asigurare despre aceasta și frica ta întru bucurie se va întoarce; dacă dimpotrivă, este o arătare drăcească, ea își va pierde într'o clipă lucrarea ei, de îndată ce va întâmpina o opunere îndrăzneață. Și este un semn de netemere, a întrebà astfel: »Cine ești și de unde vii?» Tot așa și fiul lui Navì, întrebând, a aflat cine erà ajutătorul său [2]); și nici vrăjmașul n'a rămas ascuns de Daniil, când acesta l-a întrebat [3]).

(Va urma).

Traducere de
Arhiereul Anthim.

[1]) Rom. XII, 12.
[2]) Iisus Navì, V, 13.
[3]) Daniil, cap. X.

†

PĂRINTELE DANIIL TOMESCU

In ziua de 15 August a. c. s'a stins din vieață în chilia sa din sfânta mânăstire Neamțu, *monahul Daniil Tomescu*, cunoscut vremuri îndelungate, de toată lumea, sub frumosul și plăcutul nume bisericesc de: *Părintele Daniil.*

Părintele Daniil, pentru cei ce l-au cunoscut și își dau seamă de cele bisericești, a fost *o figură distinsă* în biserica română. El a fost *o podoabă* și *un tip* al vieței monastice în cea mai mare și mai însemnată lavră a monahismului din Țara Românească,—Mânăstirea Neamtului.

Părintele Daniil, din copilărie, și-a consacrat vieata și întreaga sa ființă vieței monastice în acea mare și renumită mânăstire, care veacuri îndelungate a fost și este în fruntea tutulor mânăstirilor scumpei noastre patrii, și este cunoscută ca o mare și renumită lavră pentru vieața monahală în întreaga lume ortodoxă.

Cât a iubit el cinul călugăresc, și cu câtă osârdie, zel, râvnă și devotament a servit el această sfântă mânăstire, numai cine n'a auzit de mânăstirea Neamțului, și nu cunoaște istoricul ei, din a doua jumătate a veacului al XIX și până în zilele noastre, numai acela nu știe cine a fost *Părintele Daniil* pentru această sfântă monastire.

Mai bine de jumătate de veac, *părintele Daniil a fost sufletul mânăstirei Neamțului și al schiturilor ce depindeau*

de ea. El, simplu monah, fie că ar fi putut să se învrednicească de treptele ierarhice, şi să ajungă la cele mai distinse onoruri în această mănăstire, şi puteà să fie stareţul ei în toată vieaţa sa, căci jumătate de veac el erà *factotum* în această monastire şi nimic nu se mişcà şi nu se făceà fără el, totuşi el a preferat, în toată vieaţa sa, să serveascà mânăstirea în această calitate, *ca simplu monah*, cu credinţă, zel şi abnegaţiunea cea mai desăvârşită. Şi a servit-o fără preget şi fără să ştie ce este oboseala. El îndeplineà cu toată bunavoinţa toate ascultările şi serviâ monastirea cu frica lui Dumnezeu, cu credinţă şi cu iubire curată şi adevărată, aşà cum se cuvine unui monah slujitor al unui sfânt locaş de închinăciune, unde îşi petrece vieaţa în monahism.

Mai bine de 50 ani a fost casierul acestei monastiri. Dar, în acelaş timp, el se nevoià cu toate ascultările, făcând faţă tutulor nevoilor Mânăstirii. El erà alergătorul fără preget şi neobosit pentru interesele mânăstirei. El erà acela care reprezentà pretutindeni şi faţă de toţi mânăstirea. El o reprezentà faţă de mari şi mici, faţă de binevoitori şi vrăjmaşi, şi o reprezentà cu toată demnitatea. El ştia cu adevărat, în simplitatea sa de monah, să reprezinte cu toată demnitatea marea lavră a neamului românesc faţă de toate autorităţile Ţărei, bisericeşti şi politiceşti. El ştià să se impună tutulor, chiar şi acelora cari îl urau şi cereau capul său; căci a îndurat multe părintele Daniil, în cei cincizeci de ani cât a servit mânăstirea. Ce ponosuri nu i s'au adus? Ce supărări n'a avut? Dar toţi cei ce l-au maltratat sau prigonit, au fost nevoiţi la urma urmei să recunoască, că el erà stâlpul şi prietenul cel adevărat al mânăstirei; sluga ei credincioasă, care o serviâ cu credinţă, fără a aspirà la nici un fel de cinstire şi mărire în sânul ei.

Mulţi, necunoscători bine înţeles, credeau pe părintele

Daniil că eră *bogat putred*; căci unii ca aceştia nu'şi puteau închipui, cum el, care a apucat timpurile de mărire şi bogăţie ale mânăstirei, şi carele a mânuit punga, adică toate veniturile ei, 50 de ani şi mai bine, să nu aibă avere. Şi cu toate acestea Părintele Daniil moare sărac! Abia are un comând modest, şi lasă o chilioară şi mai modestă, aproape în ruină! Astfel se sfârşeşte el din vieaţă! Sărac şi modest aşà cum a fost el toată vieaţa. El moare sărac, căci a fost servitor credincios şi devotat cu adevărat al mănăstirei.

A servit în mod cinstit interesele ei, jertfind totul pentru ea. Jertfind toată liniştea sa, iar el mulţumindu-se cu cea mai modestă vieaţă monahicească pe care a trăit-o în toată simplicitatea şi rigoarea ce se cere acestei vieţi. El a personificat cu adevărat, în persoana sa, în aceste zile de cinism şi necredinţă, pe adevăratul monah al bisericei creştine ortodoxe de răsărit.

Cât a fost el de devotat acestei sf. monastiri, unde şi-a petrecut vieaţa, şi cu câtă râvnă şi credinţă, a servit-o, reese din faptul că scriindu-şi singur vieaţa sa, o identifică cu istoricul Monastirei din zilele sale, şi se pune pe sine martor al tutulor întâmplărilor ei pe cari le descrie aşà cum au curs şi au avut loc.

Astfel că odată cu biografia sa, el ne spune multe lucruri din zilele noastre, necunoscute despre Monastirea Neamţului. Este păcat însă că această biografie a sa, unită cu istoria Mânăstirii nu vine până la anul 1911, până unde el arată la început că a scris-o.

Biografia, în care intră şi istoricul mânăstirei din zilele sale, pe care mi-a dat-o ucenicul şi moştenitorul chiliei sale, nu vine decât până la anul 1863, iar în frontispiciul ei se arată că trebuià să vină până la 1911. Sper că se va găsi în hârtiile sale şi restul.

Dar chiar şi în această relatare sunt multe lucruri însemnate; şi istorisirea lor, ca şi vieaţa întreagă a părin-

telui Daniil, ne adevereşte că el a fost un tip de monah, o figură monastică deosebită şi rară, o podoabă a acestei vieţi, în lavra cea mare a mânăstirei Neamţului.

Daniil Tomescu a murit în etate de 75 ani şi a fost înmormântat în curtea cetăţei mânăstirei, între biserica cea mare şi biserica sfântului Gheorghe, în apropiere de sfântul altar al acestei din urmă.

Aflând de moartea sa, fiindcă l-am cunoscut, l-am apreciat, şi l-am iubit, am voit a mă duce, însă n'am mai avut timpul material, căci el a fost înmormântat a doua zi. Am fost însă după aceea cu arhim. Chesarie Ştefano, şi acolo, la mormântul său, împreună cu prea cuviosul stareţ şi alţi mulţi părinţi, plecând genuchi, şi prea cuviosul Ştefano citind cuvenitele rugăciuni pentru cei adormiţi în Domnul, întru nădejdea învierei şi a vieţei, ne am rugat lui Dumnezeu pentru el.

Acesta a fost părintele Daniil. Eternă să-i fie pomenirea. Dumnezeu să-l odihnească în ceata drepţilor şi să ridice mulţi Daniili, cu aceeaşi râvnă, dragoste şi vrednicie pentru sf. mânăstire Neamţu.

Acum să dăm aci loc şi biografiei sale facută de el insuşi cu însemnări despre istoricul mânăstirei, din timpul vieţei sale.

Iată aceste note:

«*Note din biografia mea precum şi alte câte-va însămnări istorice. 1840—1911.*

Eu subsemnatul Daniil Thomescu Monah din sfânta Monastire Neamţu, sunt născut la 9 Decemvrie anul mântuirei 1840, în satul Rădiu ce este alipit acuma în anul 1911 ca anecsă la comuna Doljeştii jud. Roman.

•Părinţii miei— de mult răposaţi— sunt: Preotul Thoma Moţoc fiul preotului Ştefan Moţoc răzăş din satul Brusturii jud. Suceava, iar cu preoţia au fost Preotul Ştefan Moţoc petrecător în Comuna Rănceştii jud. Neamţu, unde s'au născut şi tatăl meu. Mama mea au fost presvitera

Ioana, născută diaconul Alecsandru Aramă, răzăş din Comuna Ţolceştii jud. Succeava.

«Tatăl meu, după un serviciu îndelungat ce au fost ca preot la biserica cu patronul Sfinţilor Voevozi Mihael şi Gavriel din Rădiu, au reposat în anul 1850, lăsând soţia văduvă cu şapte copii, adică 6 băeţi şi 1 fată, toţi neregulaţi.— Mama au reposat mai târziu adecă tocmai în anul 1889 luna Septemvrie.

«Copii s'au crescut de mama şi s'au instruit aşă cum s'au putut cu multă greutate.

«Fiul cel mai mare Costache, numit din şcoală cu pronumele Popovici (după profesiunea tatălui) intrând ca practicant în tribunalul judeţului Neamţu, au înaintat până la gradul de procuror şi judecător de şedinţă; mai târziu au fost mai mulţi ani Primar al Oraşului Piatra-Neamţu precum şi Deputat la Adunare, făcând politică conservatoare şi în această calitate de Primar-Deputat fiind, s'au săvârşit din viaţă în luna August anul 1874.

«Al 2-lea fiu Gheorghe pronumit, iar din şcoală, tot Popovici au ocupat mulţi ani funcţiunile de subprefect precum şi de judecător de Ocol în Tg.-Neamţ şi în Piatra-Neamţ până la moartea sa întâmplată înainte de vreme.

«Al 3-lea fiu Vasilie, acesta au rămas în casa părintească, fiind slujbaş—dascăl—al bisericei de acolo din Rădiu până la moartea sa.

«Al 4-lea fiu anume fata Ecaterina s'au măritat — trăind mama noastră—dar fără a fi norocită în căsnicie, ca una ce au rămas văduvă cu 5 copii.

«Pe mine al 5-lea fiu, m'au luat sub protecţiunea sa şi m'au dat la şcoală şi m'au ajutorat unchiul meu—frate cu mama—Monahul Gherontie Aramă, carele au fost mulţi ani administrator din partea Monastirei Neamţu — Secul la moşia astei M-ri Brăteştii din jud. Roman.

«Al 6-lea fiu numit Ioan fiind beteag din copilărie, au rămas pe lângă casa părintească, iar pe la vârsta sa de 15 ani s'au săvârşit din viaţă.

«Al 7-lea fiu şi cel din urmă numit Nicolae Thomescu, după pronumele meu, dela vârsta lui cam de 12 ani, l-am luat eu sub protecţiunea mea şi în anul 1862 — fiind eu atuncea călugăr la M-rea Neamţu—l-am dat întâi la şcoala

primară din această M-re și apoi la Seminarul Socola unde au făcut numai 4 clase; iar 4 clase ale cursului superior a freguentat la Academia Mihaileana, astăzi Liceul Național din Iași și după terminare au intrat Profesor la Gimnaziul-Real din orașul Piatra Neamț; în acest oraș căsătorindu-se se află acoalea și până astăzi în viața.

«In fine eu—prin ajutorul unchiului meu monahul Gherontie Aramă după cum arătat mai sus,—după ce am învățat cursul începător la preotul Gheorghie Drăgan dela școala de pe lângă biserica Sf-lui Gheorghie din Roman unde am fost dat de unchiul meu în anul 1851, fiind acea biserică împreună și cu școala fondate de boeru vornic Grigorie Doni din Roman și închinate M-rei Neamțu. —M-rea aveà și Egumen la aceabiseri că, fiind, în timpul acela când am stat și eu ca băiat la acea școală, întâi ca Egumen părintele călugăr ieromonah și duhovnic Iacob, iar după dânsul au fost părintele călugăr ieromonah și duhovnic Vlasie Zăhărescu—și după ce în fine am învățat ce să preda—ca pe atunci—la acea școală anume: Azbucoavna, ce ținea loc de Abecedar, Ciaslovul, Psaltirea, câte-cevà din gramatică, din aritmetică, din cântările bisericești și din scriere, am trecut apoi în anul 1855 la șoala catihetică dela Episcopia de Roman. Aici am învățat următoarele obiecte: am continuat studiul gramaticei și al aritmeticei până la fine, dimpreună și cu studiul din partea al cântărilor bisericești ce le începusem la școala dela Sf. Gheorghe și am învățat din nou Catihismul, Istoria vechiului și noului Testament, Liturgica, Tipicul împreună cu exerciții zilnice pentru punerea lui în practică la biserica Episcopiei, și limba greacă citire și scriere.

«Director la școala catihetică (sau catihet) și profesor era Preotul Econom·Dimitrie Matcaș om cu multa demnitate; al 2-lea profesor de studiu erà Preotul Econom Gheorghie Stamatin și al 3-lea profesor de cântările bisericești și de limba greacă erà Cuviosul Proto-Psalt Ieromonahul Visarion, călugăr dela acea Sf. Episcopie. După ce am terminat în 2 ani școala catihetică, conform adeverinței ce mi s'a liberat de către preotul profesor Gh. Stamatin sub No. 15 din 1 August 1857, unchiul meu monahul Gherasim Aramă m'au trimis la M-rea Neamțu cu scop

de a urmă şi cursurile seminariale ce eră atunci în M-re şi de a intră apoi în monahism. Venit la această M-re în aceeaş lună Aug. anul 1857 fiind eu atuncea în vârsta de 16 ani şi 8 luni, am fost primit cu multă dragoste de Stareţul M-rei pe baza recomandaţiei unchiului meu. Stareţ eră Arhimandritul Gherasim Mironescu de origină Român moldovan dela Botoşani, călugăr cu scaun la cap şi cu viaţă duhovnicească sfântă. Mare Eclisiarh eră duhovnicul Andronic acela care mai pe urmă au fost stareţ la Monăstirea Noul-Neamţu din Basarabia. Mare Econom eră monahul Ierimia Iane. Mare Camaraş cum se zicea atuncea sau Casier, eră duhovnicul Antim. Mare bibliotecar eră duhovnicul Teodosie Florescu, care mai încoace au fost Stareţ la această M-re. Mare logofăt cum se numeă atuncea, adecă Secretar al M-rei, era monahul Fheodot Simionescu şi Arhondar eră monahul Gherasim Danilovici.

Pe mine m'au rânduit Stareţul de ascultare deocamdată la arhondaric după cum eră obiceiul de a se da mai întâiu spre cercare la arhondaric toţi cei veniţi din nou la M-re. Aici am stat ca vre-o trei luni fiind ca ajutor de Camaraş şi apoi m'au dat ca scriitor la cancelarie sub ascultarea Marelui Logofăt Fheodot Simionescu. La seminar n'a voit Stareţul a mă dà ca să mai învăţ pentru motiv că eram trebuitor la cancelarie şi la 14 Martie care au picat atunci, în anul 1859, într'o zi de Sâmbătă, Stareţu m'au călugărit împreună cu alţi 8 fraţi, ce ne-a călugărit pe toţi odată, schimbându-mi mie numele de botez din Dimitrie în Daniel. In anul 1859, despre secularizarea averilor M-rei, s'au întâmplat evenimentul secularizării averilor astei Sfintei Monastiri Neamţu şi Secu de către Stat. Pe când această seculară M-re prin ajutoarele bunilor creştini şi prin silinţele ei şi evlavia ce inspiră lumeă, ajunsese la apogeu, cu un număr de peste una mie părinţi călugări rugători lui Dumnezeu, cu o şcoală primară şi seminarială în M-re, cu şcoli săteşti pe la mai toate moşiile M-rii [1]), cu şcoli primare de băeţi şi de fete în Trg.-Neamţu, cu spital mare de 80 paturi de bolnavi în Trg.-Neamţu, cu ospiciu de bolnavi alienati

[1]) Pe când Statul nici se gândeă ca să înfiinţeze asemenea şcoli la sate, M-rea le aveă deja înfiinţate.

în M-re, cu o tipografie veche și renumită dela care se alimentă toate bisericile țărei precum și ale provinciilor limitografe românești ca Basarabia, Bucovina, Transilvania, cu cărți bisericești, cu o bibliotecă veche și bogată, cu fabrici în M-re de tot felul in care lucrau călugării împreună și cu toate felurile câte există de manufacturi. Pe când—zic—această Sf. M-re lucrà în liniște atât moralicește cât materialicește cu sporiu în viea Domnului pentru binele obștesc al omenirei, să pomenește de odată pe neașteptate cu o dispozițiune a Domnitorului Cuza și a Guvernului său pentru secularizarea sau luarea pe comptul Statului a toată averea M-rei. Comisunea Guvernului pentru secularizare au venit la M-re pe nesimțite fără a se anunță, în ziua de 12 Iunie anul 1859. In comisiune erà numiți D-l Alecs. Teriachin Ministru cultelor, D-l Scarlat Pastia, Arhimandritul Melhisedec Stefănescu, care prin 1860 au fost câtevà luni și Ministru de Culte precum și mai târziu Episcop, Preotul Econom Dimitrie Matcaș dela Roman și alții; iar ca Secretar al Comisiunei (și factotum) erâ D-l Costică Cristodulo-Cerchez un șef de secție din acelaș Minister. Crezând, se vede, Comisiunea că părinții călugări se vor opune sau vor face gâlceavă, ea au mai venit însotită și de un număr de jandarmi, în frunte cu comandantul lor D-l Căpitan Cananău de la Piatra-Neamț. Cea dintâi procedare a Comisiunei au fost după sosirea ei în M-re, a convocà în trapeza M-rei pe Stareț împreună cu Soborul; Ministrul a citit în anvon decretul de secularizare și au invitat pe Stareț să predeà totul în primirea comisiunei, mai adăogând prin un mic discurs cum că părinților o să le fie de acum mai bine, că Guvernul are să îngrijească bine de M-re precum și în special de masa călugărilor, pentru ca ei să nu-și mai piardă timpul cu cele materiale, ci să-și caute numai de cele spirituale pentru mântuirea sufletului. Asemenea și Arhimandritul Melhisedec au ținut după Ministru o lungă cuvântare sfătuind Soborul la supunere către Stăpâniri și la răbdare pe care au încheiat-o cu cuvintele că: Certând ne-au certat Domnul dar morții nu ne au dat. Starețul la invitarea Ministrului de a predà totul, au răspuns că el nu dă nimic, că averea este a Maicei Domnului nu a lui,

şi precum el n'au adus nimic când au venit la M-re, aşa nu poate nici da nimănui nimica; dar că Guvernul cu puterea ce o are, dacă găseşte aşa de cuviinţă, poate s'o ia. Comisiunea au procedat apoi la inventariere şi la luarea întregei averi monastireşti pe seamă, lucru care au ţinut — cam vreo şaşe luni. — Căpitanul Cananău cu jandarmii săi, văzând că părinţii călugări sunt oameni cu minte, de pace şi supuşi stăpânirei iar nu revoluţionari, s'au întors şi dânşii înapoi la reşedinţa judeţului, de unde veniseră.

Cu toate acestea, fiindcă Stareţul Gherasim au protestat prin Mitropolitul, iar Mitropolitul au protestat foarte energic la Domnitor—precum şi chiar la Ţarul Rusiei—fiind Mitropolit Sofronie Miclescu cu metania de călugărie dela M-rea Secu—Domnitorul Cuza şi cu Guvernul său ca drept rezultat la protestarea făcută, au găsit de cuviinţă să destitue pe stareţ şi pe Mitropolit din scaunul său şi să-i exileze, trimiţând pe Stareţu Gherasim prin luna August la M rea Coşula iar pe Mitropolitul Sofronie în ziua de 8 Noemvrie la M-rea Slatina. In locurile celor exilaţi, Guvernul au pus locotenenţi, la Mitropolie pe Arhiereul Meletie Sardeon, care eră şi egumen la Spiridonie, iar la M-rea Neamţu pe duhovnicul Isihie Stamate care eră şi Egumen la M-rea Secu. Cu venirea anului 1860 şi cu deschiderea în acel an a primei adunări a deputaţilor Moldovei în Iaşi, Mitropolitul Sofronie Miclescu după intervenirea adunărei, au fost reîntors la scaunul Mitropoliei, precum tot asemenea şi Stareţul Gherasim la Monastire, însă şi unul şi altul sdruncinaţi şi fisiceşte şi moralminte de efectele exilului, în anul 1861 s'au săvârşit din vieaţă. Stareţul au murit în Monastire, iar Mitropolitul la Mitropolia din Iaşi, de unde după ultima lui dorinţă s'au adus spre înmormântare la M rea Neamţu, şi s'au înmormântat în pridvorul bisericei mari în ziua de 22 Mai, anul 1861. La Mitropolie scaunul s'au mai ocupat o vreme tot de către Arhierei locotenenţi până la anul 1865 luna Martie când Cuza Vodă au numit prin decret, nu prin alegere, Mitropolit definitiv a Moldovei pe Arhiereul Calinic Miclescu nepotul Mitropolitului Sofronie, care fusese până acì ca locotenent de Mitropolit. La Monastirea Neamţu,

însă, scaunul stăreției după locotenența urmată în urma scoterei din stăreție a Arhimandritului Gherasim Mironescu, s'au ocupat definitiv prin alegere după regula veche a Monastirei; alegerea s'au făcut de tot soborul în trapeza M-rei și în presența Arhiereului Vladimir Irinupoleos Suhopan delegatul Mitropoliei; alegând Soborul în unanimitate pe Monahul Timoteu Ionescu, călugăr duhovnicesc și om bun, care au ocupat în Monastire slujbe de seamă, ca dichiu (administrator) pela moșiile M-rei, ca Camaraș-mare, și acum în cele din urmă erà membru în comitetul de administrație al Monastirei, comitet înființat de Comisiunea secularizărei averilor mânăstirești. Ales în fine stareț, monahul Timotheu au fost, în sărbătorile Nașterei Domnului, hirotonisit diacon, preot și arhimandrit și în fine instalat în postul de stareț pe care l-au purtat și îndeplinit cu multă sirguință, trudă și demnitate, un șir de 26½ ani, adică dela luna Noemvrie anul 1860, când au fost ales, și până la 7 Iunie 1887, când s'au mutat din această vieață vremelnică la cea veșnică.

«Din momentul secularizărei averilor ctitorești, Monastirea au dat cu pași repezi înapoi, căutând însuși Guvernul să o diminueze, căci el au luat marea mașină tipografică și au dus-o la tipografia Statului din Iași, iar de acolo au mutat-o la Comisia Centrală, ce au figurat vreo câțivà ani la Focșani, și după desființarea Comisiei Centrale au dus-o la București. Asemenea mai pe urmă s'au mai luat și unul din cele două teascuri de imprimat, ce erau cumpărate odată cu mașina dela Praga.

Fabrica pentru facerea de șieac și de pături etc. au vândut-o Statul fabricei de postav care erà atuncea a Domnului Mihail Cogălniceanu în satul Bobebea dincolo de Trg. Neamțu.

Atelierile celelalte de potcapierie, de croitorie, de blănărie, de cismărie și altele, s'au desființat dela sine, întru cât Guvernul n'au mai dat mijloace pentru susținerea lor.

Seminariul în anul 1864 l-au mutat la Ismail, unde să înfințase Episcopie nouă, după cedarea de către Rusia a celor trei județe,—Ismailul, Cahulul și Bolgradul—țare Moldovei, în urma răsboiului de Sevastopole, din care Rusia a eșit umilită.

In Monastire au rămas numai Şcoală Primară cu patru clase, care au funcţionat până în anul 1871, când Ministru de Culte au mutat-o şi pe aceasta în Trg. Neamţ, unde ecsistă sub numirea de Şcoala a II-a de băeţi.

«Despre nenorocirea întâmplată cu arderea Monastirei.

Ca culme a decadenţei şi a nenorocirei, au urmat apoi si arderea M-rei Neamţu, care s'au întâmplat Sâmbătă spre Duminică noaptea, la 23 spre 24 Noemvrie anul 1862; Focul au isbucnit la orele 12 noaptea după ce tocase de Utrenie, trăsăse toate clopotele şi să adunase Părinţii în biserică, începându-se serviciul, aşà că la anunţarea focului erà tocmai la cetirea psalmilor. Focul au luat naştere din etajul al 3-lea al arhondaricului din partea rândului despre amează, care parte erà atuncea cu 3 rânduri şi erà acoperământul învălit cu tablă, iar camerile nu erau locuite fiind încă ne gata. Ceasurile nopţii deşi erau 12, eu încă nu mă culcasem, căci având de lucru, scrieam în cancelarie. Cancelaria erà în camerile de sus de dincoace de Paraclisul Adormirei Maicii Domnului, unde acuma se află format din acele camere salonul sofrageriei zisă a Mitropolitului.

Cum stăteam eu la masă cu faţa spre fereastră, deodată am văzut că au isbucnit pe ferestrele de sus, care încă nu aveau geamuri, o pară de foc atât de mare cât de a încăpeà pe fereşti, având asemănarea unei explozii de petrol sau de spirt şi la moment au cuprins acoperământul; focul fiind adiet de un mic vântişor din sus, au plecat deocamdată spre partea din jos a chiliilor şi mergând până la trapeză acolo s'au oprit în straja de zid, singura ce erà în toată M-rea pentru apărarea întâmplării de foc; ajungând focul acolo se păreà a se potoli şi cu toţi ne umplusem pentru aceasta de bucurie; în voinţa lui Dumnezeu au fost—se vede—de altfel, că la moment întorcându-se vântul din jos, focul s'au înapoiat cuprinzând şi arhondaricul cel mare de lângă clopotniţă, apoi clopotniţa înlăuntru şi pe dinafară şi tot înainte împrejur, cuprinzând întreg patrulaterul cu o repeziciune extraordinară. S'au topit şi toate clopotele afară de cel mic ce

serveşte pentru deşteptare, căruia arzându-i lemnul de care eră atârnat au căzut pe glaful ferestrei clopotniţei şi aşa au scăpat netopit. Celelalte care erău 3 mici şi 4 mari s'au topit ca ceara toate. Au ars şi biblioteca care eră în pirgul din colţul patrulaterului, în care local eră mutată parte din totala bibliotecă de fostul Stareţ Dionisie Romano la 1855, acela care au fost mai pe urmă şi Episcop de Buzău, arzând foarte multe manuscripte pe cari eu însumi le-am văzut şi le-am ştiut; asemenea au ars o Evanghelie mare în 12 limbi, un Atlas mare ca de 2 metri lungime şi de 1 ½ m. lăţime şi alte cărţi imprimate foarte multe. In vara anului 1862, au fost la această M-re Neamţu, marele profesor universitar Nicola Ionescu, şi vizitând bibliotecile M-rei, eu am fost rânduit de Părintele Stareţul Timotheu, de am discueat şi am însoţit pe D-l Ionescu în vizitarea acestor biblioteci, care a stat mai multe ceasuri de au răsfoit şi au studiat luând note şi de acea ocazie profitând şi eu, am văzut şi am cunoscut acea bibliotecă, care din nenorocire nu mai există. Biblioteca de jos de sub Paraclisul Adormirei fiind boltită şi având uşi şi obloane de fier la fereşti au scăpat de incendiu; asemenea au scăpat neatinse bisericile din centrul patrulaterului, arzându-le numai acoperămintele fără nici o vătămare interioară. Trapeza fiind foarte frumos zugrăvită, s'au nimicit toată pictura în care se cuprindeà toţi Domnitorii Ţărei şi Mitropoliţii, apoi tablouri ca Cina cea de taină şi alte multe foarte frumoase.

In primăvara anului 1863 luna Martie au venit la M-re Domnitorul şi văzând urmările incendiului s'au mirat şi i-au părut şi Măriei Sale rău de atâta nenorocire; au vizitat la chilia sa pe Stareţu Timotheu, care stătea în casa sa în care şi eu stăteam şi atuncea după cum stau tot în această casă şi până astăzi; au promis Domnitorul Stareţului că va regulà a se dà mijloace pentru restaurarea la loc a M-rei, după cum au şi disposat de a se înfiinţa o Comisiune, care să se ocupe de această restaurare. Comisiunea înfiinţată se compunea din boerii următori: Vornicul Iordache Beldiman dela Iaşi, Vornicul Alecu Botez-Forescu dela Fălticeni, Logofătul Petrache Roseti-Bălănescu dela Cârligi—bătrânul boer P. Roseti-Bălănescu

aveà o particularitate a sa proprie adecă: când vroià a istorisì despre ceva începeà întâiu cu Grecul Lipan și apoi spuneà ce aveà de zis; când termină istorisirea încheia cu Franțu zis cal: Tut afe fet a compli—Paharnicul Dimitrie Gheorghiade dela Piatra-N., și Gr. Cazadini vărul Domnitorului Cuza dela Climești, iar eu eram secretarul Comisiunei. Cu acea ocazie a venirei sale la M-re, Domnitorul Cuza și au exprimat dorința de a nu se mai face la patrulater cerdacuri pe dinafară cum au fost din vechime, ci să rămâe M-rea fără cerdac cu aspect ca de cetate; deci după această dorință a Domnitorului s'au format planul și s'au executat și lucrarea; cu toate acestea după părerea mea numai bună și igienică nu este asemenea formă de locuințe omenești, căci de a stà cineva toată viața închis ca într'un castel fără a puteà respirà bine făcătorul aer lăsat de Dumnezeu, nu este lucru practic. La arhondaric însă, a căruia restaurație s'au făcut mai pe urmă cu banii donați de răposatul Lascarachi Talpanu în anul . . . [1]) Starițul Timoftei căruia nu-i plăceà nici lui chiliile fără cerdac pe dinafară, n'au mai executat dorința Domnitorului, și au făcut cerdac bun solid și practic după cum se vede.

Comisiunea de restaurare se ocupà prea puțin de această lucrare, lăsând toată greutatea pe seama Starețului Timoftei; și deși erà pentru această restaurație arhitecți orânduiți dela minister, totuși arhitectul cel mare și neobosit stăruitor ziua și noaptea erà Starețul Timoftei—căruie—numai lui—să datorește ridicarea din cenușă a acestei Monastiri. Norocul a mai fost însă că pe atunci în M-re să găseà—precum au fost și mai încoace—părinți foarte pricepuți în lucrări de lemnărie, cu care Starețul Timoftei s'au ajutat foarte mult la restaurația M-rei: așà unul dintre aceștia erà ieromonahul duhovnic Gavriil Manole, călugăr Român originar din Grumăzești, după a cărui plan s'a făcut acoperământul bisericei mari, după cum se vede, și a turnului bisericei, asemenea acoperământul clopotniței, acoperământul Aghiezmătarului din piața M-rei, acoperământul biserici Bogoslovu și multe altele. Mai erà maistru lemnar monahul Trifon Crețanu și monahul Thalasie Moisei, de către cari s'au făcut în strung toți stâlpii de

[1]) In manuscript lipsește anul. *Nota Edit.*

stejar dela cerdacele (balcoanele) chiliilor din această M-re, şi au luat parte la toate lucrările restauraţiei.

Asemenea mai erà călugări maiştri: monahul Varahil Gheorghiu bun sculptor; monahul Naum Spiru, bun strungar, apoi mai mulţi alţi lingurari, cosniceri, panerari etc. etc. Guvernul Domnitorului Cuza cu toată bunavoinţă a Domnitorului, n'au prea dat multe parale pentru restauraţie, căci în anii dela 1863 şi până la 1866, când s'au întâmplat căderea Domnitorului, de abeà s'a putut face repararea zidirilor chiliilor patrulaterului, şi facerea acoperământului învălit cu tablă. Tabla s'a nimerit de foarte bună calitate fiind tablă numită «Ancră», a câte 112 table în lădiţă, purtând lădiţele pe ele marca o «ancoră». Tabla s'a cumpărat şi adus dela[1]) prin Părintele Ieromonah duhovnic Ghenadie Ploşea. Ea serveşte şi ţine de atuncea şi până acum continue, aproape 47 ani pe acoperământ, fără a se schimbà, afară de oarecare reparaţie cu chit şi o vopseà cu oleiu dată peste tot ca o reparaţie.»

Dr. Drag. Demetrescu.

IOAN MOGA «TEOLOGUL».

1790—1856

—Succesorul lui Gheorghe Lazăr.—

(Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul XXXIX No. 7.)

4. Acum să vorbim cevà şi despre nepotismul răposatului, cu care curmeziş se vinueaşte, şi deodată se aruncă şi pe nepoţii cei *praetensive* favorizaţi o umbră grea, care pentrucă nu este dreaptă nu o putem suferì. Nepotismul acesta nu se poate înţelege de alţii, decât de subscrisul şi directorul şcoalelor normaliceşti Moisi Fule. Acesta de pre urmă fu adus dela Viena după moartea fostului direc-

[1]) In manuscrisul nostru, care este o copie, nu este trecut numele localităţei, de unde a fost adusă tabla. *Nota Editorului*

tor Georgie Haines, şi aşezat la direcţia şcoalelor la a. *1813*, din pricină, că alt bărbat cunoscătoriu de limbile patriei, atunci nu se află în cler, care ar fi putut duce slujba aceasta, ce poftea corespondenţii cu jurisdicţiile mireneşti, şi în limbi afară de cea românească.

Acest bărbat atuncia nu erà în nici o conexie familiară cu răposatul, plata dânsului erà 400 f. W. W. sau 160 f. C. M. în vremile cele scumpe de foamete. După aceea la a. 1819 prin alegere fu denumit protopop al 2-lea al Sibiiului, după moartea protopopului Anghel Faurovici, ne fiind atunci alt bărbat destoinic în sinul protopopiatului aceluia. Acum aici ce nepotism poate vedeà omul cel curat? Iară subscrisul fu nu de răposatul, ci prin alegere la anul 1816 aşezat la profesorie cu plată de 450 f. W.W. sau 180 f. C. M. după depărtarea lui Georgie Lazăr, care cum arată archivul şi corespondentul încă bine ştie, au urmat dela prea înaltele locuri pentru ecscesurile dânsului, şi apoi la anul 1830, i s'au dat şi protopopiatul întâiiea al Sibiiului, după moartea fostului protopop Ilie Popovici, şi iară nu din favorul răposatului, ci prin slobodă alegere. Corespondentului trebuie să fie cunoscut şi aceea, ca unuia, care lăcueşte în Sibiiu, că răposatul tocma nu a arătat părtinire nici directorului şcoalelor Moisi Fule, nici subscrisului, de vreme ce archivul episcopesc destul de apriat dovedeşte, că subscrisul a fost înaintat la protopopiat în urma prea înaltelor orândueli şi împotriva voii răposatului, şi acum corespondentul ca şi cum ar fi singur străin în Sibiiu, tocma cu aceea vinovăţeşte pe răposatul, cu ce au arătat acela înaintea lumii că nu este vinovat. Dovedeşte archivul episcopesc şi aceea, că de câte ori au cerut şi directorul şcoalelor şi subscrisul dela prea înaltele locuri plata lor în bani de argint, după asemănarea celorlalţi deregători ai provinţiei răposatul episcop totdeauna ca să cruţe fundul sidoxii, le au stat împotriva

până la anul 1837 când a sa preaosfinţită mărire împărătească ne mai băgând în seamă contrazicerile răposatului au aplacidat directorului şcoalelor şi subscrisului, plata în argint, însă pentru subscrisul numai redusă la 300 f. C. M. pe an. De unde cu ce dreptate scrie corespondentul în foi publice, că răposatul ne-au înzestrat cu cele mai bune posturi, şi deodată cu mai multe dregătorii în cler — judece cetitorul cel neatins de patimi.

Apoi căci am fost aplicaţi ca asesori lângă Consistoriu, aceea nu s'au făcut pentru înzestrarea noastră, ci pentru lipsa clerului, de vreme ce atunci când am fost noi întrebuinţaţi ca asesori nu se află în cler bărbaţi cunoscători de limbi, precum aduceà trebuinţa cu sine, nici au fost depărtaţi vreunul din asesorii cei bătrâni numai cu ştiinţă din şcoalele normaliceşti înzestraţi—în favorul nostru dela posturile sale. De unde nu vedem pricină cuvioasă, pentru care suntem numai noi arătaţi prin articolul acesta ca unii mai bine înzestraţi decât alţii şi decât un protopop al Braşovului. Un protopop al Braşovului pe lângă parohie grasă, căreia nu este alta asemenea în cler, are şi protopopie asemenea importantă, adică două slujbe, ca şi noi, şi pe acesta şi alţii asemenea lui nu-i vede corespondentul, ce mai dragă de direptate!! Au numai eu şi Varnava să nu am parte în clerul acesta de aceea ce au alţii? Ne vine a întrebà cu apostolul Pavel. Dară doară cumva cu asesoria avem mai mult? Vină măcar care aici şi poarte slujba asesoriei fără *fixum* ca noi, ca bucuros il vedem.

Este de însemnat şi aceea, că răposatul până la anul 1828 au luat plata sa numai în valută, adică în loc de 4000 fl. m. c. numai *1600 m. c...;* de unde de sunt adevărate cele ce zice corespondentul pentru luat mai mult în vremile mai dintâi, cetitorul înţelept şi neinteresat uşor şi le va tăcui, şi luând în socoteală călătoriile cele dese la Viena şi la Cluj care au făcut răposatul, nu în interesul

său, ci al clerului, şi alte cheltueli care pentru delicateţa lor nu se pot pomeni aici, cetitorul neinteresat va judecă, de unde a putut lăsă răposatul mai mult decât o sumă aproape de 30,000 fr. de argint pe seama clerului, care au şi lăsat-o. Iară ce se ţine de sumele cele adunate pe seama seminariului şi a celor ce învaţă, archivul este de faţă, va răspunde nu se tăinueşte nimic, nici nu s'au tăinuit, că acele sume din vreme în vreme toate s'au trecut în protocoale şi s'au administrat la cassa provinţiei, le poate vedeà şi corespondentul, când va voi. Aşijderea şi ce se ţine de casa seminariului şi dotaţia capelii; va fi undeva inventariu despre cele rămase, apoi ce este astăzi, e de faţă, se poate vedeà şi se pot alătură.

Acum deodată fie destul, de va fi destul şi corespondentului, iară de nu-i va fi destul, iară vom răspunde la cele ce ne va întrebà; numai am fi dorit, să fi spus corespondentul răposatului încă până erà în vieaţă, ce pofteşte clerul dela dânsul, dacă s'au simţit chemat la aceasta de sine, sau de au avut de oare unde însărcinarea să-i spue, iară nu acum când nu mai aude, ca mi se pare că nu este cu dreptul a vinovăţi pe cel mort, care nu poate răspunde în foi de obşte sau a pofti să răspunză altul în numele mortului, care nu au fost însărcinat să răspunză, şi nu este lucru de laudă a bate cu copitele pe leul cel mort, şi am dori şi aceea ca corespondentul dacă socoteşte, că mai are cevà de a zice în materia aceasta, să şi însemneze numele cel adevărat în corespondenţiile sale, să ştie publicul, cu cine ne luptăm, că de nu va face aceasta, nici noi nu ne vom ţineà datori a-i mai răspunde, nici a l căutà cu lumina întru întunerecul lui, în care doară iar plăceà a rămâneà.

Noi nu am auzit nici un vaet din cler până acum şi nu ne pricepem, cum au putut auzi şi corespondentul în 3 zile dela moartea episcopului vaete din tot clerul aşa

tare împrăștiat, și mai înainte de a ști ce au lăsat răposatul și ce n'au lăsat, apoi să vază este pricină de vaet sau ba? de nu cumva corespondentul șau pus mai nainte în gând, ca la toată întâmplarea să se vaete, și așà să tragă și pe alții la vaete, ori îi va dureà ori ba; că dacă este aceasta, atunci nu mai zic nimic, las să judece publicul cititoriu, ce tendință are corespondentul, când suflă așà jalnic în trimbiță-și, pentru nădejdi care doară i-au rămas neîmplinite.

Acum vieața răposatului au trecut în hotarele istoriei, și materia acestei istorii este în arhivuri. Nu bărbat ca corespondentul, care vede numai slăbiciunile răposatului, nici bărbat ca mine, care doară văz numai cele bune ale lui, putem scrie istoria răposatului, ci un bărbat limpede de tot felul de patimă, va puteà țese istoria lui întocma cu adevărul. Numai unul ca acela va puteà judecà, ce au făcut și ce n'au făcut, ce au putut face și ce n'au putut face răposatul pentru cler și nația sa.

Pentru aceea noi cei nesloboziți de patimi, de acum am trebuì să tăcem, ca nu cumva, vrând a descoperì slăbiciunile altora, să dăm de gol ale noastre, să tăcem până ni se vor așezà patimile, și cele *pro* și cele *contra*, apoi atunci se va aflà și adevărul, dacă adevărul căutăm

Sibiu 19 Oct. 1845.

Ioan Moga

Va recunoaște oricine că răspunsul acesta al teologului Ioan Moga este destul de chibzuit și are unele părți, în cari trebue să-i dăm dreptate, cunoscând împrejurările și oamenii de atunci. Dacă el a alergat la Cluj și a înaintat rugare, să fie sprijinit, ca să poată ajunge episcop, și alții au făcut asemenea. Popazu din Brașov încă înaintase în acelaș timp o petiție, cerând ca dânsul să fie numit vicar în felul, cum se încredințase administrarea episcopiei la 1796, după moartea episcopului Gherasim Adamovici, vicarului Ioan Popovici, protopop în Hondol.

Doar alergările acestea pe la guvern pentru sprijin nu sunt simptome caracteristice numai epocei lui Vasilie Moga. Ele erau destul de obișnuite și mai nainte și n'au căzut, durere, în desuetudine nici până în zilele noastre!

Ce a fost mai trist pentru Ioan Moga, ca și pentru ceialalți rivali ardeleni ai săi, e faptul că alergările, stăruințele și petițiile lor au rămas zadarnice, cu toate că Ioan Moga a cercat în anul următor, să adaoge la diferitele argumente, cu cari își motivă petițiile sale pentru episcopie, și unul sunător, dăruind suma considerabilă de *1000 fl. M. C. pentru sporirea fondului seminarial din Sibiu*[1]) Deși pentru acest dar frumos i s'a exprimat «complacentia regia», nici această împrejurare nu l-a putut săltă în scaunul episcopesc, cu toate că la alegere întrunise cele mai multe voturi. Dar și numărul voturilor date pentru I. Moga și M. Fulea își are tâlcul său: vechi relații de rudenie și de prietenie cu mulți dintre protopopii alegători îi vor fi îndemnat pe câțiva dintre aceștia să prefere pe sfiosul și molatecul Ioan Moga teologul față de energicul și întru vrednicia sa incomparabilul Șaguna, care chiar din momentul ivirii sale în Ardeal pășise cu atâta îndrăzneală și așă de necruțător față de cei neglijenți, încât aceștia vor fi avut motive suficiente a se teme de o mână tare ca a lui Șaguna. Mai trebue apoi a se ținea seamă și de agitația, ce

---

[1]) No. 592/846 „*Ioannes Moga* A. Diaconus Tractus Cibiniensis I-et ordinarius Professor offert *Mille Florenos* Mon. Conv. in Augmentum Fundi Seminarialis Non Unitorum. Gratioso Decreto Gubli No 10985/846 *Complacentia Regia* propter donum praedictum Protopraesbyt. *Joanni Moga notificatur* (cf. prot. „*Normativa*“ la litera S. *Seminarium*). In acelaș an se rugă I. Moga din nou, să fie numit *vicar*. Fără rezultat însă și de astădată. Probabil cu scopul de a crea în opinia publică dispoziție favorabilă pentru candidatura sa, cerù dela locurile mai inalte voie să poată publică „*complacentia regia*“ pentru darul său de 1000 fl. in favorul fondului seminarial, însă cancelaria aulică sub No. 4441 1846 impiedecă acest lucru. („Altissima resolutio complacentia Ioanni Moga significanda, ab ejusdem tamen publicatione praescindendum est.“)

se pornise contra lui Şaguna sub pretext, că ar fi Sârb. Şaguna aveà cunoştinţă de intrigile, ce începuseră a circulà prin Ardeal împotriva lui. Deaceea scrià la 3 Iunie 1847, deci tocmai cu o jumătate de an înainte de alegerea din Turda, către mitropolitul sârbesc astfel: «Eu am puţină speranţă de a fi ales aici, deoarece multe elemente sunt împotriva mea şi nici nu pot să cred că se va îngădui bisericii noastre aproape ruinate, să ajungă în mânele sănătoase ale unui arhiereu conştiincios, ca s'o restaureze din nou».[1])

(Va urma).

Dr. Ioan Lupaş.

Raportul comisiunei de petiţiuni a sf. Sinod, privitor la lucrările P. C. Econ. C. Nazarie, protoiereul preoţilor de armată.

Inalt Prea Sfinţite Stăpâne,

La Comisiunea de petiţiuni a Sf. Sinod a venit raportul P. C. Econom C. Nazarie, protoiereul preoţilor de armată, pe lângă care înaintează instrucţiunile date de P. C. Sa preoţilor militari, şi o lucrare, intitulată «Cuvântări pentru ostaşi», şi roagă ca după ce Sf. Sinod va luà cunoştinţă de ele, să i se înapoeze.

Instrucţiunile cuprind 42 de puncte, în care se dau preoţilor indicaţiuni cum trebue să se pregătească pentru caz de campanie; ce vestminte, ce cărţi de ritual şi ce Sf. Vase trebue să ià; cum trebue să se prezinte la trupa pe lângă care sunt ataşaţi, şi în genere tot ce trebue să facă pentru a'şi îndeplinì întreitul rol ce au, ca săvârşitori ai serviciilor religioase ce li se vor cere, ca susţinători şi înălţători ai moralului ostaşilor şi ca mângâietori ai răniţilor. Mai cuprind de asemenea indicaţiuni asupra raporturilor dintre preoţii de armată şi protoiereul lor şi asupra atribuţiunilor acestui din urmă.

[1]) cf. „Revista Teologică" 1914, pag. 278.

Instrucțiunile acestea sunt clare și aproape complecte și au fost și acceptate de Marele Stat Major.

Cartea de cuvântari cuprinde 11 cuvinte pentru ostași și anume: Ce însamnă a fi ostaș,—Drapelul,—De ce trebue să ascultăm de superiori,—La ce folosește ajutorul lui Dumnezeu,—Trezvia și militarul,—Cuvântare la declararea de răsboiu,—Vorbire înainte de a începe lupta,—Vorbire după câștigarea de victorie,—Vorbire de încurajare la caz de neizbândă în luptă,—Vorbire la înmormântarea unui ostaș pe câmpul de luptă,—scurtă învățătură despre morală, pentru ostași.

Toate cuvântările acestea sunt scurte, limpezi și într'un stil curgător și viol. Limba lor poate fi înțeleasă ușor de toți. Ele sunt foarte instructive și alcătuesc o frumoasă contribuție în genul acesta de literatură, care la noi abia își ea naștere, și vor fi de mare folos pentru orientarea preoților militari întru îndeplinirea sarcinei lor de susținători și înălțători ai moralului trupei în vreme de campanie.

Cartea mai cuprinde și o slujbă religioasă sau un Te-Deum, întitulat: «Rugăciuni Către Domnul Dumnezeul nostru pentru Rege, ostași și popor în vreme de răsboiu». Slujba aceasta este luată după Te-Deumul tipărit în monastirea Neamțului la 1862, și deci dejà foastă în uz în Biserica noastră.

Avându-se în vedere că atât instrucțiunile cât și cuvântarile P. C. Protoiereu al preoților de armată sunt în spiritul sf. noastre Biserici Ortodoxe și de un real folos pentru preoții militari, Comisiunea este de opiniune a se aproba ambele lucrari, afară de ponctele 36 și 39 din instrucțiuni, care ar trebui modificate în sensul că preoții militari pot fi puși în disponibilitate de Chiriarhul care i-a dezignat, în urma raportului P. C. Protoiereu al preoților militari.

Acestea Comisiunea le supune deliberărei și hotărîrei Sf. Sinod

Raportor, { † *Nicodem al Hușilor*
† *Sofronie al Râmnicului* }

Instrucţiuni pentru preoţii de armată în vreme de război prezentate Marelui Stat Major al Armatei.

Dispoziţiuni generale.

1. Rolul preotului, în vreme de răsboi, constă: a) în a efectuà toate serviciile religioase cerute de împrejurări; b) în a menţineà şi înălţà moralul trupei; c) în a mângâia pe cei suferinzi.

2. In acest scop şi în caz de mobilizare, preotul se va prezentà, de este posibil, primul la locul şi unitatea de trupă indicată lui prin ordinul de chemare.

3. Preotul va aveà grijă să aducă cu sine îmbrăcămintea şi încălţămintea necesară atât pentru timp de vară cât şi pentru timp de iarnă. In acest scop i se va da la vreme prima de echipament, potrivit gradului său.

4. Odată venit la trupă se va prezentà imediat şefului respectiv, va face cunoştinţă, după putinţă şi cu ceilalţi ofiţeri, şi va căutà să se pună în contact cât mai des cu oamenii.

Preotul va merge pe lângă serviciul sanitar al trupei şi i se vor pune la dispoziţiune mijloacele de transport pentru sine şi cântăreţ, pentru obiectele necesare serviciului şi lada ofiţerească pentru bagaje.

Preotul va aveà şi ordonanţa reglementară.

5. Ori ce ar voì să facă preotul întru îndeplinirea întreitului său rol, indicat la punctul 1, nu va puteà face decât după o prealabilă înţelegere cu comandantul trupei, care având toată răspunderea unităţei lui încredinţate, de drept, nu se poate mişcà nimic fără ştirea şi aprobarea lui.

In schimb nici comandantul nu va cere preotului nimic, ce ar tinde să-i ştirbească prestigiul, sau care ar atinge ordinea canonică, ritualul stabilit şi vremea pentru efectuarea Ierurghiilor bisericesti.

A. Rolul preotului de a efectuà toate serviciile religioase cerute de împrejurări.

6. Pentru ca preotul să poată efectuà serviciile religioase, reclamate de diferitele nevoi ale armatei, *are trebuinţă de următoarele cărţi:*

1. Liturghierul, 2. Evanghelia, 3. Apostolul, 4. Octoihul mic, 5. Ceaslov mic, 6. Catavasier, 7, Psaltire mică,

8. Triod, 9. Penticostar, 10. Mineiul pe Decembrie şi Ianuarie, 11. Aghiazmatarul, 12) Molitfelnicul, 13) Panihida, 14) Cartea de Tedeum, 15) Tipicul şi 16) Sfânta Scriptură.

7. Tot în scopul de mai sus preotul *are nevoie de următoarele sfinţile vase:*

1) Potirul, 2) Discul, 3) Copia, 4) Steluţa, 5) Vasul pentru căldură, 6) Linguriţa, 7) Un vas pentru apă şi unul pentru vin, 8) Un vas pentru sfinţit apa, 9) un stiştoc, 10) Un miruitor.

Apoi mai are nevoie de:

1) Antemis, 2) Burete, 3) Vasul cu Sfântul Mir, 4) Cutiuţa cu Sfintele pentru bolnavi, 5) Acoperământ pentru Sfânta Massă, 6) O cruce mai mare şi una mai mică, 7) două sfeşnice, 8) O cadelniţă, 9) Două procoveţe mici şi unul mare, 10) Tămâie şi lumânări, 11) Unul sau două prosoape, 12) Două mese care să se strânga, dintre care una pentru Sfânta Masă şi una pentru Proscomidie (pot fi de fier cum sunt cele de grădină).

8. In fine, tot în scopul efectuărei Ierurghiilor, preotul *are nevoie de următoarele vestminte:* 1) Un stihar, 2) Două mânecuţe (rucaviţe) 3) Un epitrahil, 4) Un brâu (cingătoare), 5) Un felon (sfită) şi culionul.

Dacă are semne distinctive bisericeşti ori civile le poate luà pentru a le pune la solemnitaţi.

9. Toate cărţile indicate la punctul 6, precum şi obiectele indicate la punctul 7, şi vestmintele arătate la punctul 8, afară de Sf. Antemis, Sf. Mir şi Sfintele, se vor procura de administraţia trupei din care face parte preotul.

10. Dacă obiectele indicate la punctele 6—8 inclusiv *nu se procură de autoritatea militară*, atunci preotul, din vreme, prin protoiereul sub a cărui jurisdicţiune cade în vreme de pace şi cu aprobarea Chiriarhului respectiv, se va îngriji să le aibă fie dela bisericile care le posedă in mai multe exemplare, fie dela bisericile închise, fie dela biserici filiale cu poporeni puţini, fie, în fine dela mai multe biserici. Dacă trupa are o parte din obiecte se va luà numai restul.

Tot în acest chip şi pe aceeaş cale se va îngriji şi de Sf. Antemis, Sf. Mir şi Sfintele pentru cei bolnavi.

In acest din urmă caz, preotul, chemat la mobilizare,

se va prezenta la corp însoțit de tot ce se prevede la punctele 6, 7 și 8.

11. Pentru păstrarea tuturor obiectelor prevăzute la punctele, 6, 7 și 8, administrația militară va pune la dispoziție o ladă de lemn îmbrăcată cu tablă cu o încuietoare, având un metru și 20 c. m. lungime, 60 c. m. înălțime și 70 c. m. lărgime.

Lada va avea la unul din capete două despărțituri, care vor ocupa 40 c. m. din lungimea ei. În aceste despărțituri se vor păstra cărțile și Sf. Vase învelite cu pânză moale dacă n'au tocurile respective, iar în despărțitura mare se vor păstra vestmintele și alte accesorii. Lada va avea pe capac o cruce vizibilă.

12. Preotul *va purtă cu sine în permanență* și în ceva adaptat acestui scop (ar fi de preferit un ghiozdan de piele sau o giantă ofițerească) Epitrahilul, Molitfelnicul, cutiuța cu Sfintele, lingurița, Antemisul, crucea mică, plus antisepticele necesare ca: iod, puțin spirt etc.

13. Pentru efectuarea diferitelor servicii divine, preotul *are nevoie de un cântăreț*. Acesta se va recruta, de obicei, din trupa respectivă, bine înțeles, dintre soldații sau gradații inferiori (fruntaș, caporal și sergent) care au cunoștințele trebuitoare.

Dacă în trupa respectivă nu s'ar găsi un cunoscător în ale cântăreției, atunci autoritatea militară va îngriji a se avea un asemenea cunoscător din altă trupă.

Autoritatea militară va îngriji de lucrul acesta, din vreme de pace, astfel ca la orice moment de mobilizare, preotul să-și aibă mobilizat alăturea de sine și cântărețul.

14. *Serviciile religioase care se pot săvârși de preot în vreme de război, sunt*: a) Spovedania și împărtășirea trupei, b) Binecuvântarea ei la plecarea din garnizoană spre locul destinat; c) servicii ocazionale, d) săvârșirea Sfintei Liturghii; e) îngroparea celor morți și pomenirea lor.

15. *Spovăduitul și împărtășitul* oamenilor, se va efectuă, pe cât este posibil, în timpul când se face mobilizarea și se va efectuă cu tot fastul cerut de Sfințenia acestor Taine.

Când însă mobilizarea, sau alte împrejurări, n'ar îngădui ca spovăduitul să se facă individual, preotul va putea spovedui și grupe întregi de oameni.

In cazul acesta molivele dinaintea rugăciunei de deslegare ca și ultima se citesc odată pentru grupa întreagă, bine înțeles, lăsând la o parte întrebările.

In cazuri absolut excepționale și grabnice, preotul poate ceti numai rugăciunea de deslegare celui aflat pe patul de moarte și care prin împrejurări independente de voința lui, nu s'ar fi putut spovedui la vreme.

Când împărtășirea nu s'a putut face înainte de a se pune trupa în marș, atunci oamenii se vor împărtăși rânduri rânduri, ori de câte ori preotul va oficia Sfânta Liturghie, iar pe cei ce s'ar afla pe patul de moarte, îi va împărtăși cu Sfintele.

In ce privește rugăciunile, care preced împărtășirea în astfel de împrejurare se lasă la aprecierea preotului, ca el, potrivit cu timpul și împrejurările să citească toate rugăciunile de împărtășire sau numai pe acele «când s'ar întâmplă foarte degrab celui bolnav să i se dea împărtășania» (vezi Molitfelnicul). La împărtășire în cazuri de boale molipsitoare, va observà antisepsia cuvenită.

16. *Binecuvântarea trupei la plecarea ei din garnizoană spre locul destinat* se face la ora fixată de comandant și după ce trupa s'a așezat în careu la locul indicat. In acest scop preotul săvârșește, mai întâi, sfințirea apei cei mici, fără a face stropirea la locul indicat, ci după «Mântuește Doamne poporul tău», zice Polihroniul și apoi *ține trupei o cuvântare ocazională*, în care arătând însemnătatea momentului și reamintind vitejia strămoșilor întru apărarea Moșiei și a Legii, să insufle soldaților sentimente de devotament către îndeplinirea datoriei, supunere și ascultare oarbă superiorilor și curaj la luptă spre a fi vrednici de admirație eroilor noștri, Ștefan, Mihai, Vlad, Carol și a lumii întregi. Deasemenea va arăta că Dumnezeu pururea ajută celor ce luptă pentru cauze drepte și sfinte cum este apărarea țării.

După cuvântare, se stropește trupa cu apă sfințită și se face cuvenitul Otpust.

17. Servicii ocazionale pot fi:

a) *Sfințirea apei la 1-iu ale lunei* dacă împrejurările permit aceasta. Ea se va săvârși după ritualul obișnuit. O cuvântare cu conținut moral despre vre o scădere observată și cu îndemnuri de îndreptare sau o cuvântare

relativă la împrejurările momentului, cu învățături trase din ele, va fi bine venită.

b. *Tedeum de mulțumire* la patronul corpului de trupă, la repurtare de victorii și alte împrejurări de bucurie duhovnicească.

Tedeumul se efectuează după ritualul stabilit: O scurtă cuvântare dacă e posibil se ține de preot după ce el termină rugăciunea de mulțumire. După cuvântare se face otpustul și polihroniul.

c. *La anul nou, la sărbători naționale și la onomasticele familiei regale,* se fac Te-Deumurile respective, după ritualul stabilit, ținându-se, de este posibil scurte cuvântări, totdeauna mai înainte de otpust și polihroniu.

d. *Serviciul Acatistului Sfintei Născătoare de Dumnezeu și al Paraclisului.* Aceste se fac pentru recreare duhovnicească sau când trupa se află în cantonіment. ori când ea are nevoie de mângâiere sufletească și încurajare. Se efectuează după ritualul stabilit.

e) *Rugăciuni la caz de boale,* ca: ciumă, holeră, etc. Se fac după rânduiala stabilită în Molitfelnic și Liturghie.

Tot după rânduiala stabilită în Molitfelnic ori în Aghiazmatar se fac și alte servicii ca: sfințirea de fântâni, curățirea bisericii pângărite etc.

18. In sărbători, când împrejurările vor îngădui, *se va săvârși Sfânta Liturghie.*

Când trupa s'ar află în cantonіment lângă o biserică, Liturghia cu învoirea preotului respectiv se va oficia în ea.

Când în apropiere nu va fi biserică, Liturghia se va oficia in tabără, la un loc destinat mai dinainte și sub un cort deschis adaptat așă fel, ca să slujească, de Altar, având indicate cele Trei intrări prin bastoane ori jaloane de lemn.

Când înjghebarea unui asemenea cort ar fi cu neputință, Sfânta Liturghie se va oficià sub cerul liber, așezându-se la locurile alese cele două mese despre care se vorbește la punctul 7 sub No. 12, dintre care una va slujì de Sfânta Masă, iar alta de Proscomidie. Cele trei intrări se vor indicà prin țăruși de lemn ori petre.

Serviciul Vecerniei se va face de preot în cortul său, în seara zilei în care urmează a se face Sfânta Liturghie.

Serviciul Utreniei cu accesoriile ei, se va face la locul

ales pentru Liturghisire, însă așà fel, ca la ora când va sosì trupa și șefii ei, să înceapă serviciul Sfintei Liturghii.

Când la Sfânta Liturghie ar asista M. S. Regele, ori un membru al Familiei Regale, preotul va potrivì lucrurile așà, ca la ora sosirii Lui, serviciul să fie la Evanghelia dela Liturghie, spre a fi primit cu Crucea și Evanghelia și a începe îndată după primire cetirea ei.

De altfel, ori de câte ori, M. S. Regele sau un membru al Familiei Regale, asistă la un serviciu religios sau altul, este primit cu Crucea și Evanghelie fiind îmbrăcat în odăjdii.

Pentru săvârșirea Sfintii Liturghii, preotul va îngrijì, din vreme, de vin și de prescure. Vinul, putându-se păstrà cât de mult în butelii, preotul va aveà o deosebită grijă pentru procurarea prescurei.

Dacă preotul n'ar găsì prescura trebuitoare, atunci poate întrebuința orice pâine dospită, tăindu-se din ea cinci bucăți, spre a închipuì cele cinci cornuri; iar pe bucata din care se va scoate Agnețul, va face, cu copia, o cruce, scriind tot cu copia între unghiurile formate de cruce cuvintele: Is. Hr. Ni. Ka.

Dacă s'ar isprăvì Sfintele pentru cei bolnavi, preotul, când va slujì Sfânta Liturghie, poate scoate încă un Agneț, pe care la vreme îl sfințește și-L îmbibează cu Sfântul Sînge, ca în Joia cea Mare, și după Liturghie îl usucă, îl sfarămă în párticele, iar resturile le consumă. Așà va procedà ori de câte ori nevoia va cere.

De regulă, preotul de câte ori slujește Sf. Liturghie, continuă să împărtășească soldații rămași neîmpărtășiți.

Liturghia se termină, de obicei, cu Polihroniul dela sfârșitul Tedeumului, dela Onomastica M. S. Regelui.

Aici, ca și în toate locurile indicate de ritualul bisericesc, se va pomenì Familia Regală și Episcopul în Eparhia căruia se află trupa. Când trupa însă ar fi pe teritor străin, la toate serviciile se va pomenì *in afară de Familia Regală* Mitropolitul Primat al Țării. Alte nume nu se vor pomenì decât pe bază de ordin scris.

19. *Serviciul înmormântărei poate să se facă:*

a) Când trupa este în cantonîment și are loc un deces. In acest caz serviciul înmormântării se va face după ritualul stabilit și cu toată pompa trebuitoare.

b) Când se întâmplă un caz de moarte grabnică fiind trupa în marș. In acest caz până se constată decesul și după ce se sapă groapa, preotul poate săvârși serviciul înmormântării, dacă are actul de deces.

In caz, că nu poate aveà asemenea formalitate și preotul este invitat de comandant, ori forțat de împrejurări, poate face înmormântarea, dar va nota în carnetul său numele decedatului, dacă se știe ori se poate stabilì, ziua și ora când s'a făcut înmormântarea și la vreme va comunicà cazul celui însărcinat cu ținerea actelor stării civile. In genere însă, preotul va ține să aibă, cel puțin avizul de deces al doctorului, și numai dacă doctorul lipsește, iar trupa se află în marș grăbit, preotul poate face înmormântarea fără act, după ce se va fi convins prin diferite mijloace, că decedatul nu este în stare de leșin.

c) Când după o luptă, ori altă împrejurare, are de înmormântat mai mulți soldați de odată. In acest caz citește Prohodul asupra tuturor celor adormiți în Domnul și la locurile indicate în loc de nume va zice: «Robilor tăi acestora, ostași adormiți întru Domnul, luptând pentru Tron, Neam și Biserică». După Prohod, câte o scurtă cuvântare se impune, dacă împrejurările îngăduesc.

Ostașii de alte confesiuni creștine nu vor fi lipsiți de serviciul îmormântării bisericii noastre. Ostașii necreștini nu pot beneficià de această favoare. Vor fi însă tratați prevenitor și mângâiați părintește la durerea și necazurile lor.

La cerere și în cazuri grave, preotul poate spovedui și împărtăși pe un soldat de altă confesiune creștină, fără a-i cere să treacă la ortodoxie; când nu e caz de forță majoră, va cere aceasta și trecerea se va face după ritualul stabilit în Molitfelnic prin ungere cu Sfântul Mir, sau și prin botez la acei cari nu sunt botezați în numele «Sfintei Treimi».

Sâmbăta sau și în altă zi liberă când vor permite împrejurările preotul *va face pomenire*, *parastas* pentru cei adormiți ori căzuți în luptă în cursul unei săptămâni sau a unei luni.

20. Toate serviciile religioase vor fi efectuate solemn și cu fastul trebuitor, pentru ca să influențeze asupra sufletului soldaților. Cântările și cetirele vor fi clare și zise

așă, ca să fie înțelese de cei de față. La servicii preotul va fi îmbrăcat în ținuta de rigoare și în odăjdiile prevăzute de tipic și rânduelile bisericești.

Cuvântările ocazionale, vor fi deobicei scurte.

De regulă serviciile se efectuează după tipic. In cazul când împrejurările ar cere imperios a se lăsă unele dintre *părțile pregătitoare* ale unui serviciu sau altul, preotul va căută să completeze citind în taină ceeace a fost omis prin necesitate și silit de cauză de forță majoră.

21. Ori de câte ori preotul apare în odăjdii spre a efectuă un serviciu, trupa la vederea Sfintii Cruci și a Evangheliei face drepți, dacă e fără armă, iar dacă e cu arma dă onorul ca la Drapel.

B. Rolul preotului de a menținea și înălță moralul trupei.

22. Oficiarea diferitelor Ierurghii bisericești, prin firea lor, mențin și înalță moralul trupei. La aceasta, preotul va contribuì prin ținuta lui pururea senină și prin desul contact cu soldații. Cu această ocazie va căută să le pună înainte pilde de vitejie și răbdare, însuș suportând curagios greutățile oboseiii, setei, și în genere greutățile legate cu starea de război.

Ori de câte ori împrejurările vor îngădui, preotul va binecuvântă masa trupei și va face rugăciunea de dimineață și de seară împreună cu soldații.

In bivuac, în tranșee și în vreme de repaus mai îndelungat, preotul poate ceti soldaților pasage alese din Sfânta Scriptură, cu explicațiuni potrivite situației.

Preotul în toate cuvântările și vorbirele sale nu-și va perde caracterul de preot creștin și deci nu va îndemnă la acte sângeroase, ci numai la supunere și ascultare de superiori și la îndeplinirea datoriei sfinte către patrie, lăsând ofițerilor sarcina de a instrui soldatul, cum să lupte potrivit situației și regulelor războiului. Războiul prin firea lui înăsprește până la ură de moarte inimele beligeranților și de aceea preotul va insuflă soldaților milă și mărinimie către dușmanul îngenunchiat, ori care nu se poate apăra cum sunt: femeile, copiii, bătrânii, bolnavii, etc. Deasemenea le va insuflă respect către avutul dușmanului, către soția și fetele lui și în genere, către tot ce el are sfânt, dând, prin aceasta, dovadă de soldat român, aprig și neîmblânzit cu dușmanul înarmat, cavaler și civilizat

cu dușmanul plecat.

Inainte de începerea luptelor, dacă împrejurărilor permit, preotul va binecuvântà trupa, având Epitrahilul și Sfânta Cruce în mână, spunând soldaților câtevà cuvinte dictate și insuflate sufletului său de astfel de momente solemne. Chiar în timpul luptei, dacă situația îngăduie, preotul poate încurajà trupa, binecuvântându-o și arătându-i Sfânta Cruce, semn de biruință pentru un creștin.

In fine, sufletul preotului, încălzit de focul patriotismului și al misiunei sale de imbolditor către fapte mărețe, va găsì, din belșug putere și mijloace cât mai potrivite spre a înălțà și încălzì și sufletul soldatului. In definitiv, nu va uità să pună înaintea ostașilor pilda și tăria de voință de a învinge a Apostolilor și Corifeilor creștinismului, care prin credința și prin puterea lor de voință au învins nu un popor sau două, ci omenirea întreagă.

C. Rolul preotului în a mângâia pe cei suferinzi.

23. In genere, ori unde se arată doctorul, ca să aline durerea trupească se arată și preotul ca să aline durerea sufletească.

Nicăiri preotul nu este mai bine în rolul lui ca la căpătâiul celor suferinzi. Atât răniții cât și cei suferinzi de alte dureri trupești și sufletești pot găsì în cuvântul preotului balsam alinător la durerea lor. Deaceea preotul, cu timp și fără timp va vizità pe răniți și alți bolnavi în spitale, lazarete, corturi, câmp și ori unde s'ar găsì, păzind bineînțeles, toate prescripțiunile medicale impuse de împrejurări și natura boalelor.

Tuturor suferinzilor le va arătà, că Prototipul tuturor suferințelor și suferinzilor—și încă pe nedrept—, este însuși Mântuitorul. Se va arătà celor suferinzi că durerile lor sunt nimic față cu ale sfinților, cărora li se scoteà ochii cu fiare înroșite în foc, li se smulgeà limba cu cleștele, li se jupueà pielea de vii și corpul gol erà târît pe sticlă pisată, ori, care de vii erau aruncați în cazane cu smoală sau untdelemn clocotit, și cari erau supuși la chinuri ce nu se pot spune cu limbă omenească. Martirologia creștină dă preotului în această privință, un material bogat și prețios, pe care însă îl va utilizà din vreme. Va mai puteà spune celor suferinzi, că suferința oțelește pe om și-i arată valoarea, și că cel ce suferă pentru o cauză

dreaptă și sfântă, cum este apărarea Țării și Bisericii, au asigurate și gloria pământească și slava cerească, singurele bunuri netrecătoare, la care poate râvnì, în această viață un om bun patriot și bun creștin. In fine va arătà că suferința și durerea unui individ sunt nimic, față cu durerea, jalea și robia veșnică a unui neam, dacă nu ne-am jertfì pentru binele lui.

Dacă împrejurările permit, preotul va face rugăciuni pentru cei bolnavi ca: paraclis, rugăciuni pentru cei bolnavi, (vezi Liturghia), sau le va grăi din Scripturi sau în fine, de este cu putință, le va procurà și cărți mângâetoare de suflet, iconițe, cruciliți, etc.

In sfârșit un suflet iubitor, pururea va găsì în adâncul lui, apa cea vie a dragostei creștine, a compătimirii și mângâerii pentru sufletele amărîte și dosedite.

D. Ținuta și disciplina preoților în vreme de răsboi.

24) Ținuta preotului, atât ca îmbrăcăminte, cât și ca purtare va fi exemplară și potrivită cu chemarea lui. Din această ținută va trebuì să iasă în relief seriozitatea, dragostea creștină, prudența, blândețea și bunătatea sufletească.

25) In ce privește îmbrăcămintea, de regulă, va fi cea obicinuită, cu singura deosebire că pentru marș și alte împrejurări excepționale preotul poate purtà cisme, pălărie gri sau căciulă și o pelerină de cauciuc asemenea celor ofițerești.

O bandă în coloarea armei la care aparține preotul, cusută pe haină la mâna stângă și pe care se coase și o cruce albă, iar sub ea și numărul trupei din care face parte, e semnul prin care se deosebește un preot de altul. Acest semn se poate pune și la mânică și la pelerină. La bastonul *negru cu mânerul alb sau argintat* poate aveà legați cu șnur doi ciucuri de matase tot în culoarea caracteristică trupei din care face parte.

26) Preotul are drept la salut din partea trupei și a tuturor gradelor inferioare și superioare de toate armele:

27) Preotul, pe cât este posibil, își ține regulele sale preoțești în ce privește modul de trai; va puteà asistà dar nici odată nu va luà parte la distracțiile trupei sau

ale ofiţerilor: nici un fel de joc nu-i e îngăduit, ca i-compatibil cu seriozitatea misiunei preoţeşti.

28) Toate serviciile preotul le va efectuà prompt, cu grăbită bunăvoinţă şi fără nici o plată.

29) Când un preot dela o trupă lipseşte pentru un motiv binecuvântat, ori, locul este vacant prin deces sau altă împrejurare preotul dela altă trupă îl supleneşte îndată ce are invitare scrisă.

30) Preotul cu inferiorii va fi blând şi amabil, cu superiorii demn şi prevenitor, faţă de toţi însă va fi chibzuit în cuvânt şi cumpănit în atitudine.

31) In ce priveşte abaterile grave dela ordinea militară, ca acte de trădare etc. preoţii se judecă după legile militare.

In ce priveşte abaterile dela desciplina bisericească preoţii depind de protoiereul armatei.

Acesta se alege de Sfântul Sinod, pe care-l reprezintă pe lângă marele cartier general şi se aprobă de Ministerul de Răsboi. Situaţia lui va fi cea a consilierilor juridici. *El este şeful suprem al preoţilor,* care pedepseşte pe cei abătuţi şi propune spre recompensare pe cei meritoşi. Tot el dispune complectarea locurilor vacante.

Protoiereul deasemenea dă preoţilor toate lămuririle de care ar aveà nevoie şi cari nu s'ar găsì în aceste instrucţiuni, şi tot el desleagă nedumeririle ce ei ar aveà într'o împrejurare ori alta.

El inspectează, după putinţă pe preoţii de armată şi ià toate măsurile necesare în ce priveşte îndeplinirea datoriilor lor.

Protoiereul dând preoţilor directivă şi ocupându-se exclusiv cu partea administrativă i se va da pentru trebuinţele religioase la Marele cartier general un preot ajutor, indicat de el în înţelegerea cu Chiriarhul din Eparhia respectivă.

Tot în acest scop, ca şi pentru cel al serviciului de secretariat al protoieriei i se va ataşà un cântăreţ, recrutat potrivit dispoziţiunilor dela punctul 13 dela aceste instrucţiuni, cu deosebire că va fi indicat de protoiereu.

Protoiereul are ca semn distinctiv la braţ o bandă de culoare mov cu o cruce cusută în fir de aur, iar la bastonul galben cu mânerul aurit doi ciucuri tot de aur.

32. Ori ce neînțelegere între preot și autoritatea militară se tranșează de Protoiereu.

33. La inspecțiile ce se fac trupei de către comandant sau ofițerii generali asistă și preotul în ținută de rigoare.

34. Preotul va îngriji ca între soldați să nu pătrundă învățături mincinoase, combătând lipsurile morale, superstițiile și învățăturile falșe. In caz de nemulțumiri cu hrana, cu vre-un superior etc. preotul va căută să aibă o ținută liniștitoare, împăciuitoare și prudentă.

35. In genere ori de câte ori comandantul trupei ar aveà nevoie de preot întru a stârpi o apucătură rea dintre soldați și a-i aduce la căi bune și moralitate, și-i va cere ajutorul, preotul îl va da imediat și cu toată inima. La rândul său și comandatul va da preotului tot sprijinul când inițiativa pentru acelaș scop ar plecà dela acesta.

36. Preoții de armată pot fi puși în disponibilitate de către Protoiereu fie după cererea proprie, fie din oficiu. Protoiereul însă când va cere Chiriarhului respectiv un alt preot, va arătà motivele punerei în disponibilitate.

37. Abaterile preoților de armată se aduc la cunoștința Protoiereului de autoritățile militare ori civile, de persoane bisericești ori civile și în fine, ele pot venì deadreptul până la auzul Protoiereului.

38. Despre cele denunțate, Protoiereul se convinge, pe cât posibil singur sau prin cine va găsì cu cale, dresându-se acte în regulă despre vinovăția sau nevinovăția celui reclamat.

39) Protoiereul studiind actele poate face celui vinovat o observație sau dojană aspră în scris, ori poate să-l permute.

Când însă din acte s'ar constata fapte de o gravitate excepțională și care i-au compromis prestigiul, făcându-l imposibil în rândurile armatei, Protoiereul va pune pe preot în disponibilitate, iar actele se vor trimite Chiriarhului respectiv spre a dispune darea vinovatului în judecata Consistoriului, cerând trimiterea altui preot în loc.

40. Cântăreții pentru abateri se pedepsesc tot de Protoiereu, afară de cazuri grave, când vor fi dați pe mâna justiției militare, cu osebită comunicare din partea Protoiereului; cu această ocazie trimite și actele în cauză.

41. Orice schimbare făcută în statul clerical pe orice cale se comunică și comandantului trupei și Marelui Stat Major spre știință.

42. Aceste instrucțiuni devin obligatoare de îndată ce vor avea aprobarea Marelui Stat Major al armatei.

Ic. C. Nazarie.

Copie după referatul P. S. Arhiereu Teofil M. Ploeșteanu, Vicarul Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, privitor la sfințirea bisericii «Floreasca» din Capitală.

Inalt Prea Sfințite Stăpâne,

Conform ordinului Inalt Prea Sfinției Voastre cu No. 3944 din 7 Octombrie 1915, prin care am fost poftit a săvârșì slujba sfințirei bisericii cu hramul «Nașterea Maicei Domnului» din mahalaua Capitalei «Floreasca» — m'am transportat în localitate în ziua de 13 a. c., unde spre seară, am început serviciul premergător sfințirei bisericii, prin depunerea sfintelor moaște la altar, după care a urmat apoi vecernia, litia și privigherea.

A doua zi 14 Octombrie a. c. praznicul Sfintei Prea Cuvioasei Maicii Noastre Parascheva, am procedat la însuș actul sfințirei, conform rânduelei tipicului bisericesc, prin întreită încunjurare a bisericii, cu rugăciunile și cântările prescrise, intrarea solemnă, citirea documentului și depunerea lui cu sfintele moaște în piciorul sfintei mese, spălarea și miruirea sfintei mese, punerea Sf. Evangheliști și a aromatelor, înfășurarea sfintei mese, punerea acoperemintelor și a sf. Antimis, ungerea cu sf. Mir și aromate a păreților bisericii, după stropirea cu aghiazmă, aprinderea candelei cu lumina perpetuă, urmând apoi sărutarea sfântului prestol de către cler și popor.

După săvârșirea slujbei sfintei liturghii, la care am fost asistat, ca și la actul sfințirei, de către P.P. C.C. Părinți G. Gibescu subdirectorul Cancelariei Sfintei Mitropolii a Ungro-Vlahiei și I. Georgescu protoiereul Plășei de Sus a Capitalei, cum și de mai mulți preoți și diaconi, s'a rostit

o cuvântare ocazională de către preotul paroh al acelei biserici G. Alexandrescu, prin care s'a arătat însemnătatea și folosul bisericii și a adus mulțămire publică tuturor prea fericiților ctitori, binefăcători, ostenitori și ajutători ai acelui sfânt lăcaș.

Sfârșindu se slujba primei sfinte liturghii în acea biserică nou sfințită cu polihroniul și otpustul obișnuit, mi-am luat obligațiunea, Inalt Prea Sfințite Stăpâne, în numele clerului și credincioșilor adunați la acea sfântă serbare, a aduce Inalt Prea Sfinției Voastre, omagiile tuturor de profundă venerațiune și de mulțămire cu recunoștință, pentru înaltul și binevoitorul sprijin ce ați acordat întru săvârșirea acestei frumoase opere, cu urarea de sănătate deplină și de mulțămire sufletească, întru mulți și fericiți ani!

Sunt al Inalt Prea S. Voastre, cu profund respect, prea plecat servitor.

† Teofil M. Ploeșteanu.

Copie.

DOCUMENT

Pentru fondarea și sfințirea bisericii din parohia «Floreasca», comuna București, jud. Ilfov.

In numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh.

Zăditu-s'au în Capitala București, parohia «Floreasca», această sfântă și Dumnezeească biserică, între anii 1912—1915, având hramul «Nașterea Maicii Domnului.» Zidirea s'a început în anul 1912, în al 45-lea an de glorioasă Domnie a defunctului Rege Carol I, cu ajutorul și osârdia soților Vitan și Maria Gănciulescu, inițiatori și ctitori, Ioniță și Ana Năstăsescu, Preotul Ștefan Iordăchescu, Ghiță Zaharia, Păunica Mihăescu, și Bucur Gherbăcescu, ctitori ai acestei sfinte biserici împreună cu un comitet în frunte cu preotul paroh Sachelar Gheorghe Alexandrescu, prin adunare de ofrande dela evlavioșii creștini din cartier, din Capitală și din provincie, și s'a sfințit astăzi 14 Octombrie 1915, în al doilea an de Domnie a Majestății Sale Regelui nostru Ferdinand I și în al IV-lea an al Arhipăstoriei I. P. S. Mitropolit Primat D. D. Dr. Konon Aramescu-Donici, prim-ministru al țărei fiind d. Ioan I. C. Bră-

tianu, ministru al Cultelor şi Instrucţiunei Publice d. I. G. Duca, Administrator al Cassei Bisericii d. Petre Garboviceanu, iar Primar al Capitalei d. Emil Petrescu.

Sfinţirea s'a făcut întocmai după Tipicul Sf. Sinod, de către Prea Sfinţitul Arhiereu Teofil M. Ploeşteanu, însoţit de protoiereul plăşei de sus P. C. Econom Stavrofor Ioan Georgescu şi alţi preoţi şi clerici distinşi, la care sfinţire au participat un mare număr de credincioşi, adunaţi din toate împrejurimile acestei parohii, cu care ocaziune, după săvârşirea sfinţirei şi «Te-Deum», oficiindu-se prima sfântă liturghie arhierească, s'a pronunţat şi cuvenita predică despre însemnătatea şi rolul Bisericii Ortodoxe la poporul românesc etc.

Acest act semnat de cler şi autorităţile locale, s'a făcut în patru exemplare din care unul se va pune în piciorul sf. Prestol, unul se va scrie pe o lespede de piatră şi se va aşezà deasupra uşei de intrare, unul se va păstrà în arhiva parohiei, iar al patrulea se va înaintà Cancelariei Sfintei Mitropolii, atât pentru ştiinţa istorică pe viitor, cât şi spre veşnica pomenire a tuturor binefăcătorilor, ctitori şi ostenitori ai acestui sfânt şi Dumnezeesc locaş.

Anul 1915, luna Octombrie 14.

(ss) † Konon Mitropolit Primat.
(ss) † Teofil M. Ploeşteanu, Vicarul Sfintei Mitropolii.
Econ. Ioan Georgescu, Protoiereul plăşei de Sus din Capitală.
Pr. Sachelar Gh. Alexandrescu, parohul Bisericii Floreasca.
Cesar Th. Pascu, ajutor de primar. Vitan Gănciulescu. Maria V. Gănciulescu. Florica Gârbea, directoara şcoalei mixte No. 3 Floreasca. Ioan şi Ioana Cruţescu institutor; Ecaterina N. Theodoru. Elena N. Teodoru. Gogu V. Gănciulescu. Drumea D. Welicu. Gr. Rodianu. M. Marinescu. Ioan Blăniţă. Alex. Constantin. Păuna Mihăescu.

CRONICĂ BISERICEASCĂ EXTERNĂ

Hram şi venituri bisericeşti. — La 15 August a. c. fiind unul din hramurile bisericei Evanghelistria din insula Tinos (una din cicladele Arhipelagului), unde se află sfânta icoană făcătoare de minuni Evanghelistria, despre care am scris în „Biserica Ort." pe luna Septemvrie, s'au adunat peste *douăzeci de mii de închinători*. Iar veniturile bisericii s'au ridicat la frumoasa sumă de 40.000 fr. în numerar şi 10.000 în obiecte de valoare, după estimaţiunea cea mai scăzută. De la 1 Ianuarie 1915 până la 1 Oct. veniturile au trecut de *una sută mii franci*.

Apelul Patriarhului din Ierusalim către Americani.—Ministerul de externe al Statelor-Unite din America a dat următorul comunicat: „Ministerul de Externe a fost rugat de Sanctitatea Sa Patriarhul Ierusalimului, Damian, ca să aducă la cunoştinţa creştinilor Americii şi în deosebi a creştinilor ortodocşi, ca să le facă cunoscut tuturor starea de strâmtoare în care se află, cu rugămintea ca toţi pioşii şi bine-voitorii creştini să trimită ajutoare benevole pentru ca să poată îngriji pe creştinii săraci din Ierusalim şi Palestina, cărora Patriarhia le dă tot ajutorul pentru existenţa şi cultura lor.

Statistica Monahilor din Rusia şi secularizarea averilor monastireşti. — După ultima statistică în împărăţia rusească sunt 438 monastiri de monahi şi 467 de monahii. Numărul monahiilor se ridică la 16.285; iar al monahilor la 11.332 In aceste sume nu contează fraţii şi surorile cari sunt sub cercare şi al căror număr este de trei ori mai mare.

Guvernul rus a luat hotărârea, ca pentru necesităţile răsboiului să confisce averea acestor monastiri ale căror deposite la diferitele bănci se ridică la suma de peste două miliarde ruble.

Topirea clopotelor.—Episcopii catolici din imperiul Austro-Ungar au anunţat Guvernul că poate face uz de clopotele bisericilor dacă are nevoie de metal pentru muniţiuni de răsboi.

Propunere de post şi rugăciuni continue.—Cardinalii din Reims, Bordeaux, Paris, Monpellier şi Lyon au trimis epistole circulare către episcopii Franţei în care le propune spre a fixă un post de nouă zile pentru triumful armatelor franceze. De asemenea îi roagă să dispună a se face rugăciuni continue în acelaş scop.

Sărbătorirea unui profesor de teologie. — Senatul Universităţei din Ahtena a hotărît a se da în onoarea profesorului de teologie Anastasie Diomid Kiriakos, care s'a retras din învăţământ pentru limita de vârstă, un volum care să cuprindă toate actele săvârşite în timpul cât a fost ca docent al facultăţei de teologie, ca membru în senatul universitar şi ca Rector. Consiliul facultăţei de teologie din Atena a însărcinat în acelaş timp pe arhim. Chrisostom Papadopol care l-a succedat la catedra de istorie bisericească ca să arate şi influenţa pe care a avut-o distinsul profesor de teologie prin scrierile şi activitatea sa didactică în teologia şi biserica regatului elenic din zilele sale şi în viitor. Anastasie Diomid Kiriakos a fost mai bine de 40 ani profesor la facultatea de teologie, fiind una dintre podoabele didactice ale acestei facultăţi. El a desvoltat o mare activitate didactică şi literară; iar scrierile sale erau mult apreciate, nu numai în Biserica Ortodoxă, dar în toată lumea creştină. Volumul al III (ultim) al istoriei sale bisericeşti care cuprinde timpurile de la căderea Constantinopolului (1453) până în prezent, s'a tradus şi în limba germană.

Revistă bisericească ortodoxă în America.—Prin cuviosul arhimandrit Hariton Panagopol superiorul comunităţei elenice din Lowell-Mars a început editura unei reviste periodice bisericeşti, sub titlul *Ecoul religios*. Revista apare lunar şi este scrisă în limba greacă modernă, cuprinzând materii variate şi expuse cu multă competenţă teologică, precum afirmă revistele religioase din Grecia.

Sfântul Sinod al Greciei pe anul acesta.—Sinodul bisericii regatului Greciei, precum se ştie este un Sinod administrativ permanent. La el iau parte toţi ierarhii bisericei greceşti cu rândul în fiecare an. Reînoirea Sindului se face cu începutul anului bisericesc (1 Sept.). Se schimbă toţi membrii; sau se întâmplă ca unul, cel mult doi să rămâe încă pe un an. Preşedintele însă este acelaş totdeauna, Mitropolitul Athenei.

Anul acesta Sinodul se compune din: I. P. S. Teoclit mitropolitul Athenei, Preşedinte şi P. P. S. S.: Ioan, episcopul Gortiniei şi Megolopolei, Ambrosie al Fochidei, Eftimie al Fanarului şi Tesaliotidei din Epir şi Bartolomei al Corintului.

Dr. Drag. Demetrescu.

TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI
Strada Principatele-Unite No. 60. București.

CATALOG

De Cărțile (tipărite cu litere latine) ce se pot procură dela această Tipografie. Cele de ritual sunt aprobate de Sf. Sinod al Sf. Biserici Autocefale Ortodoxe Române.

No. curent	TITLUL CĂRȚII	VALOAREA						Cheltueli de Transport	
		Broșată		Legată în piele		Legată în piele și pânză			
		L.	B.	L.	B.	L.	B.	L.	B.
1	Acatister	1	50	4	50	3	—	—	90
2	Acatistul Sfintei Treime.	1	—	—	—	2	—	—	60
3	Aghiazmatar	3	—	8	—	5	50	—	90
4	Apostol.	6	—	11	—	9	—	—	90
5	Arhieraticon	4	—	9	—	6	50	—	90
6	Autocefalia Bisericii Române	—	50	—	—	—	—	1	50
7	*BIBLIA* ed. sf. Sinod, pe hârtie de cârpă. .	15	—	—	—	—		1	50
	pe hârtie din cârpă și celuloză.	10	—	—	—	—	—	1	50
8	Vânzătorilor se acordă rabat 10%								
	pe hârtie din celuloză.	3	—	—	—	—	—	1	50
9	Vânzătorilor nu se acordă rabat.								
10	Biblia de Buzău (cu litere vechi)	6	—	—	—	—	—	1	40
11	Carte de Tedeum.	1	—	—	—	2	—	—	60
12	Canonul, Acatistul și Vieața Sf. Ecaterina. .	—	50	—	—	—		—	60
13	Catavasier	2	50	5	50	4	50	—	90
14	Cauzele urei creștinilor contra Armenilor . .	1	—	—	—	—	—	—	60
15	Didahii (Invățături) de Ilie Meniat.	3	—	9	—	5	50	1	90
16	Cazanie	8	—	14	—	11	50	1	40
17	Evanghelia ed. IV.	12	—	19	—	—	—	—	40
18	Evhologiu.	8	—	13	—	11	—	—	90
19	Evanghelia în 16 limbi (dela a doua Înviere).	1	—	—	—	2	—	—	60
20	Expunerea Doctrinii.	1	—	—	—	—	—	—	60
21	Iconografia	4		—	—	—	—	—	70
22	Legea organică și Regulamentele Sf. Sinod .	1	—	—	—	—	—	—	60
23	Liturghia Sf. Ioan Gură-de-Aur.	—	50	—	—	1	50	—	60
24	Liturghia	4	—	9	—	6	50	—	90
25	Mărturisirea ortodoxă	1	25	—	—	—	—	—	60
26	Mineele (un corp).	100	—	160	—	130	—	6	60
27	Un volum din Minee	10	—	15	—	12	50	1	40
28	Monastirile și Bisericile din România. . . .	2	—	—	—		—	1	70
29	Noul Testament.	1	50	—	—	—	—	—	90
30	Orologiul cel mare	20	—	27	—	25	—	—	40
31	Orologiul mic	3	50	7	50	6	—	—	90
32	Panihidă (Rânduiala Parastasului)	1	—	—	—	2	—	—	60
33	Paraclisul Sf. Dumitru Izvoritorul de Mir. .	1	—	—	—	—	—	—	60
34	» Sf. Filoteia.	1	—	—	—	—	—	—	60
35	» Sf. Spiridon	—	50	—		—		—	50
36	Penticostar	7	—	12	—	9	50	—	90
37	Predicator (fragment) de In. Moisiu	—	50	—	—	—	—	—	60
38	Prohodul Domnului	1	—	—	—	2	—	—	60
39	Psaltirea mare ed. V.	3	—	8	—	5	50	—	90
40	Psaltirea mică ed. III	1	—	—	—	2	—	—	90
41	Pâinea spre ființă (fără rabat) (carte de rug.)	—	10	—	—	—	—	—	—
42	Rânduiala Proscomidiei (tablou)	—	50	—	—	—	—	—	40
43	Slujba Sfințirii steagului.	—	50	—	—	—	—	—	50
44	Studiu despre Ierarhie	—	50	—	—	—	—	—	60
45	Slujba Sfințirii Bisericii	2	—	5	—	3	80	—	60